

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Keržan Vinko

Naslov naloge: Rejništvo skozi oči bivših rejencev

Kraj: Domžale

Leto: 2008

Št. Strani: 115 Št. Tabel: 4

Št. prilog: 4

Mentor: dr. Gabi Čačinovič Vogrinčič

Deskriptorji: rejništvo, rejenec, rejniška družina, družina, socialno delo, starši, rejniški starši, med dvema družinama, individualna projektna skupina

Povzetek:

V diplomsko nalogo sem vključil tri bivše rejence, ki so iz različnih razlogov živeli v rejniških družinah. Z nalogo sem raziskal kako so doživljali matično družino, rejniško družino, njihovo občutenje in doživljanje prostora med dvema družinama in kako so čutili in sprejemali delo socialnih služb.

Title: Fostering through the eyes of ex-foster children

Descriptors: fostering, foster child, foster family, family, social work, parents, foster parents, between two family, individual project team

Abstract:

In my work I included three ex-foster children, which lived, because of different reasons, in foster families. I researched how foster children were experiencing their primary family and foster family and what were their feelings and their point of views in both – primary and foster families. I also examined how these children coped with the acceptance and success of social services (work).

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

REJNIŠTVO SKOZI OČI BIVŠIH REJENCEV

Mentor: Dr. Gabi Čačinovič Vogrinčič

Vinko Keržan

Domžale 2008

*To diplomsko delo posvečam
rejnici, moji dragi mami, ki
je velik del svoje življenjske
energije posvetila meni in
s tem omogočila, da danes
pišem to diplomsko delo.*

PREDGOVOR

Mladost nas zaznamuje za celo življenje. Oblikuje nas na vsakemu svojstven način. Kako nas bo oblikovala, je odvisno od mnogih dejavnikov, eden pomembnejših pa je zagotovo družina, v kateri odraščamo. Nekateri imajo z družino več sreče, drugi manj. Ne izbiramo je sami. Večina otrok odrašča v svoji edini in edinstveni družini. Toda ne vsi. Nekateri družine zaradi različnih vzrokov, ki jih z seboj prinese življenje samo, niso zmožne poskrbeti za zdrav in uspešen razvoj otrok. Takim otrokom pomaga sistem rejništva, ki ima v naši državi že dolgoletno tradicijo.

Rejniška družina je druga in drugačna. Otroku, ki v njej živi, mora zagotavljati celosten razvoj.

Otroku daje pomembno izkustvo, izkustvo o življenju v družini. V njej se uči vsega tistega, kar se učijo tudi ostali otroci v svojih družinah. Pa vendar to za otroka rejenca ni dovolj. Naučiti se mora živeti z dvema družinama. Poiskati mora svoje mesto med dvema družinama. Spoprijeti se z svojo identiteto. Težka naloga za odraslo zrelo osebo, za otroka pa skoraj nerešljiva. Nerešljiva, če ni pomoči.

Tem otrokom stroka socialnega dela že dolgo poizkuša pomagati pri tej zahtevni nalogi. Tudi sam sem bil rejenec. Velikokrat mi pomoč ni zadostovala pri razreševanju svojih stisk. Zato sem za diplomsko nalogo izbral področje rejništva, saj me je zanimal pogled še drugih bivših rejencev. Z raziskavo sem poizkušal ugotoviti, kako so doživljali svojo matično družino, rejniško družino, prostor med dvema družinama in delo socialnih služb. Ugotoviti, ali sodobno socialno delo temelji na dobri praksi, ki ga bodo pokazali odgovori rejencev, in ali upošteva morebitne pomanjkljivosti, ki so se pokazale v času njihovega življenja v rejniški družini. Ljudje z svojimi izkušnjami so lahko naši najboljši sodelavci, samo prisluhni jim je treba.

Najbolj iskreno se zahvaljujem svoji mentorici pri diplomski nalogi, Dr. Gabi Čačinovič Vogrinčič za pomoč pri pisanju naloge in za njeno podporo.

Kazalo

1 TEORETIČNI UVOD	7
1.1 Rejništvo	7
1.1.2 Nastanek in razvoj rejništva	7
1.1.3 Razvoj in pravna ureditev rejništva v Kraljevini SHS in Kraljevini Jugoslaviji	8
1.1.4 Razvoj in pravna ureditev rejništva v SFR Jugoslaviji	9
1.1.5 Pravna ureditev rejništva v Sloveniji	10
1.1.5.1 Opredelitev rejništva v Zakonu o socialnem varstvu	11
1.1.5.2 Opredelitev rejništva v Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih	11
1.1.5.3 Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti	13
1.1.5.4 Pravilnik o pogojih in postopkih za izvajanje zakona o izvajanju rejniške dejavnosti.	14
1.1.5.4.1 Individualna projektna skupina	14
1.1.5.4.2 Usposabljanje rejnikov	15
1.2 Družina	17
1.2.1 Rejniška družina	17
1.2.2 Med dvema družinama – rejenec	18
1.2.3 Sodelovanje z matično družino	19
1.2.4 Sodelovanje z rejniško družino	20
1.2.5 Psihosocialna družinska dinamika	24
1.2.5.1 Vloge v družini	25
1.2.5.2 Moč v družini	26
1.2.5.3 Hierarhija v družini	27
1.2.5.4 Komunikacija v družini	27
1.2.5.5 Sposobnost za konflikt	28
1.2.5.6 Čustva v družini	29
1.3 Socialno delo v rejništvu	30
1.3.1 Delovni odnos	31
2 PROBLEM	33
3 METODOLOGIJA	35
3.1 Načrt raziskave	35
3.2 Spremenljivke	35
3.3 Populacija	35
3.4 Viri podatkov	35
3.5 Obdelava podatkov	36
3.5.1 Izpis relevantnih izjav	36
3.5.2 Kodiranje izjav intervjuvancev	36
3.5.3 Ureditev vsebinskih kod in dodajanje kategorij	37
4 REZULTATI RAZISKAVE IN RAZPRAVA	39
4.1 Primerjava dinamike v matični družini	39
4.2 Primerjava dinamike v rejniški družini	41
4.3 Primerjava občutenja prostora med dvema družinama	42
4.4 Primerjava doživljanja dela socialnih služb	46
5 SKLEPI	53
6 PREDLOGI	55
7 VIRI	56
8 POVZETEK	57
9. PRILOGE	59
9.1 Vprašanja za intervju	59
9.1.1 Dinamika v matični družini	59
9.1.2 Dinamika v rejniški družini	59
9.1.3 Med dvema družinama	60
9.1.4 Vprašanja o socialnem delu v rejništvu	60
9.2 Odgovori prvega intervjuvanca	61
9.2.1 Odgovori o dinamiki v matični družini	61
9.2.2 Odgovori o dinamiki v rejniški družini	64
9.2.3 Med dvema družinama	66
9.2.4 Odgovori na vprašanja o socialnem delu v rejništvu	68
9.3 Odgovori drugega intervjuvanca	71

9.3.1	Odgovori o dinamiki v matični družini	71
9.3.2	Odgovori o dinamiki v rejniški družini	73
9.3.3	Med dvema družinama	76
9.3.4	Odgovori na vprašanja o socialnem delu v rejništvu	78
9.4	Odgovori tretjega intervjuvanca	81
9.4.1	Odgovori o dinamiki v matični družini	81
9.4.2	Odgovori o dinamiki v rejniški družini	83
9.4.3	Med dvema družinama	85
9.4.4	Odgovori na vprašanja o socialnem delu v rejništvu	87
9.5	Vsebinske kode prvega intervjuvanca	89
9.5.1	Vsebinske kode prvega intervjuvanca o dinamiki v matični družini	89
9.5.2	Vsebinske kode prvega intervjuvanca o dinamiki v rejniški družini	90
9.5.3	Vsebinske kode odgovorov na temo med dvema družinama prvega intervjuvanca	92
9.5.4	Vsebinske kode prvega intervjuvanca o socialnem delu v rejništvu	93
9.5	Vsebinske kode drugega intervjuvanca	95
9.5.1	Vsebinske kode drugega intervjuvanca o dinamiki v matični družini	95
9.5.2	Vsebinske kode drugega intervjuvanca o dinamiki v rejniški družini	96
9.5.3	Vsebinske kode odgovorov na temo med dvema družinama drugega intervjuvanca	98
9.5.4	Vsebinske kode drugega intervjuvanca o socialnem delu v rejništvu	99
9.6	Vsebinske kode tretjega intervjuvanca	101
9.6.1	Vsebinske kode tretjega intervjuvanca o dinamiki v matični družini	101
9.6.2	Vsebinske kode tretjega intervjuvanca o dinamiki v rejniški družini	102
9.6.3	Vsebinske kode odgovorov na temo med dvema družinama tretjega intervjuvanca	104
9.6.4	Vsebinske kode tretjega intervjuvanca o socialnem delu v rejništvu	105
9.7	Ureditev vsebinskih kod	107

1 TEORETIČNI UVOD

1.1 Rejništvo

Rejništvo je posebna oblika družbenega varstva otrok in mladoletnikov, ki jim je potrebna oskrba in vzgoja pri osebah, ki niso njihovi starši, niti posvojitelji ali skrbniki. Rejništvo se izvaja z nego, vzgojo in oskrbovanjem v tuji družini.

Rejnik zamenja naravne starše. Namen rejništva je, da se otroku, ki nima svoje družine, ter iz različnih razlogov ne more živeti pri svojih starših in ga je zaradi ogroženosti potrebno izločiti iz matične družine v nadomestno družino, omogoči zdrava rast, izobraževanje, skladen osebni razvoj in usposobitev za samostojno življenje in delo. Z oddajo otroka v rejništvo ne prenehajo pravice in dolžnosti staršev ali skrbnika.

Rejništvo je po definiciji kratkotrajen ukrep in ni mišljen kot dalj časa trajajoča namestitev, temveč kot ukrep v krizni situaciji. Pogosto pa se zaradi kompleksnosti problema izkaže, da je tovrstna oblika pomoči potrebna za daljše obdobje.

1.1.2 Nastanek in razvoj rejništva

Skrb za otroka se je razvila razmeroma pozno, saj je družba začela obravnavati problem zapuščenih otrok šele v 18. stoletju, ko so se s francosko revolucijo začela širiti načela humanosti.

Rejništvo je bilo vse do začetka 19. stoletja zasebna zadeva. Po industrijski revoluciji so se začele matere množično zaposlovati, zato so bile pogosto prisiljene otroke dajati v oskrbo tujim družinam. Prihajalo je do izkoriščanja staršev in otrok, zato je država posegla v ta razmerja in rejence postavila pod državno zaščito.

Oskrba je bila slaba, nudila je le najnujnejše, zato tudi smrt otroka ni bila redek pojav. Njihova usoda se je začejala spreminjati šele po 1. svetovni vojni, ko se je začelo stanje na tem področju bolj sistematično urejati.

1.1.3 Razvoj in pravna ureditev rejništva v Kraljevini SHS in Kraljevini Jugoslaviji

V bivši kraljevini SHS in Kraljevini Jugoslaviji, katere del smo bili tudi Slovenci, ločimo dve obdobji varstva otrok:

- Prvo obdobje se je začelo po prvi svetovni vojni, ko je bilo veliko vojnih sirot, za katere so poskrbeli tako, da so jih oddali v posebne domove. V tem obdobju se je razvilo domsko varstvo otrok.
- V naslednjem obdobju pa se je polagoma začela razvijati tudi namestitev otrok v druge družine. Ta oblika varstva otrok se je pokazala za uspešnejšo in je počasi izpodrinila v ozadje domsko varstvo otrok.

V bivši Kraljevini SHS in Kraljevini Jugoslaviji je rejništvo urejal avstrijski Obči državljanski zakonik iz leta 1811, Srbski državljanski zakonik iz leta 1844 ter Zakon o zaščiti otrok in mladine iz leta 1922.

Za vse te oblike varstva otrok je bilo značilno to, da je rejnik otroka vzgajal in brezplačno preživel, otrok pa mu je bil dolžan delati. Takšna oblika je lahko povzročala izkoriščanje otrok (Geč-Korošec, Kraljič, 1997: 219).

V Sloveniji ima rejništvo dolgoletno tradicijo. Prvič se omenja leta 1906 v *Laibache Zeitung*, ko poročajo o nameščanju otrok v druge družine.

Pri Poverjeništvu za socialno oskrbo, kasneje Ministrstvu za socialno politiko je deloval mladinski oddelek, ki je ustanovil Dečji dispanzer ter društvo Dečji in materinski dom Kraljice Marije. Dispanzer in društvo sta se kasneje združila in nastal je Zavod za zdravstveno zaščito mater in otrok. Zavod je kmalu postal premajhen za otroke, ki so potrebovali pomoč, zato so se leta 1926 začele priprave za organizacijo otroške kolonije v Lukovici pri Domžalah. Od tega leta dalje je zavod nameščal otroke v družine na tem območju, kar pomeni začetek organiziranega rejništva v Sloveniji (Milošević, 1988: 10).

1.1.4 Razvoj in pravna ureditev rejništva v SFR Jugoslaviji

Tudi v bivši SFRJ¹ se je najprej razvilo domsko varstvo otrok. Prvi otroški dom je bil ustanovljen že v času NOB² leta 1942 v Drvarju. Za tem je število domov skokovito naraščalo, tako da jih je bilo leta 1951 že 267, v katerih je bilo nameščenih preko 20.000 otrok. Domsko varstvo pa ni zadoščalo zaradi velikega števila vojnih sirot, zato se je začela razvijati tudi namestitvev otrok v druge družine. V Jugoslaviji so začeli sprejemati posebne predpise, ki so urejali rejništvo ali oddajo otrok v druge družine. Prav tako je Republika Slovenija uredila rejništvo v zakonu z naslovom Zakon o rejništvu LR Slovenije z dne 24.10.1960. Svet za socialno varstvo LR Slovenije je leta 1961 s posebno okrožnico izdal strokovno navodilo za izvajanje zakona o rejništvu.

Program ZK³ Jugoslavije je določal, da je varstvo socialno ogroženih otrok v tuji družini temeljna oblika varstva otrok. Tako se je v jugoslovanskem, še posebej pa v slovenskem pravu razvilo rejništvo kot najprimernejša oblika varstva mladoletnih otrok in tistih otrok, ki so izgubili svoje starše, ali pa iz zdravstvenih, vzgojnih in drugih razlogov niso mogli živeti v svoji družini. Rejniška družina je zamenjala naravno družino, rejništvo pa je tudi pomenilo pripravo rejniške družine in rejenca za kasnejšo posvojitev.

Zakon o rejništvu LR⁴ Slovenije iz leta 1960 je določal, da se lahko v rejništvo oddajo otroci, ki imajo starše, ali so kot posvojenci v roditeljski oskrbi, če je ogrožen njihov telesni ali duševni razvoj. V rejništvo je bilo mogoče oddati otroke do njihove polnoletnosti, priporočljivo pa je bilo, da bi oddali otroke do sedmega leta starosti.

Rejniška družina je morala otroka pravilno negovati, mu dajati primerno prehrano in oskrbo ter ga vzgajati za koristnega člana družbene skupnosti. Rejniška družina je dobivala za rejništvo rejnino, ki so jo določili v pogodbi. Zakon o rejništvu ni predvideval rejništva brez plačila, kljub temu pa je rejniška družina lahko sprejela otroka tudi brez rejnine.

Z oddajo otroka v rejništvo pa niso prenehale pravice in dolžnosti staršev ali otrokovega oskrbnika, rejniška družina je morala vsa važnejša vprašanja glede otrokove vzgoje in oskrbe

¹ Socialistična federativna republika Jugoslavija

² Narodno-osvobodilni boj

³ Zveza Komunistov

⁴ Ljudska Republika

urejati sporazumno z starši, posvojiteljem ali oskrbnikom. Rejništvo je izvajal pristojni skrbstveni organ, ki je imel dolžnost nadzorovati rejništvo otrok, ki jih je oddal rejniškim družinam. Skrbstveni organ je moral spremljati razvoj otrok v rejništvu in nadzorovati, ali se rejništvo izvaja v skladu s sklenjeno rejniško pogodbo in v skladu z zakonom. Dolžan pa je bil tudi dajati rejniški družini potrebne strokovne nasvete in opozarjati na ugotovljene napake in nepravilnosti (Geč-Korošec, Kraljič, 1997: 219-212).

Leta 1965 je o rejništvu razpravljala skupščina SR⁵ Slovenije, ki je sprejela vse ugotovitve in predloge iz analize, ki jih je pripravil republiški sekretariat za socialno varstvo SR Slovenije. Tudi tu izstopa ugotovitev, da je rejništvo najprimernejša oblika varstva otrok, ki ne morejo živeti pri starših (Milošević, 1988: 11). Zakon o socialnem varstvu iz leta 1974 je omogočil poklicni status rejnika, kar naj bi olajšalo pridobivanje novih, predvsem mlajših in primernih rejniških družin. Podrobneje pa se je rejništvo pravno uredilo z zakonom o zakonski zvezi in družinskih razmerjih iz leta 1976.

1.1.5 Pravna ureditev rejništva v Sloveniji

Rejništvo je v Sloveniji pravno urejeno z Zakonom o socialnem varstvu, v noveli Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih v letu 2004, v letu 2003 pa je bilo rejništvo pravno urejeno tudi s svojim zakonom za področje rejništva, in sicer z Zakonom o izvajanju rejniške dejavnosti in Pravilnikom o pogojih in postopkih za izvajanje zakona o rejniški dejavnosti, ki upošteva predloge in potrebe stroke ter dobre prakse, kar predstavlja kvalitetno podlago za uspešno in učinkovito delovanje na področju rejništva. Dopolnilni vir je Zakon o splošnem upravnem postopku.

⁵ Socialistična Republika

1.1.5.1 Opredelitev rejništva v Zakonu o socialnem varstvu

ZSV⁶ našteva med storitvami, ki so namenjene odpravljanju socialnih stisk, tudi institucionalno varstvo, kamor uvršča tudi rejništvo kot institucionalno varstvo otrok in mladostnikov, prikrajšanih za normalno družinsko življenje, z namenom vzgoje in priprave na življenje. Prednost varstva otrok in mladostnikov v rejniški družini je v tem, da ima otrok v njej možnost učenja ustreznih vedenjskih vzorcev, vlog in odgovornosti.

Pojem rejništva opredeljuje različne oblike družinske namestitve otrok in mladostnikov ter skrbi zanje, njihova skupna značilnost pa je začasnost, saj se pričakuje, da se bo otrok ali mladostnik vrnil v matično družino, ali pa se poiskala druga trajnejša rešitev. Trajanje rejništva je lahko kratkoročno, srednjeročno ali dolgoročno, kar narekuje službam CSD⁷, da skrbno načrtujejo otrokovo življenje skupaj z vsemi udeleženi v rejniškem sistemu, z njimi sodelujejo in delujejo sistematično (ZSV, 2004).

1.1.5.2 Opredelitev rejništva v Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih

Temeljni pravni vir, ki vsebinsko ureja institut rejništva kot obliko družbenega varstva otrok in mladostnikov je ZZZDR⁸ in kot dopolnilni viri ZIRD⁹, Pravilnik o pogojih in postopkih za izvajanje zakona o rejniški dejavnosti in kot dopolnilni vir Zakon o splošnem upravnem postopku. ZZDR, opredeljuje:

- namen rejništva
- načine oddaje otrok v rejništvo
- prenehanje rejništva
- oddajo otroka v rejništvo po starših

⁶ Zakon o socialnem varstvu

⁷ Center za socialno delo

⁸ Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih

⁹ Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti

Namen rejništva: je po (154. členu ZZZDR), da se otrokom pri osebah, ki niso njihovi starši, omogoči zdrava rast, izobraževanje, skladen osebnostni razvoj in usposobitev za samostojno življenje ter delo. Pod varstvom in nadzorstvom so otroci, ki jih odda v rejništvo CSD, pa tudi otroci, ki jih starši sami oddajo v rejništvo (155. člen ZZZDR). Z oddajo otroka v rejništvo ne prenehajo pravice in dolžnosti staršev ali skrbnika, ki jih imajo po tem zakonu.

Načini oddaje otrok v rejništvo: CSD odda v rejništvo otroka, ki nima svoje družine, otroka, ki iz različnih vzrokov ne more živeti pri starših, ali otroka, katerega telesni in duševni razvoj je ogrožen v okolju, v katerem živi (157. člen ZZZDR). V istem členu je tudi navedeno, da lahko CSD ne glede na določbe odda otroka, ki mu je potrebno usposabljanje v skladu s posebnimi predpisi (otroci z motnjami v telesnem in duševnem razvoju). CSD odda otroka v rejništvo s privoljenjem staršev oziroma roditelja, pri katerem otrok živi (158. člen ZZZDR). Privoljenje staršev pa ni potrebno, če je bil otrok staršem odvzet (158. člen ZZZDR). Kadar je v rejništvo potrebno oddati brate in sestre, se praviloma oddajo vsi v isto družino (159. člen ZZZDR). O oddaji otrok v rejništvo je CSD dolžan izdati odločbo (160. člen ZZZDR). Po oddaji v rejništvo si mora CSD prizadevati, da se odpravijo vzroki, zaradi katerih je bil otrok oddan v rejništvo (161. člen ZZZDR). CSD spremlja in nadzoruje otrokov razvoj v rejništvu, njegovo vzgojo, izobraževanje in izpolnjevanje obveznosti iz rejniške pogodbe ter po potrebi ukrepa, da se v vseh primerih in na najboljši način uresničuje namen rejništva (167. člen ZZZDR).

Prenehanje rejništva: ureja (170. člen ZZZDR). Rejništvo preneha s polnoletnostjo otroka oziroma že prej, če je rejenec usposobljen za samostojno življenje, ali če prenehajo razlogi, zaradi katerih je bila potrebna oddaja otroka v rejništvo.

Če se rejniška pogodba odpove ali razveže, CSD ukrene, kar je potrebno za nadaljnjo varstvo otroka (175. člen ZZZDR).

Oddaja otroka v rejništvo po starših: starši, ki sami oddajo otroka v rejništvo in oseba, ki otroka sprejme, morajo najpozneje v enem mesecu o tem obvestiti CSD. Ravno tako je CSD, ki na svojem območju ugotovi take primere rejništva, dolžan obvestiti o tem pristojni CSD (176. člen ZZZDR)

Če je pri osebi, katere starši so sami oddali otroka v rejništvo, ogrožen razvoj otroka, ali če je mogoče utemeljeno sklepati, da v danem okolju namen rejništva ne bo dosežen, CSD ukrene, kar je potrebno za otrokovo korist (177. člen ZZZDR).

1.1.5.3 Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti

V letu 2002 je bil s področja rejništva sprejet nov zakon, ki se imenuje Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti. To je velik korak naprej, saj je s tem zakonom dejavnost rejništva prvič urejena z lastnim zakonom. Doslej je bilo rejništvo obravnavano le v sklopu drugih zakonov. S tem zakonom se je postavil tudi temelj modernemu socialnemu delu. ZIRD¹⁰ poleg uvodnih določb ureja:

- pogoje, ki jih mora izpolnjevati oseba, ki želi izvajati rejniško dejavnost
- postopek pridobitve dovoljenja za izvajanje rejniške dejavnosti
- pogoje in postopek za izvajanje rejniške dejavnosti kot poklic
- normative za izvajanje rejniške dejavnosti
- dolžnosti rejnika
- naloge CSD pri izvajanju rejniške dejavnosti
- rejniško pogodbo
- rejnino
- priznanja
- evidence in varstvo osebnih podatkov
- kazensko določbo
- prehodne in končne določbe

Namen tega zakona je graditi na kvaliteti rejništva, ki temelji na etiki udeležnosti, na soustvarjanju, skupnih iskanjih ugodne rešitve problema, išče pa tudi vire moči.

Ena pomembnejših nalog CSD je sestaviti individualno projektno skupino (35. člen ZIRD). V njej morajo sodelovati socialni delavec centra otroka, socialni delavec centra rejnika, rejnik,

¹⁰ Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti

biološka družina in rejenec. Po potrebi se ta skupina lahko tudi razširi. Delo IPS¹¹ koordinira socialni delavec centra otroka.

IPS načrtuje in predlaga ustrezno ravnanje in strokovno obravnavo rejenca in neposredno spremlja rejenca v rejniški družini. V ta namen pripravi za vsakega rejenca individualni načrt, ki mora biti prilagojen starosti, oziroma stopnji razvoja, otrokovim potrebam in mora biti sestavljen tako, da zagotavlja celostno obravnavo in spremljanje otroka (36. člen ZIRD).

1.1.5.4 Pravilnik o pogojih in postopkih za izvajanje zakona o izvajanju rejniške dejavnosti.

Pravilnik določa kriterije za sestavo komisij, imenovanje članov in način dela komisij, natančnejši postopek pridobitve dovoljenja za izvajanje rejniške dejavnosti, pogoje in postopek za znižanje normativa in zvišanje plačila dela, pogoje za zvišanje oskrbnine, delo individualne projektne skupine, vsebino in trajanje usposabljanja, natančnejše pogoje za podelitev priznanj ter predpisuje vsebino obrazcev vlog.

1.1.5.4.1 Individualna projektna skupina

V individualni projektni skupini sodelujejo socialna delavka iz centra, ki je pristojen za rejenca, socialna delavka iz centra, ki je pristojen za rejniško družino, rejenec, matična družina in rejniška družina.

Členi pravilnika, ki obravnavajo individualne projektne skupine glede na primarni vir, so:

36. člen - Za vsakega rejenca je, v skladu s 35. členom zakona, center otroka dolžan sestaviti individualno projektno skupino, katere osnovni namen je izdelava konkretnega individualnega načrta izvajanja rejništva, spremljanje izvajanja rejništva ter načrtovanje prenehanja rejništva.

37. člen - V okviru individualne projektne skupine je potrebno zasledovati predvsem čustveni razvoj in vedenje rejenca, zdravje rejenca, odnose v rejniški družini, odnose z matično družino, odnose z vrstniki ter skrb za izobraževanje oziroma poklicno usposabljanje rejenca.

V individualni projektni skupini se sprejemajo dogovori o zelo konkretnih nalogah posameznih članov in dogovarjajo stiki.

¹¹ Individualna projektna skupina

38. člen - Individualna projektna skupina se prvič sestane v čim krajšem času, najkasneje pa mesec dni po namestitvi otroka. Na prvem srečanju člani individualne projektne skupine določijo okvirni načrt izvajanja rejništva, ki ga sproti dograjujejo in spreminjajo, v skladu s potrebami otroka.

39. člen - Socialni delavec otroka je dolžan zagotavljati, da so vsi člani individualne projektne skupine seznanjeni z vsemi pomembnimi informacijami glede posameznega rejništva. Ob pomembnih odločitvah za otroka socialni delavec otroka skliče sestanek individualne projektne skupine.

40. člen - Srečanja individualne projektne skupine se lahko izvajajo v rejniški družini, v matični družini, na centru za socialno delo ali kakšni drugi instituciji; ob tem je potrebno upoštevati objektivne možnosti in obveznosti vseh članov individualne projektne skupine (Uradni list RS, št. 110/02).

IPS je prostor, kjer se vzpostavi socialno-delavski odnos, kar omogoča, da vsi člani pridobijo izkušnjo o lastni kompetentnosti in dostojanstvu. Otrok v rejništvu živi z dvema družinama in socialno službo, zato potrebuje podporo in pomoč od vseh udeležениh. V IPS nosi vsak udeleženec odgovornost za rešitev, za dogovor in za izvedbo projekta (etika participacije). Naloge in cilji morajo biti prilagojeni življenjskim okoliščinam in starosti otroka. Dogovori morajo biti vsem jasni in uresničljivi.

1.1.5.4.2 Usposabljanje rejnikov

Za uresničenje vseh nalog in ciljev je potrebno znanje. Pridobimo ga lahko iz izkušenj, dobre prakse, seveda pa to ni dovolj. Zato pravilnik o pogojih, postopkih za izvajanje zakona o izvajanju rejniške dejavnosti določa tudi izobraževanje rejnikov. O njem govori v dveh točkah in sicer :

- Usposabljanje kandidatov za izvajanje rejniške dejavnosti

41. člen - Center rejnika izbrane kandidate napoti na obvezno usposabljanje. Po uspešno zaključenem usposabljanju kandidati pridobijo dovoljenje za izvajanje rejniške dejavnosti.

42. člen - Usposabljanje traja 10 do 12 ur. Program usposabljanja oblikuje Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani v sodelovanju s centri za socialno delo.

43. člen - Program usposabljanja za izvajanje rejniške dejavnosti vsebuje naslednje sklope:

- koncept rejništva v socialnem delu; predstavitev rejniškega sistema in individualne projektne skupine; sodelovanje z matično družino;
- poglavja iz razvojne psihologije; čustvene potrebe otroka; čustvene potrebe rejenca;
- poglavja iz psihologije družine.

- Usposabljanje rejnikov

44. člen - Vsi rejniki, ki imajo dovoljenje za izvajanje rejniške dejavnosti, se morajo najmanj enkrat v petih letih udeležiti obveznih usposabljanj. Po zaključenem usposabljanju prejme rejnik potrdilo o udeležbi na usposabljanju.

45. člen - Usposabljanje traja 20 do 25 ur in vsebuje predavanja, delavnice ter skupinske pogovore o lastnih izkušnjah. Program usposabljanja oblikuje Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani v sodelovanju s centri za socialno delo.

46. člen - Program usposabljanja vsebuje naslednje sklope:

- poglobljanje znanja o otroku in njegovem razvoju; poglavja o posebnih potrebah otrok; razumevanje posebnosti položaja otroka rejenca;
- psihologija družine; družina in vzgoja; značilnosti, ki v družinski skupini morajo biti zagotovljene, da bi otrok imel dovolj dobre možnosti za razvoj; rejniška družina; sodelovanje med rejniško družino in matično družino;
- izobraževanje rejnikov kot sodelavcev v socialno-delavskih projektih pomoči; koncept individualne projektne skupine; socialno delo z družino in rejniški sistem; novi koncepti v socialnem delu; pomen skupin za samopomoč.

1.2 Družina

1.2.1 Rejniška družina

Rejniška družina je za otroka-rejenca druga in drugačna. V njej mora spoznavati nova pravila, na novo sprejeti svojo družinsko vlogo in prevzeti nove delovne naloge. Način komuniciranja je v vsaki družini drugačen. Čustva, ki so za »zasloni« v rejniški družini, so drugačna kot tista v matični. Način izražanja čustev je drugačen. Na novo se mora soočati z svojo identiteto. Vse naštetu bi povzročilo marsikatero težavo tudi odrasli, zreli, že izoblikovani osebnosti. Za otroka pa je vse to še toliko težje. Kako se bo z vsemi novostmi spopadel, pa je v veliki meri odvisno od razvidnosti v rejniški družini. Za to razvidnost pa potrebuje rejniška družina znanje o družini in otroku, pa tudi o celotnem rejniškem sistemu. Le tako lahko rejniška družina pomaga rejencu vstopiti v zanj precej drugačen družinski sistem, obenem pa omogoča ostati v starem, v katerega naj bi se ob ugodnem razpletu v procesu reševanja problema vrnil.

»Od rejniških družin pričakujemo veliko. Zaupamo jim včasih kratkotrajno, pogosto pa tudi dolgotrajno, popolno vzgojo enega ali več otrok. Pri tem si zastavljamo različne cilje. Če je cilj le to, da otrok v primernejšem okolju živi in odrašča, smo velikokrat zadovoljni. Če pa je naš cilj, da bo otrok v tem okolju dobil primerno vzgojo, vzgojo, ki bo pomenila primerno osebnostno rast, ki bo torej primerna zanj, takega kot je, potem bo na področju rejništva še veliko narediti« (Rozman 1988: 6) je že pred leti zapisala Vlasta Rozman.

Čačinovič Vogrinčič G. poimenuje rejnike dragoceni strokovni sodelavci. »V projektu rejništva imajo posebno vlogo soustvarjalcev opore otroku, ki jim je zaupan v vzgojo in varstvo. Kot sodelavci morajo imeti znanje, da omogočijo otroku dobre izkušnje, da ga znajo socialno okrepiti, da ga zmorejo sprejeti in mu dati izkušnjo spoštovanja, skrbi in zavzetega zanimanja. So šolani sodelavci, ki si upajo videti otrokove rane in znajo zaprositi za pomoč, kadar sami ne morejo dovolj dobro pomagati. In končno, so sodelavci v projektu socialnega dela, ki zahteva soustvarjanje v projektni skupini in sodelovanje z matično družino. V doktrini socialnega dela, ki nastaja na področju rejništva, je jasno, da so rejniki po definiciji sodelavci matičnih starše.« (Čačinovič Vogrinčič, 2006: 110)

Nataša Banko pravi, da so rejniške družine, družine sestavljene po principu mož, žena, otrok, ki nudijo zavetje otroku-rejencu, da v njih razvije oziroma nadaljuje vse tisto, kar je, oziroma bi v matični družini začel, pa je bilo iz teh ali onih razlogov tako ali drugače prekinjeno. V svoji definiciji rejniške družine vključuje tudi otroke, ki jim je rejniška družina matična. »V prvi vrsti naj bi rejniške družine poskrbele za to, da otrok, ki »pride« v družino, v njej razvije občutek varnosti, pripadnosti in samospoštovanja, saj so to področja, na katerih je večina otrok-rejencev občutila deficit, za razvoj osebnosti pa so poglobitnega pomena. »Novi« otrok mora postati enakovreden član družine in v njej najti priložnost identifikacije in lastne potrditve. Položaj v družini si mora izboriti ob pomoči rejnikov, ki naj bi skrbeli za to, da ni deležen zasmehovanja, poniževanja, da razvija svoje samospoštovanje in se uči boriti za svoje pravice v odnosu do drugih ljudi. Zato naj »nadomestni starši« rejniki ne preprečujejo trenj in boja med otrokom-rejencem in drugimi otroki v družini, ko se kregajo med seboj glede malenkosti in jim gredo morda celo na živce. Prav tu pridobiva dragocene izkušnje vsak otrok, ki jih bo pozneje neprestano potreboval, ko bo vstopal v razne socialne skupine in se v novih odnosih soočal z drugimi. Otroci, ki v mladosti ne osvojijo te izkušnje, imajo v življenju pogosto težave pri vzpostavljanju odnosov z drugimi in si težko utrdijo svoj položaj« (Banko, 1988: 64).

Naloge in dolžnosti rejniških družin so težke in zahtevne. Upoštevati moramo, da za njih ni dovolj le to, da se morajo spopasti z nalogami v povezavi z rejncem in rejniškim sistemom, temveč da se z vsakim prihodom novega otroka v njihovo družino spremeni tudi njihova lastna psihosocialna dinamika. Sprejeti tako odločitev pa je pogumno in vsega spoštovanja vredno človekoljubno dejanje. Tudi ta čut za sočloveka bo spremljal otroka-rejenca skozi celo življenje.

1.2.2 Med dvema družinama – rejenec

Rejenci živijo z dvema družinama v zelo zapleteni in občutljivi mreži odnosov. Temeljno dejstvo rejenčevega življenja je, da je vezan v dva svetova, in da se mora naučiti živeti z dvema družinama. Hkrati pa mora živeti tudi zase in s seboj. Otrok mora imeti pravico do stvarnosti. Potrebno je, da ga slišimo. Njegova temeljna pravica je, da se mu zagotovi stik z matično družino.

Ko začnemo sodelovanje z njim, je praviloma sredi hude stiske. Ko ga povabimo v lepše in boljše življenje, rejniško družino, se v njem zbudijo ambivalentna čustva. Pojavita se negotovost in strah pred neznanim. Zato potrebuje sogovornike, ki ga slišijo in učijo hkrati, da bo udeležen v poslavljanju in dobrodošlici.

Otrok potrebuje veliko pogovorov z rejniško družino, da bi mu družina postala razvidna in da bi se našel v njej. Potrebuje možnost, da razvije občutek lastne vrednosti. Imeti mora pravico do resničnosti, da jo pove in da jo vidimo. Potrebuje čas za raziskovanje in učenje.

Tudi za življenje z matično družino potrebuje podporo in pomoč. Potrebuje možnosti za pogovor o izgubi, žalovanju, lojalnosti, dvomih. Potrebuje sogovornike, ki ga jemljejo dovolj resno.

Otrok v rejništvu nenehno potuje iz ene družine v drugo. Potrebuje prostor za razmislek in prevajanje resničnosti ene družine v drugo. Ta prostor je tako dragocen, da ga moramo varovati. Varujemo pa ga ravno s pogovori, v katerih nam otrok lahko pove, kdo je, kaj misli, kaj si želi, kaj čuti in kako se vidi v odnosu z obema družinama. Ne smemo pozabiti, da je otrok v reji človek – sogovornik, ekspert iz izkušenj (Čačinovič Vogrinčič G. 2006: 104-107).

1.2.3 Sodelovanje z matično družino

Matična družina je otrokova stvarnost, ne glede na to, ali živi v njej ali ne. Niti z njo se ne da pretrgati. Za Helmuta Stierlina (Čačinovič Vogrinčič, 1992: 65) je družina osrednja socializacijska instanca. Stierlinu socializacija pomeni predvsem dodeljevanje vlog. Uvaja pojem delegacije, ki pomeni predati poslanstvo. Pojem delegacije dobro zajema temeljno dramo vsake družine, dramo ločitev staršev in otrok. Otrok je delegiran v samostojnost, vendar s poslanstvom, ki ga mora opraviti za starše. Človeka oblikujejo družinske izkušnje, saj se vse življenje spoprijema z svojimi starši. Družina ga poveže z generacijami družin, iz katerih izvira in ga zapleta v neskončni obračun, ki ga ni mogoče poravnati.

Vsak otrok se mora spoprijeti z starši. Za rejence pa je to še bolj težavno in zapleteno, saj se mora spoprijeti z matično in rejniško družino.

Tudi začetek sodelovanja z matično družino bremenijo stiska, odpor in številni problemi, ki jih družina sama ne more več rešiti. Družini se pridružimo, da bi razumeli njen pogled, razlago, obup, nemoč, odpore, jezo in strahove. Rejništvo je definirano kot začasen ukrep. Začasno pomeni: dokler družina ne bo zmogla sprememb, ki jih otrok potrebuje, da bi lahko

varno živel doma. Za to pa potrebujemo čas. Matični starši doživljajo socialne delavce, kot nasprotnike in rejnike kot tekmece. Zato sodelovanje z matično družino začnemo ravno tu. Pri odporih, jezi, zavračanju. Tu se ji pridružimo in začnemo proces sodelovanja. Sodelovanje prinese dragocene izkušnje za vse. Matični družini pa je potrebno tudi soustvarjanje pomoči, da se uči živeti z otrokom v rejniški družini (Čačinovič Vogrinčič G., 2006: 107-110).

Nikakor ne smemo pozabiti, da je matična družina poleg stisk, zaradi katerih smo se odločili otroka nastaniti v rejniško družino, s to začasno rešitvijo še dodatno obremenjena. Zato je še toliko bolj pomembno, kako jo povabimo k sodelovanju in v delovnem odnosu skupaj z njo iščemo ugoden izid. Izid, ki bo prinesel zadovoljstvo družini in otroku.

1.2.4 Sodelovanje z rejniško družino

Rejniške družine so pomembni sodelavci, saj v njih otroci pridobivajo življenjske izkušnje, se učijo za samostojno življenjsko pot, nudijo otrokom vso oskrbo, poleg tega pa soustvarjajo ugoden razplet rešitve problema, ki naj bi bil vrnitev otroka v matično družino. Za vse to pa morajo sodelovati tudi z matično družino in socialnimi delavci, po potrebi pa tudi z ostalimi strokovnjaki, ki pripomorejo k skladnemu razvoju otroka.

Kot sodelavci morajo imeti rejniki znanje, da omogočijo otroku dobre izkušnje, da ga znajo socialno okrepiti, da ga zmorejo sprejeti in mu dati izkušnjo spoštovanja, skrbi in zavzetega zanimanja. V doktrini socialnega dela v rejništvu, ki nastaja, so rejniki sodelavci matičnih staršev.

K posebnim znanjem rejniških družin sodi znanje o družini., saj mora biti le-ta rejnikom bolj razvidna kot drugim. Opremljeni morajo biti s koncepti in pojmi, s katerimi lahko sebi in otroku opišejo in pojasnijo, kako delujejo. To pomeni, da znajo otroku govoriti o vlogah posameznih članov v družini, o komunikacijskih vzorcih, o pravilih, ki jih ima ta, za otroka povsem nova družina, in o delitvi dela. Biti otrok v rejniški družini pomeni prevzeti vlogo v družinski skupini. Zdaj tudi on na svoj poseben izviren način prispeva k ohranitvi družine. Otroku potrebuje veliko pogovorov, da bi se opremil za življenje z in med dvema družinama. Za otroka je pomembno, da sme videti in imeti obe resničnosti, zato potrebuje tudi pogovor o tem. Otroci prihajajo v rejniške družine pogosto v vlogah krivcev za konflikte in spore med starši. Zato je zelo pomembno, da imajo rejniki sposobnost ohranjati medgeneracijsko razliko

in koalicijo staršev, saj tako prispevajo k izkušnjam otroka, kako je živeti v družini, kjer nimajo vloge razbremenjevalca.

Rejniške družine se v projektnih skupinah učijo jezika socialnega dela in odkrivajo možnosti sodelovanja v delovnem odnosu, ki zajame vse, ki so povezani v rejniškem sistemu. Od CSD potrebujejo nenehno izobraževanje, podporo in pomoč pri problemih ter zagotovilo, da obstaja ekipa strokovnjakov, ki bodo pomagali, ko otroku ali njegovim staršem, pa tudi sebi ne bodo znali pomagati.

Pri vsem tem pa ne smemo pozabiti še druge plati rejniških družin. Sprejeti neznanega otroka v svojo družino je veliko človeško dejanje, ki ga ni sposoben vsak človek. Za tako dejanje je potrebno veliko srce in mnogo poguma. Zato jim nismo dolžni zahvale, le vsi povezani s socialnim delom, otroci rejenci, ki jih je življenje postavilo na tako težke preizkušnje in matične družine, temveč mnogo širša družba, ki pogosto to njihovo človekoljubno delo spregleda.

Sistem rejništva je neločljivo povezan z družino. Povezan je celo dvakrat. Najprej z biološko družino in potem še z rejniško. Če hočemo razumeti dogajanja v procesu rejništva, se znanju o družini ne moremo izogniti. Le če je družina in njeni psiho-dinamski procesi dovolj pregledna in razvidna, je moč pomagati otroku - rejencu. Znanja o družini potrebuje najprej socialni delavec, ki z večjim ravnanjem pripomore k poznavanju družine tudi matični družini, s čimer pripomore v procesu reševanja težav, kot tudi rejniški družini, ki ji je ravno tako potrebna razvidnost, kaj se v obeh družinah dogaja. Le na tak način je mogoče uspešno pomagati rejencu.

Le o maločem je bilo že toliko povedanega, kot o družini. Z njo se ukvarja cela vrsta ved. Vsak človek ima o njej svojevrstno predstavo, kar ni naključje, saj je tudi vsaka družina svojstvena z vsemi svojimi posebnostmi. Tudi če so mnenja in definicije o družini še tako raznovrstna, je iz vsega moč izluščiti, kako pomembna je za človeka. Seveda pa imajo družine poleg svojstvenosti tudi skupna pravila, lastnosti in zakonitosti.

Na družino nas s tisočeriimi nitmi vežejo temeljne človeške potrebe in čustvene vezi.

Za večino ljudi pa je družina preprosto vsakdanji način življenja. To je tisti prostor za ljudi, ki je zanje pregleden in obvladljiv. To je mesto, do katerega imamo pravice in dolžnosti. Znotraj

družine smo se naučili skrbeti zase in za druge. Prav znotraj družine pa tudi najbolj obvladamo vse, kar je za preživetje, varnost, skrb za druge treba narediti. Vsaka družina se mora organizirati kot delovna skupina. To je pomembno zato, da opravi vse tisto, kar mora opraviti. Vloge, norme in komunikacije tako postanejo razvidne. Delovna skupina pa je le del tistega, kar človek potrebuje in dobi v svoji družini. Ob tem so pomembni še čustveni stiki, čustvena bližina brez dilem, čustveni stik, ki je anonimen, ki obstaja zato, ker je to družina (Čačinovič Vogrinčič, 1991: 74-77).

Družina je skupnost oseb na različnih stopnjah razvoja, skupnost, ki skrbi za otroka. Člani družine so povezani na različne načine in so med seboj odvisni. Te odvisnosti in povezave ne izhajajo le iz osnovnih potreb za preživetje, temveč se ves čas sproti razvijajo in dopolnjujejo v čustvenem doživljanju, spoznavnih izkušnjah, oblikovanju socialne podobe in osebne rasti slehernega družinskega člana (Tomori, 1994: 18).

Eia Asen vidi družino kot organizacijo. Vsaka družina je svet zase. Kot katerakoli druga organizacija ima tudi vsaka družina svoje značilnosti in pravila. Njeno krhko ravnoesje pa lahko porušijo številni dejavniki. Ob kriznih razmerah poskušajo družine odkriti način za vnovično vzpostavitev ravnovesja. Če oče zboli, bo moral nekdo drug začasno prevzeti nekaj opravil. Ob rojstvu otroka bosta starša morala spremeniti svoj način življenja. Če družina ni sposobna takega prehoda, se lahko pri enem ali več članih družine pojavijo težave. Čeprav se navidez zdi, da zadevajo samo enega člana družine, so navadno povezane z načinom, kako se v družini vedejo drug do drugega. Organiziranost družine se nenehno spreminja, s tem pa prilagaja zunanjim in notranjim pritiskom (Asen, 1998: 11-12).

O pomembnosti družine je večkrat pisal tudi Janek Musek. Vidi jo kot svet, življenje, človeštvo in družba v malem. Je edinstvena celica, kjer se spleta temeljne vloge človeškega bitja, spolne in generacijske- vloga moškega in ženske, vloga staršev in otrok. Bolj kot kjerkoli drugje se posameznikova osebnost oblikuje v družini, oblikuje prav v vseh razsežnostih, bioloških socialnih in duhovnih (Musek, 1995: 19).

Pomemben je pogled Elizabet Lukas na družino. V svojem delu *Družina in smisel* prikazuje smisel bivanja v družini. Poudarja velik pomen družine kot nenadomestljive institucije, s čimer lahko utemeljujemo tudi institucionalno varstvo rejništva in mu dajemo v stroki socialnega dela prednostno vlogo pred drugimi institucionalnimi oblikami varstva otrok.

Družina ni ohlapna skupina med seboj sorodstveno povezanih ljudi različne starosti, ampak čisto poseben, specifično človeški sestav, ki je vsaj do danes in kljub mnogim drugačnim poskusom ostal nenadomestljiv.

V družini ima vsak človek svojo smiselno funkcijo (Lukas, 1993: 21).

Virginia Satir ugotavlja, da nam za običajni tok življenja zadostuje soočenje z le eno desetino družinske resničnosti. Za vsako nujno spremembo, ki jo želimo v družini doseči, pa potrebujemo razvidnost nove desetine. »Vsaka družina mora na svoj poseben, edinstven način obvladati neskončno raznolikost individualnih razlik in torej ustvariti sistem oziroma oblikovati skupino, ki bo omogočila posamezniku soočenje in odgovornost za soočenje. Zato potrebujemo več znanja o družini za vsakdanje življenje, več znanja, da bi mogli v njej vsakokrat začeti pogovor o sedanjosti in spreminjanju« (Čačinovič Vogrinčič, 1998: 9-19).

»Družina je vedno bila prostor srečevanja z eksistencialnimi danostmi, torej prostor rojevanja, prostor številnih rivalstev, ljubosumja in strahov v zvezi z odraščanjem, pa tudi strahov, ki so povezani s staranjem in pričakovanjem konca. Vsaka družina hrani številne sledi, ki spominjajo na to, kako se je to dogajalo v družinah prednikov. Mnogi spominski drobci so ljudem nerazumljivi, dokler sami ne doživijo nečesa, kar nenadoma osvetli pot, ki vodi iz preteklosti« (Možina, Stritih, 1995: 309).

G. Čačinovič nas opozarja na raznolikost družin. »Narašča število enoroditeljskih družin in dopolnjenih, sestavljenih ali zaporednih družin, kot pravijo nekateri; nekatere sestavljene ali dopolnjene družine živijo v ločenih gospodinjstvih; narašča število zakoncev brez otrok in samskih gospodinjstev, vse več je homoseksualnih skupnosti« (Čačinovič Vogrinčič, 1995: 120). S tem nas opozarja na dragoceno sporočilo, ker nam pomaga, da ljudi iščemo in uresničujemo družino v zelo različnih oblikah skupnega življenja, ki jo sami zase poimenujemo družina. Sem sodi nedvomno tudi rejniška družina.

Danes je težko postaviti enoznačno definicijo družine. Vendar v socialnem delu to niti ne potrebujemo. Bolj pomembno je, da se zavedamo in upoštevamo pluralnost družinskih oblik. Družinsko življenje si lahko vsakdo organizira po svoje. Družinsko življenje ni neka statična oblika, temveč se vseskozi spreminja. Ljudje danes bolj pogosto kot kadarkoli, prehajajo iz enega načina družinskega življenja v drugega. To napoti socialnega delavca, da se pridruži družini in skupaj z njo raziskuje značilnosti družinskega življenja.

1.2.5 Psihosocialna družinska dinamika

Ko raziskujemo psihodinamične procese v družinski skupini, želimo pokazati tiste procese, ki so čisto posebni, odkriti prav v družini in za družino. Če smo hoteli poseči v družino, jih je bilo potrebno odkriti. To nam pomaga odkriti, zbrati in poimenovati specifične, za interakcijo in strukturo družinske skupine značilne psihodinamične procese. Ti pa lahko na ravni zavestnega in podzavestnega dogajanja, iz zgodovine družine za sedanjost družine razložijo družinsko stvarnost. Psihodinamika družine je sestavljena iz družinske modifikacije socializacijskega procesa in iz prispevka k razvidnosti družinske skupine. Psihodinamični procesi, ki smo jih odkrili znotraj psihoanalitične paradigme, pomembno prispevajo k razlagi dogajanja v družini ter vloge posameznika v njej. V teh procesih se da razbrati zgodovino družine, opazimo pa lahko tudi nakazano mejo med zavestnim in podzavestnim.

N. Ackermann navaja, da so ti procesi oblikovanja in vzdrževanja psihološke identitete in stabilnost vedenja v družini. Ta proces poteka na štirih ravneh: na ravni notranjih psihičnih procesih posameznika, na ravni medosebnih odnosov v skupini, na ravni družinske skupine in na ravni odnosov med družino in družbo. Življenje v družini v veliki meri določa način, kako družina ravna oziroma kontrolira konflikte. Obramba družinske skupine pred konfliktom in s tem povezano slabše delovanje družine sta rezultat kompleksne interakcije med družinsko obrambo in obrambo posameznika.

H. E. Richter opozarja na dodeljevanje in sprejemanje vlog razbremenjevalca v družinskih konfliktih in s tem odpira še eno izhodišče za razumevanje procesov transferja in projekcije v razreševanju konfliktov posameznika in družine.

Lidz vidi psihodinamiko družine kot vzpostavljanje in vzdrževanje koalicije med staršema za ohranitev generacijskih razlik in za pristajanje na vlogo svojega spola.

Bion dodaja opozorilo na dve ravni delovanja družinske skupine, oziroma na prehajanje skupine z delovanja na ravni osnovnih predpostavk k delovanju na ravni delovne skupine; odločilne psihodinamične procese družinske skupine veže na nenehni konflikt med tako imenovano osnovno in delovno skupino v družinski skupini.

H. Stierlin dodaja nastajanju vlog kot socialnih obramb koncept delegiranja in delegacije kot nenehno potekajoče drame ločevanja med starši in otroci, ki se konkretizira v procesih vezanja in izrinjanja.

Pri vseh naštetih, za družino značilnih psihodinamičnih procesih, pa moramo upoštevati tudi zgodovino družine in vse to povezati dalje od zavestnega dogajanja s podzavestnimi procesi in s potrebami posameznika in skupine.

Pomembni so tudi procesi, ki odražajo ravnanje z močjo v skupini, oziroma za skupino značilne hierarhične odnose. Kantor in Lehr kažeta na značilno ravnanje z časom, prostorom in energijo v zadovoljevanju družinskih potreb. M. Selvini Palazzoli pa dodaja dogajanju tudi vzpostavljanje pravil. Za družino je pomembno ustvarjanje celote iz delov običajne družinske komunikacije. Kako bo otrok prepoznaval in ravnal s čustvi, je odvisno od tega, kako v družini ravna s čustvi. Vsi ti procesi dobijo smisel takrat, ko se družina z njimi spopade.

Da pa se vsi ti procesi lahko udeležijo, je pomembno, da postanejo družini razvidni, da se družina o njih osvesti in da se procesi povezujejo v psihodinamično celoto. To pa v družini omogoča povezovanje preteklosti z sedanjostjo, razmika meje spoznanja stvarnosti ter potrebe posameznika in družine (Čačinovič Vogrinčič, 1998: 239-243).

1.2.5.1 Vloge v družini

G. Čačinovič Vogrinčič navaja (1998: 39, po Richterju), da so vloge v družini skupek zavednih in nezavednih pričakovanj staršev v odnosu do otroka oziroma partnerja. Vloge lahko v celoti ali deloma služijo kot obrambni mehanizmi. Posameznik se v družini s sprejemanjem in dodeljevanjem vlog lahko kompenzacijsko razbremeni konfliktov, namesto da bi se s tem konfliktom soočil in ga razrešil, slednjega vnaša v odnose s partnerjem ali otrokom in ga uporabi kot objekt nadomestne zadovoljitve ali narcističnega zadovoljevanja lastnega jaza.

Richter je klasificiral pet predpisanih vlog, ki imajo v družini funkcijo zmanjševanja notranjih konfliktov (Čačinovič Vogrinčič, 1998: 58-59).

- Otrok v vlogi substituta za partnerja: roditelj v odnosu z otrokom podzavestno prenaša nerazrešene konflikte iz lastnega otroštva, otrok pa naj jih zdaj v vlogi staršev ali vlogi sorojenca kompenzira in razreši.
- Otrok v vlogi idealnega sebe: je poskus roditelja, da prisili otroka k uresnitvi tistih idealov, ki jih zase ni mogel uresničiti.
- Otrok v vlogi kopije, ki jo ima o sebi roditelj: naloga otroka je, da vestno uresniči samopodobo roditelja.

- Otrok v vlogi negativne podobe, ki jo ima o sebi roditelj: roditelj podzavestno išče v otroku grešnega kozla; otroka potrebuje, da bi lahko izrinil negativno podobo o sebi.
- Otrok v vlogi zaveznika: ki ga potrebuje roditelj, ki je nenehno v boju in mu mora otrok služiti kot podpora, soborec.

»V strukturi družinskih vlog vedno najdemo odnose, ki zadovoljujejo temeljne potrebe človeka in skupine; biti družina za roditelja vedno pomeni tudi, da bo le-ta iskal v otroku zadovoljevanje lastnih potreb, tako kot se bo otrok s svojimi obračal na starše. Zgoraj navedene vloge postanejo ogrožajoče, ko se vzpostavijo kot rigidne, nespremenljive, dominantne. Le kot edino možen odnos med partnerjema ali med roditeljem in otrokom postanejo psihosocialne obrambe, ki omogočajo sproščanje notranjih konfliktov, onemogočajo pa zavestno spoprijemanje z njimi (Čačinovič Vogrinčič 1998: 59).

1.2.5.2 Moč v družini

Moč in hierarhija v družini kažeta na strukturo moči družinske skupine, za družino značilno ravnanje z močjo, razvidnost strukture moči in pogojev, v katerih posamezni član družine lahko spremeni strukturo moči - skupaj z vprašanji razlike v možnostih osebnostnega razvoja, ki jih ima posameznik v določenih pogojih hierarhije v družini. Ena najtežjih nalog današnje družine pa je v tem, da se tradicionalni, na avtoriteti temelječi patriarhalni družinski vzorci in vrednote, spremenijo v demokratične. Opuščanje starih vrednot in sprejemanje novih je povezano z negotovostjo in dvomi, kar mnogokrat pripelje do stresnih situacij, ki se odražajo v družini. Za te demokratične spremembe delitve moči mora biti pripravljena sodelovati cela družina, saj gre za skupen projekt staršev in otrok. Iz tega sledi, da tudi otrok lahko izrazi svoja čustva, potrebe in konflikte, kar je zlasti pomembno pri razvidnosti družine. Ko govorimo o moči v družini, ne moremo mimo zgodovine človeštva razrednih družb, ki je temeljila na podrejenosti in nadrejenosti. Ta konfliktnost se kaže tudi v družini, ki jo takšna družba potrebuje. Prav gotovo takšna družina ne daje dovolj trdnosti in moči za sporazumevanje. V demokratizaciji družine pa moramo narediti korak naprej k osveščanju o družini in njeni razvidnosti. Postavlja se vprašanje mehanizmov, ki v družini vzdržujejo ravnotežje, pozitivni feedback, upoštevanje verbalnih in neverbalnih komunikacij ... celotne družine (Čačinovič Vogrinčič, 1998: 175.177).

1.2.5.3 Hierarhija v družini

Hierarhijo v družini so raziskovali različni avtorji in ji vsi pripisovali osrednjo, če ne najpomembnejšo vlogo v družini. Razmerje moči mora biti jasno in pregledno, kajti le tedaj je mogoče ustvariti jasno formulirana pravila. Haley meni, da mora vsaka družina ustvariti svojo hierarhično lestvico oziroma svoja pravila, saj je to pogoj, da se v družini postavijo jasne meje. Tudi Skyner meni podobno, ko pravi, da morajo biti jasno izoblikovani nadrejeni in podrejeni sistemi, ker drugače sistem propade. Pri tem ima v mislih delitev moči med materjo in očetom v družini. Kajti če v družini ne vlada hierarhija, kjer dominira bodisi oče bodisi mama, ali sistem, ki omogoča sodelovanje obeh, potem ne bomo imeli ene družine, temveč dve. Tudi otrok v družini potrebuje jasno definirano vlogo in trdno zarisane meje, ker jih le tako lahko nenehno poizkuša in napada. Te meje morajo vsi v družini vedno znova jasno postavljati z možnostjo spreminjanja, v skladu z vrednotami družine in za družino, v nasprotju z vrednotami družbe. Pri tem je pomembno, da ima družina zadovoljiv sistem, ki zagotavlja sodelovanje vseh. Poznamo avtoritarne in demokratične družine. Avtoritarne družine so zaprte, v njih pomeni avtoritarna hierarhija edini način življenja, ki jim omogoča temeljni način za zagotavljanje varnosti. Demokratično vodena družina pa je odprta družina, saj je v njej omogočeno dogovarjanje o mejah. Posameznik sme odločati o svoji vlogi. Člani imajo pravico do avtonomije, kar je v ravnotežju z njihovo sposobnostjo za dogovarjanje. V taki družini so dovoljena nasprotovanja, nestrinjanja, kajti take razprave utrjujejo družino in so nujne za rešitev problemov, ki v vsaki družini nastajajo (Čačinovič Vogrinčič, 1998: 182-189).

1.2.5 Komunikacija v družini

Komunikacija omogoča življenje z drugimi in pomeni sposobnost izražanja samega sebe in sporočanje svojih misli in čustev in sprejemanje ter razumevanje sporočil drugih ter ustrezno odzivanje nanje. Ravno v načinu sporazumevanja se družine najbolj razlikujejo med seboj, kar je tesno povezano z vsebino in naravo odnosov v družini. Komunikacija je sestavni del jaza in je najbolj izrazen del socialnega vedenja. Ne izražamo se samo z govorom, temveč

tudi z mimiko, tonom glasu, kretnjo, gibanjem. Družina je mesto, kjer otrok dobi prve vzpodbude in vzore. Starši s svojim besednim in nebesednim izražanjem prvi seznanijo otroka s pravili sporazumevanja, ki veljajo v širši družbi. Ker je družina v zgodnjem obdobju otroka zanj najpomembnejše mesto za pridobivanje izkušenj, intenzivnega učenja in najmočnejšega čustvovanja, so od načina in vsebine komuniciranja v družini najbolj odvisne vse kasnejše komunikacijske sposobnosti in značilnosti. Prav te pa v veliki meri določajo njegovo mesto zunaj družinskih meja (M. Tomori, 1994: 56-57).

Virginia Satir meni, da je vsak način komuniciranja naučen, kajti na svet pridemo brez izkušenj, kako naj se odzivamo na okolico. Dojenčki se vseh teh izkušenj naučijo v sporazumevanju z ljudmi, ki zanje skrbijo od rojstva naprej. Največ izkušenj pri komuniciranju si ljudje naberejo v prvih petih letih življenja.

Obstajajo štirje splošni komunikacijski vzorci, ki jih ljudje uporabljamo, da bi se izognili nevarnostim odklonitve:

- Pomirjanje, ki ga uporabljamo, da se drugi ne razjezi.
- Obtoževanje, ki nam služi, da nas drugi priznajo močnega.
- Računanje, pri katerem posameznik uporabi zastraševanje, kot da bi bilo neškodljivo.
- Odmikanje, ko posameznik prezre grožnjo in se vede, kakor da je ni.

Vse, odkar se je na zemlji pojavil človek, je komunikacija tista, ki kot največji samostojni dejavnik odloča o tem, kakšne vrste odnosov bo kdo vzpostavil z ljudmi okrog sebe in kaj se bo s kom sploh dogajalo. Od naše sposobnosti komuniciranja je odvisno, kako si bomo uredili življenje, kako bomo uspeli razviti svojo zasebnost, kako bomo ustvarjalni in tudi kako bomo osmislili svoje delovanje (Satir, 1995. 46-72).

1.2.5.5 Sposobnost za konflikt

Vsak družinski član je samosvoja osebnost z svojimi željami, hrepenenji, s svojimi cilji in potrebami. Vse to pa se v družini srečuje z interesi ostalih družinskih članov, kar lahko pripelje do različnih nesoglasij, konfliktov. Pomembno za družino je, da se nauči te konflikte

razreševati. Za to pa morajo znati prepoznati potrebe ostalih družinskih članov. Drug drugemu morajo dati svobodo čutenja in mišljenja. Prepoznati morajo drugačnost in različnost ostalih družinskih članov. Najpomembnejšo vlogo pri tem imata starša. Če sta starša sposobna razreševati družinske konflikte, v družini ustvarjata vzdušje varnosti in obenem otroke pripravljata na soočenja v zunanjem svetu.

Mertens opredeljuje sposobnost za konflikt kot pridobljeno, naučeno sposobnost posameznika, da zazna konflikt za motenimi interakcijami in komunikacijami, da ga prepozna, se z njim sooči in ga začne razreševati, drugače bo z njim živel celo življenje. V otroku moramo vzgojiti sposobnost, da lahko v medčloveški interakciji in komunikaciji spozna tudi konfliktnost, zmožnost, da se s tem spoprime in pri tem ne prevzame krivde zanjo.

Družina je prostor, kjer se naučimo sposobnosti za konflikt, lahko pa se tudi naučimo ta konflikt negirati ali potlačiti. Negiranje in potlačevanje je običajno ravnanje, kot je tudi običajno enostransko reševanje konfliktov, saj izražanje konflikta ogroža tako posameznika kot družino. Sposobnost za konflikt pa si pridobimo takrat, ko je v družini mogoče pridobiti pravico do izražanja vseh svojih čustev, individualnosti in avtonomije. Za soočanje s konflikti potrebujemo odprte in neovirane komunikacije. Mertens predlaga celo učenje uporabe in razumevanje neverbalnih sporočil in vaje v metakomunikaciji, saj bi z boljším razumevanjem in uporabljanjem neverbalnih komunikacij lahko pomembno razširili vpogled v konflikte. Z vzgojo otrok za »sposobnost za konflikt« se takšen otrok lahko upre etiketiranju staršev in se hkrati ne odpove svoji lastni identifikaciji.

Sposobnost za konflikt je tisti ključni pojem, s katerim zajamemo samo bistvo socializacije v družini in za družino, kot tudi pogoje za razvidnost skupine in uporabo te razvidnosti. Sposobnost za konflikt je hkrati učenje, ki nas usposablja, da se osvestimo o družinski skupini, je učenje s potrebami in čustvi, o značilnostih družinske strukture, o tem, kako ravnamo s spremembami, učenje o delitvi moči in delovni strukturi (Čačinovič Vogrinčič, 1998: 228-235).

1.2.5.6 Čustva v družini

K vsej raznolikosti družinskih članov pripomorejo tudi raznolika čustva posameznih članov. To so čustva, ki so edinstvena vsakemu članu posebej. Vsaka družina pa ima tudi neka čustva,

ki so jim skupna. Koncept skupinske čustvenosti lahko opredelimo tudi kot ravnanje družine s čustvi in ne le zgolj kot medsebojno čustveno vedenje. Posameznikovo čustvovanje je v veliki meri povezano z izkušnjami, ki si jih je pridobil v družini. Od tega, kako je smel s temi čustvi ravnati, jih smel pokazati, so bili sprejeti in kako so bili sprejeti. Pomembno je, da so v družini dovoljena vsa čustva, saj se le tako naučimo ravnati z njimi, jih izražati in obvladovati, ne le v družini, temveč v stiku z vsemi skupinami in posamezniki skozi celo življenje.

R. Skynner (1993) govori, da človek iz družine prinese tista čustva, ki jih obvlada in sprejema, ter druga nedovoljena čustva, ki jih »skrije za zaslon« in se tako zavaruje pred tesnobo. Pomembno je, da se vseh svojih čustev zavemo, jih priznamo in sprejmemo, da bomo znali z njimi ravnati. Če čustva zatiramo, nam niso na voljo in ostanejo za zaslonom. Ko zaslon odpove, teh čustev nismo več sposobni obvladovati in nam povzročajo škodo. V vsaki družini ločijo čustva na »dobra in slaba« in slednja skrijejo za zaslon. Enako ravnaajo vsi člani družine. Tako gre tisto, kar je za zasloni, iz roda v rod, če tega ne prepoznamo.

Otrok potrebuje pomoč, da lahko svoja čustva predela in se tako nauči ravnati z travmami. Za to pa potrebuje v družini odprt prostor za izražanje čustev in razumevanje staršev, ki s svojim zgledom pripomorejo, da se bo otrok naučil ravnati z vsemi čustvi.

Koncepti psihodinamike družine, ki jih je razvila psihologija družine so dobro izhodišče za raziskovanje in razumevanje družin. Zelo pomembno je, da skupaj z družino spoznavamo njene posebnost in načine ravnanja tako v rejniški, kot tudi v matični družini. Ravno tako pa je poznavanje psihodinamskih procesov v družini pomembno za razvidnost, ki je potrebna tako otroku - rejencu, da se lahko sooča z stvarnostjo, kot socialnemu delavcu, saj bo brez razvidnosti težka pripomogel k vrnitvi otroka v matično družino ali drugo za otroka ugodno rešitev. Prepoznavanje dinamike v družinah pa pripomore tudi njim samim, saj tako lahko same več pripomorejo k njihovememu uspešnemu funkcioniranju.

Z vsem tem znanjem o družini je socialno delo v rejništvu dobro opremljeno za iskanje ugodnih rešitev.

1.3 Socialno delo v rejništvu

Tako kot pri drugih oblikah socialnega dela je tudi pri delu z sistemom rejništva najprej potrebno vzpostaviti odnos med socialno delavko in uporabnikom. To imenujemo delovni odnos, ki je v oporo socialni delavki, da vzpostavi tak pogovor, ki lahko omogoči raziskovanje in sooblikovanje dobrih izidov. Delovni odnos postavi tako socialne delavke kot tudi uporabnike v vlogo sodelavcev. Tako imajo skupno nalogo, da soustvarijo deleže, ki prinesejo želeni izid rešitve.

V sistemu rejništva je za vzpostavljanje delovnega odnosa v rejništvu idealen prostor v projektnih skupinah, ki nam ga nalaga ZIRD in s katerim smo morda celo korak pred veliko državami. Projektne skupine nam tudi omogočajo, da v njih sodelujejo prav vsi, ki so pomembni za ugoden razplet rešitve problema.

1.3.1 Delovni odnos

Prva naloga socialne delavke je, da vzpostavi delovni odnos. »Elementi delovnega odnosa so:

- dogovor o sodelovanju,
- instrumentalna definicija problema (Lussi, 1991) in soustvarjanje rešitev,
- osebno vodenje (Bouwkamp, Vries, 1995).

Za ohranjanje takega delovnega odnosa pa se je potrebno opreti še na štiri pomembne koncepte v socialnem delu:

- perspektiva moči (Saalebey, 1997),
- etika udeležnosti (Hoffman, 1994),
- znanje za ravnanje (Rosenfeld, 1993),
- ravnanje s sedanostjo ali koncept so-navzočnosti (Andersen 1994)« (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl, Možina, 2005: 9).

Projekt pomoči v socialnem delu se začne z jasno izrečenim dogovorom o sodelovanju, ki šele omogoči vzpostavljanje delovnega odnosa. Zaželeno je, da se dogovora udeležijo vsi udeleženi v problemu na začetku dela. Dogovor vsebuje pristanek na sodelovanje o času, ki ga imamo na razpolago, in dogovor o delovnem odnosu. Naloga socialne delavke je, da opiše vlogo vseh udeležencev, da varuje prostor za delo, v katerem vsakdo pride do besede. Drugi poudarek pa je na pomenu dela sedanosti. Dogovor je pomemben, ker že vsebuje koncept

»biti udeležen v definiciji problema in soustvarjanja rešitev«. Dogovor je pomemben tudi zato, ker nam sporoča, da tukaj in zdaj začnemo proces soustvarjanja rešitev.

Instrumentalna definicija problema in soustvarjanje rešitev sta temelja delovnega odnosa (Lussi, 1991). Bistvo tega koncepta je naloga socialnega delavca, da soustvari proces pomoči, v katerem udeleženi v problemu raziskujejo svoj delež v rešitvi. Vsak uporabnik ima svoje videnja problema, svojega doda socialni delavec in tako se začne oblikovanje delovne definicije možnega. V središču sta dialog in sodelovanje. Delovni odnos v pogovoru zagotavlja spoštovanje osebne izkušnje

Osebno vodenje je Vriesov koncept. Deloven odnos je tudi osebni odnos, saj se socialna delavka odziva in podeli osebne izkušnje, kar odpira alternativni pogled na možne rešitve. Po načelu interpozicije socialna delavka ravna empatično, saj se osebno odziva na dogajanja v odnosu. Zavzeta komunikacija v delovnem odnosu omogoči nove izkušnje, samospoštovanje in odkrivanje lastnih virov moči. Pomembna izkušnja uporabnika o spoštovanju in dostojanstvu je le osebna izkušnja v sodelovanju z njim (Čačinovič Vogrinčič, Kobal, Mešl, Možina, 2005: 9-11).

2 PROBLEM

V Sloveniji imamo dolgoletno tradicijo pomoči otrokom, ki iz različnih razlogov začasno ali tudi dolgotrajneje ne morejo živeti v svojih matičnih družinah. Ta sistem zagotavljanja pomoči imenujemo rejništvo. V naši državi živi okoli tisoč tristo otrok v približno petsto rejniških družinah. Število se z manjšimi odstopanji spreminja. Center za socialno delo Domžale, katerega pristojnost je območje, v katerem prebivam, znan po svojem delu v sistemu rejništva. Med drugim je v njegovi pristojnosti tudi Občina Lukovica, kamor segajo začetki rejništva pri nas. V okviru predmeta Prostovoljno delo sem imel kot prostovoljec z dogovorom Centra, rejenca in rejnice tudi sam priložnost sodelovati v pomoči enemu izmed rejencev. To je bil eden od vzgibov, da se lotim pisanja naloge iz področja rejništva. Drugi, morda še odločilnejši razlog za tako mojo odločitev pa je dejstvo, da sem bil tudi sam rejenec.

Z nalogo sem želel osvetliti plat rejništva, kot jo doživljajo rejenci. Njim je delo rejniškega sistema tudi namenjeno in se mi zdi prav, da jih čim večkrat slišimo, saj so nam z svojimi enkratnimi izkušnjami lahko v dragoceno pomoč.

V empiričnem delu naloge, to je v raziskavi, sem poskušal od njih izvedeti predvsem sledeče:

- kako so doživljali svojo matično družino
- kako so doživljali svojo rejniško družino
- kako so občutili prostor med dvema družinama
- kako so doživljali delo socialnih služb

Na podlagi njihovih odgovorov, ki sem jih obdelal z kvalitativno obdelavo podatkov, sem s primerjavo ugotavljal, kaj je bilo v obdobju njihove rejniške dobe tisto pozitivno, na čemer lahko temelji sodobno socialno delo in kje je bil še odprt prostor za nadgradnjo. Zanimalo me je, ali se današnje socialno delo opira na temelje dobre prakse in v kolikšni meri je popravilo pomanjkljivosti iz preteklosti. Na čem temelji sodobno socialno delo v rejniškem sistemu, sem nanizal v teoretičnem delu naloge.

Bivši rejenci, s katerimi sem opravil intervjuje, so že odrasle osebe srednjih let. Prvi je živel v rejniški družini od svojega šestega leta do polnoletnosti. Drugi je v rejniški družini živel od svojega štirinajstega dne in je ostal v rejniški družini tudi po končanem rejništvu. Tretja rejenka je živela v rejništvu od šestega do osmega leta, potem pa se je vrnila v matično družino.

3 METODOLOGIJA

3.1 Načrt raziskave

Celoten postopek je prikazan kot kvalitativna in primerjalna analiza. Pri treh rejencih poskuša zajeti njihovo doživljanje in občutenje družinske dinamike tako v matični kot tudi rejniški družini. Poleg tega sem z raziskavo proučil tudi njihovo doživljanje dela socialnih služb in občutenje njihovega posebnega položaja med dvema družinama.

3.2 Spremenljivke

Spremenljivke, ki so me zanimale, so razlike in posebnosti v doživljanju družinske dinamike v matični in rejniški družini, razlike in posebnosti v doživljanju dela socialnih služb in razlike ter posebnosti v doživljanju situacije med dvema družinama.

3.3 Populacija

Populacijo raziskave sestavljajo trije odrasli ljudje, ki so določen čas svojega življenja preživeli v rejniški družini. Vsi so približno enake starosti. Dva od njih sta živela v rejniški družini do svoje samostojnosti, ena oseba pa približno dve leti.

3.4 Viri podatkov

Podatke sem izbral na podlagi delno strukturiranega, poglobljenega intervjuja. Vprašanja so bila odprtega tipa. Intervjuvance sem obiskal na domu po prejšnjem dogovoru in razgovore posnel na trak. Kot podlaga za intervjuje je služil vprašalnik, ki je bil za vse enak in predhodno sestavljen. Iz posnetih odgovorov sem zapisal vse relevantne izjave.

Primer zapisa izjave.

1. Kako ste videli svojo vlogo v matični družini in kako vlogo ostalih družinskih članov?

Moja naloga je bila predvsem, da sem tiho in ne motim očeta, ki je spal. Če se je zbudil, sem bil jaz kriv za prepire. Paziti sem moral tudi, da se ne umažem in da vedno pospravim za seboj. Z bratom sva bila krivca za vse prepire v družini. Mami je poleg tega, da je hodila v

službo, skrbela tudi za vse ostalo v družini, pospravljala, kuhala, prala. Oče pa je čas, ki ga ni preživel v gostilni, v glavnem prespal.

3.5 Obdelava podatkov

Vse izjave, ki sem jih pridobil na podlagi vnaprej sestavljenega vprašalnika, sem zapisal in jih kasneje obdelal s kvalitativno metodo.

3.5.1 Izpis relevantnih izjav

Izjave sem izpisal glede na vsebino in osebo, ki je izjavo podala.

3.5.2 Kodiranje izjav intervjuvancev

V tej fazi sem posamezne izjave kodiral še vsebinsko. Kadar je več izjav izražalo enako ali podobno stanje, doživljanje ali občutenje, sem kodo ponovil. Pri tem sem uporabil tri tabele, za vsakega intervjuvanca posebej.

Tabela 3.1 Primer kodiranja izjav prvega rejenca

ŠT.	IZJAVE	POJMI
1	nisem prav točno vedel, kam sodim, ko sem rejniško družino občutil kot svojo, sem imel slabo vest, sem mislil, da izdajam starše, kasneje obratno	Občutek krivde zaradi pripadnosti eni ali drugi družini Premalo pregleden položaj
2	v glavnem sam, o tem mi je bilo nerodno govoriti, nekaj časa nisem vedel, kam spadam, da sem del rejniške družine, sem težko sprejemal, sčasoma se je to spremenilo	Težave z sprejemanjem nove družine Ni dovolj pomoči pri soočanju z razpetostjo
3	na rejnico, ki je rekla, da sem njihov, na mater, ki je rekla, da sem njen, na socialno delavko, ki je rekla, da sem v rejništvu začasno	Nasprotujoče si informacije Poizkus iskanja pomoči pri vseh udeleženi

Tabela 3.2 primer kodiranja izjav drugega rejenca

ŠT.	IZJAVE	POJMI
1	včasih me je rejniška družina motila, želel sem imeti prave starše, težave sem pripisoval temu, da ne živim pri starših, razmišljati sem moral o dveh družinah, najhuje je bilo, ko sem se nekajkrat srečal s pravo materjo	Ni dovolj prostora za pogovor Slabo pripravljeno srečanje rejenca in matere
2	tega problema nisem znal razrešiti, mislil sem, da me ne bo nihče razumel, zapiral sem se vase, na težave sem opozarjal z neprimernim vedenjem, postajal sem bolj uporniški	Nezmožnost razreševanja razpetosti Zatajevanje čustev Reševanje problema z uporništvom
3	na nikogar, tega problema se razen mene ni nihče zavedal	Ni pomoči pri reševanju razpetosti

Tabela 3.3 Primer kodiranja izjav tretjega rejenca.

ŠT.	IZJAVE	POJMI
1	te razpetosti nisem občutila, v rejništvu sem bila kratek čas, starši so me redno obiskovali, moja edina prava družina je bila matična	Ni občutka razpetosti
2	za to ni bilo potrebe	Ni potrebe za soočanje
3	tudi za to ni bilo nobenih potreb	Ni potrebe za iskanje pomoči

3.5.3 Ureditev vsebinskih kod in dodajanje kategorij

V tej fazi raziskave sem primerjal vsebinske kode vseh treh rejencev in jih razvrstil v kategorije.

Tabela 3.4 primer primerjave vsebinskih kod in razvrstitve v kategorije

	¹² Upoštevanje potreb otroka v rejniški družini	
Zadovoljivo upoštevanje otrok	Zadovoljivo upoštevanje	Matični družini pripisan nekoliko večji občutek za upoštevanje potreb otroka
	Komunikacija v rejniški družini	
Vsestranska komunikacija Malo ojačana z domačim otrokom	Najboljša komunikacija z domačim sinom	Najbolj pogosta komunikacija z domačimi otroci. Odsotnost rejnika v pogovorih
	Čustva v rejniški družini	
Na začetku zadržanost, kasneje sposobnost izražanja čustev	Ni bilo besed za opisovanje čustev Strah pred ne razumevanjem	Odprt prostor za izražanje čustev

¹² Odebeljeni tisk pomeni kategorije
Ne odebeljeni tisk pomeni pojme

4 REZULTATI RAZISKAVE IN RAZPRAVA

Namen naloge je bil na osnovi delno strukturiranih intervjujev primerjati doživljanje in občutenje treh rejencev, ki so del svojega obdobja v otroštvu ali celotno otroštvo preživljali v rejniškem sistemu. Zanimalo me je, kako so doživljali svojo matično družino, rejniško družino, njihovo doživljanje posebnega položaja med dvema družinama in delo socialnih služb. Rejniški sistem je ustvarjen za otroka, za to ga moramo slišati in upoštevati. Iz izkušenj bivših rejencev se lahko veliko naučimo.

4.1 Primerjava dinamike v matični družini

Vloge v družini.

Prvi rejenec je razumel svojo vlogo predvsem v tem, da ne moti staršev. Počutil se je kot krivec za spore v družini in skrbel za to, da do sporov ne bi prihajalo. Namesto, da bi starši skrbeli zanj, je bila vloga obrnjena.

Drugi rejenec je bil prikrajšan za občutenje svoje vloge v družini. Zaradi tega se je počutil manj pomembnega in je bilo njegovo samo vrednotenje na nizki ravni.

Tretja rejenka je občutila svojo vlogo kot običajno in bila v njej zadovoljna.

Moč in hierarhija v družini.

Prvi rejenec je občutil svojo matično družino kot zelo avtoritarno z močno hierarhijo.

Drugi rejenec ni živel nikdar v matični družini in ocene o moči v družini ni podal.

Tretja rejenka pa je doživljala ureditev v svoji družini kot demokratično hierarhijo.

Koalicija staršev.

Pri prvem in drugem rejencu ni bilo zavezništva in sodelovanja staršev pri vzgoji otroka, pri tretji rejenki pa je bila koalicija staršev zgledna.

Komunikacija v družini.

Pri prvem in drugem rejencu je bila komunikacija v družini pomanjkljiva. Pri prvem rejencu so bili v pogovorih pomembni predvsem starši. Drugi rejenec je na redke pogovore z materjo pozabil. Pri tretji rejenki je bila komunikacija odlična.

Upoštevanje potreb otroka v družini.

Pri prvem rejencu so bile premalo upoštevane potrebe. Pri drugem ni bilo pravih priložnosti, da bi do tega prišlo. Tretja rejenka je bila z upoštevanjem njenih potreb zadovoljna.

Čustva v družini.

Prvi rejenec je svoja čustva zatajeval. V družini tudi niso bila dovoljena vsa čustva, za to se je počutil čustveno prikrajšanega. Drugi rejenec se je počutil preveč odtujenega od svoje matere, da bi lahko ob redkih srečanjih ta čustva izrazil. Pri tretji rejenki je bilo v družini dovolj prostora za izražanje čustev in so bila z razumevanjem sprejeta.

Konflikti v družini.

Pri prvem rejencu so bili pogosti konflikti v družini. Otroku so pripisovali krivdo za konflikte. Konfliktov niso znali razreševati. Drugi rejenec ni imel možnosti razreševanja konfliktov z družino, ki jih je doživljal na čustveni ravni. Ti čustveni konflikti z družino so se nabirali v njem kot težko breme. Pri tretji rejenki so bili konflikti manjši in redki, reševali so jih s pogovori.

Ocena doživljanja matične družine.

Prvi rejenec je bil z bivanjem v svoji matični družini nezadovoljen. Čutil je, da nekaj ni prav, vendar mu je bila situacija nepregledna.

Za drugega rejenca je bila odsotnost matične družine boleča. Čutil je močno biološko vez z njo, čeprav v njej ni nikdar živel.

Tretja rejenka je sprejemala svojo družino v pozitivni luči.

Če povzamem elemente družinske dinamike v matičnih družinah treh otrok, lahko ugotovim, da pri dveh rejencih ta dinamika ni bila na dovolj visoki ravni za uspešen razvoj otrok. Pomanjkljiva je bila v vseh elementih. Pri tretji rejenki pa je bila ta dinamika ugodna.

4.2 Primerjava dinamike v rejniški družini

Vloge v rejniški družini.

Z vlogami v rejniških družinah so bili vsi trije rejenci zadovoljni. Njihove naloge so bile predvsem učenje in manjša opravila. Tretja rejenka se je v svoji vlogi v rejniški družini občutila malo manj pomembno kot v matični.

Moč in hierarhija v rejniški družini.

Pri prvih dveh rejencih je bila v rejniški družini vzpostavljena demokratična hierarhija. Največ besede sta imela rejnika, upoštevali pa so tudi otroke. Pri tretji rejenki pa je imel po njenih občutjih največ moči rejnik, potem rejnica, za njo domači otroci in na koncu rejenka.

Koalicija v rejniški družini.

Pri vseh treh rejniških družinah so rejniki med seboj sodelovali in se podpirali pri vzgoji otrok.

Komunikacija v rejniški družini.

V rejniških družinah je bilo dovolj prostora za pogovore. Prvi in drugi rejenec sta bila malo zadržana pri pogovorih o svojih čustvih. Komunikacije so potekale v vse smeri, najizrazitejše pa so bile med rejenci in domačimi otroki. Pri tretji rejenki je rejnik malo manj sodeloval pri pogovorih.

Upoštevanje potreb otroka v rejniški družini.

Otroci v rejništvu so občutili svoje potrebe kot dovolj upoštevane.

Čustva v rejniški družini.

Prvi rejenec je bil po prihodu v rejniško družino zaradi slabih izkušenj od doma zadržan pri izražanju čustev. Kasneje se je to stanje izboljšalo. Dovoljena so bila vsa čustva in bila tudi sprejeta z dovolj razumevanja.

Drugi rejenec je imel strah pred izražanjem čustev, mislil je, da ne bodo sprejeta z dovolj razumevanja. Za izražanje svojih najmočnejših čustev tudi ni našel pravih besed. Vseeno misli, da je bilo za njihovo izražanje dovolj prostora.

Tretja rejenka je svoja čustva izražala brez zadržkov, saj je imela dobre izkušnje že iz matične družine. V rejniški družini so bila vsa čustva dovoljena in sprejeta z razumevanjem.

Konflikti v rejniški družini.

Prepiri v rejniških družinah so bili bolj redki in manjši. Znali so jih reševati s pogovori. Pri drugem rejencu so se pokazale težave, ko je že nekoliko odrasel, saj so bile meje težko premakljive. Zato se je tudi zmanjšala sposobnost reševanja konfliktov. Pri tretji rejenki je rejnica manjše spore med otroci reševala z avtoriteto, pri malo večjih sporih pa s pogovori.

Ocena rejniške družine.

Prvi rejenec je sprejel rejniško družino za svojo. Z njo ima še vedno dobre stike in ji je hvaležen, ker so mu nadomestili starše.

Drugi rejenec je ravno tako hvaležen rejniški družini. Ve, da so se trudili po svojih najboljših močeh, vendar meni, da niso bili dovolj usposobljeni za še uspešnejše delovanje, saj takrat še ni bilo na voljo dovolj znanja.

Tretja rejenka meni, da je bilo njeno bivanje v rejniški družini najboljša rešitev v danem trenutku in da je to izkušnja, ki jo je obogatila.

V rejniških družinah so bili dinamski procesi ugodnejši kot v matični z izjemo tretje rejenke, ki je imela to dinamiko zadovoljivo tudi v matični družini. Največja težava, ki se je pokazala je bila v delni motenosti izražanja čustev pri prvih dveh rejencih.

4.3 Primerjava občutenja prostora med dvema družinama

Občutenje razpetosti med družinama

Prvi rejenec je pogosto občutil krivdo do tiste družine, ki mu je v določenem času manj pomenila. Meni tudi, da mu položaj ni bil dovolj pregleden, zato je bilo njegovo soočanje z dvema družinama oteženo.

Drugi rejenec meni, da mu je razpetost med družinama oteževala zmanjšana sposobnost izražanja čustev. Dodatne težave mu je povzročilo tudi ne dovolj dobro organizirano srečanje z biološko materjo.

Tretja rejenka ni imela težav s pripadnostjo kateri od družin, njena prava družina je bila vedno matična.

Soočanje z razpetostjo med družinama

Prvi rejenec je v začetku težko sprejel novo družino. S svojo razpetostjo se je moral soočati predvsem sam in meni, da ni imel dovolj pomoči.

Drugi rejenec pravi, da ni bil sposoben razrešiti tega problema, svoja čustva in skrbi je čuval zase, na probleme pa je opozarjal z uporniškim vedenjem.

Tretja rejenka težav z razpetostjo med družinama ni občutila.

Reševanje razpetosti med družinama

Prvega rejenca so pri reševanju problema razpetosti motile predvsem različne informacije, ki jih je dobival. Tako mu položaj ni bil dovolj pregleden. Še največkrat se je o problemu razpetosti pogovarjal z rejnico.

Drugi rejenec se je s to razpetostjo soočal sam, saj je čutil, da se ostali udeleženi v njegovem rejniškem sistemu ne zavedajo dovolj, kako obremenjujoče vprašanje je to zanj.

Tretja rejenka ni potrebovala pomoči.

Pripadnost družini

Prvi rejenec je v začetku rejniškega obdobja čutil, da pripada k matični družini, po daljšem obdobju, preživetem v rejniški družini, pa se je ta občutek pripadnosti preusmeril v rejniško družino.

Drugi rejenec je vseskozi občutil kot svojo rejniško družino.

Tretja rejenka pa je za svojo družino občutila le matično družino.

Vloga rejniške družine

Prvi rejenec je občutil pomembnost vloge rejniške družine v tem, da mu je zagotavljala varnost, potešila njegove emocionalne potrebe in da ga v njej ni bilo strah preprirov.

Drugi rejenec je občutil, da je rejniška družina povsem prevzela vlogo matične družine.

Tretja rejenka je dojemala vlogo rejniške družine kot začasno pomoč.

Vloga matične družine

Prvi rejenec je občutil vlogo matične družine v tem, da ga oskrbuje, v začetku rejniškega obdobja pa tudi kot emocionalno oporo. S podaljševanjem njegovega rejniškega staža se je vloga matične družine začela zmanjševati.

Drugi rejenec je čutil vlogo matične družine predvsem kot obremenjujočo. Pripisoval ji je vlogo krivca za to, da mora živeti v rejniški družini.

Tretja rejenka je vseskozi svoji matični družini pripisovala prioriteto vlogo, saj je v rejništvu živela krajši čas.

Soočanje z dvema družinama

Za prvega rejenca sta bili dve družini obremenjujoči. Predvsem se je spopadal z občutkom krivde, kadar mu je ena družina pomenila več od druge. Družini pa sta mu povzročali tudi razdvojenost.

Drugi rejenec se je počutil izgubljenega. Matično družino je pogrešal, ni pa si tega želel priznati. Pogrešal je nekoga, ki bi mu v tej situaciji pomagal in bi se z njim o tem lahko pogovoril.

Tretja rejenka se z dvema družinama ni soočala, saj je vedno čutila pripadnost le matični družini.

Razvidnost.

Prvemu rejencu situacija ni bila dovolj razvidna, saj si ni znal niti razložiti, kaj je narobe in zakaj mora v rejniško družino. Kasneje so ga begale predvsem različne informacije. Ni vedel, kako dolgo bo ostal v rejniški družini. Njegov položaj mu ni bil jasen in pregleden.

Drugemu rejencu ni bilo jasno, zakaj mora živeti v rejniški družini, saj ni imel dovolj podatkov o matični družini. Zelo ga je skrbela tudi negotova prihodnost, predvsem kaj bo z njim po prenehanju rejniškega obdobja.

Tretji rejenki je bila situacija razvidna, saj se je o tem pogovarjala z vsemi udeleženci rejniškega sistema.

Prehodi iz družine v družino

Prvemu rejencu je bilo najtežje pri nastanitvi v rejniško družino. Z mislimi je pogosto bežal k matični družini, razmišljal pa je tudi o dejanskem prebegu. K matični družini se je vračal tudi, kadar je občutil čustveno prikrajšanost.

Drugi rejenec je doživljal prehode med družinama v svojem čustvenem svetu. V matično družino se je vračal v iluzijah. Zaradi svojih želja po matični družini je imel slabo vest.

Tretja rejenka je nekaj težav občutila pri nastanitvi v rejniško družini, vendar se je ob sodelovanju staršev hitro znebila strahu pred izgubo.

Sodelovanje družin

Pri prvem rejencu sodelovanja med družinama ni bilo veliko. Predvsem so bili omejeni na dogovore o obiskih. Družini sta se nekajkrat srečali tudi na centru za socialno delo, kar pa je rejenec zaradi neudeležbe doživljal kot zaroto.

Pri drugem rejencu sodelovanja med družinama ni bilo.

Tretja rejenka je bila vedno udeležena pri pogovorih med družinama, to sodelovanje je razumela kot zgledno.

Vloga med družinama

Prvi rejenec se je počutil v vlogi med družinama neprijetno. Mislil je, da mora biti hvaležen za nekaj, kar je drugim dano samo po sebi. Vseskozi je imel tudi občutek, da mora zadovoljevati potrebe drugih, da bo lahko v družini, ki jo je v določenih obdobjih sprejemal za svojo.

Drugi rejenec ni občutil nikakršne vloge med družinama, saj med njima ni bilo stikov.

Tretja rejenka je občutila, da obe družini delujeta tako, kot da je središče teh odnosov in je bila v svoji vlogi zadovoljna.

Ocena situacije med družinama

Prvi rejenec je svojo situacijo težko razumel. Misli, da je bilo premalo pogovorov in mu položaj ni bil dovolj pregleden. Motile so ga tudi različne informacije o njegovi prihodnosti, kar je povzročalo še dodatno nerazvidnost.

Drugi rejenec je ravno tako bil premalo obveščen o svojem položaju. Predvsem misli, da mu je bila matična družina preveč tuja. Tako je v mislih plaval k njej in ga je vrnitev v realnost vedno znova prizadela.

Tretja rejenka se ni nikdar videla v prostoru med dvema družinama, saj ji je bil položaj vseskozi pregleden in je imela močne stike z starši.

4.4 Primerjava doživljanja dela socialnih služb

Vloga CSD pri odhodu v rejniško družino

Prvi rejenec je razumel CSD kot tisti element, ki je kriv za njegov odhod v rejništvo, saj mu celostna situacija ni bila dovolj razvidna. Njegova jeza na CSD je bila dolgotrajna.

Drugi rejenec je bil pri tem odhodu še premlad, da bi se le tega zavedal.

Tretja rejenka je videla vlogo CSD kot element, ki ji bo pomagal, da bo začasno pri dobrih ljudeh. Njena nastanitev v rejniško družino je bila skrbno načrtovana.

Priprave na nastanitev v rejniško družino

Prvemu rejencu je mati o odhodu v rejništvo povedala šele na centru. Misli, da ga niso pripravili dovolj in je premalo vedel, kaj naj pričakuje.

Drugi rejenec je bil na priprave za odhod k rejnikom še premlad.

Pri tretji rejenki so bile priprave na nastanitev v rejniško družino uspešne, v njej so sodelovali vsi udeleženi v njenem rejniškem sistemu.

Sodelovanje med CSD in matično družino

Prvi rejenec je vedel, da gre mati večkrat na CSD, ni pa bil dovolj obveščen, kaj se tam dogovarjajo.

Drugi rejenec ni vedel ničesar o sodelovanju med matično družino in CSD.

Tretja rejenka je videla sodelovanje med CSD in njeno matično družino kot pomoč. Kmalu po vrnitvi v matično družino za to sodelovanje ni bilo več potreb.

Sodelovanje med CSD in rejniško družino

Pri prvem rejencu so bili stiki rejniške družine in CSD dovolj pogosti. Rejnica je zelo upoštevala mnenje socialne delavke. Rejenec je pripisoval CSD vlogo odgovornega elementa. Socialna delavka in rejnica nista bili povsem poenoteni v podajanju informacij rejencu.

Stiki med rejniško družino in CSD pri drugem rejencu so bili bolj redki.

Tretja rejenka je videla to sodelovanje kot zgledno, saj je bilo med njimi dovolj razumevanja in sodelovanja.

Sodelovanje vseh udeležениh v rejniškem sistemu

Prvi rejenec je videl sodelovanje kot zgledno. Spremljal ga je občutek, da delujejo v njegovo korist. Menil pa je, da ne zaznajo dovolj njegovih potreb.

Drugi rejenec sodelovanja med vsemi udeleženi ni zaznal.

Tretja rejenka je občutila to sodelovanje, kot uspešno, saj ji je zagotavljalo preglednost položaja in s tem tudi varnost.

Sodelovanje med CSD in rejencem

Prvi rejenec je imel občutek izrinjenosti in da ni dovolj upoštevan. Stikov s centrom pa si tudi ni dovolj želel, saj je do njih čutil zamero zaradi nastanitve k rejniški družini.

Drugi rejenec ni imel dovolj pogostih stikov s centrom, teh srečanj pa ga je bilo tudi nekoliko strah.

Tretja rejenka je poudarila, da se ji je vtisnil v spomin empatičen odnos socialne delavke ter da ji je bila vseskozi razvidna situacija.

Vloga socialne delavke

Prvi rejenec je v začetnem obdobju do nje gojil zamero, kasneje pa je občutil, da ohranja stik med vsemi udeleženi. Delovala pa je tudi iz perspektive moči, saj mu je dajala vzpodbudo.

Drugi rejenec je razumel socialno delavko kot grožnjo. Z njo so mu grozili v rejniški družini.

Tretja rejenka je razumela socialno delavko kot zaveznico. Všeč ji je bilo, da je upoštevala njene potrebe. Delovala je iz perspektive moči, saj se je po pogovorih z njo počutila pomembno.

Pričakovanja rejenca od socialne delavke

Prvi rejenec si je želel od socialne delavke čustvene topline. Želel je tudi vrsto komunikacije, ki bi mu vnašala več razvidnosti. Od nje je tudi pričakoval vlogo posrednika med vsemi udeleženi.

Drugi rejenec je pričakoval od socialne delavke več vzpodbude za razgovor in zanimanja za njegove potrebe..

Pričakovanje tretje rejenke od socialne delavke je bilo, da uredi eksistencialno stisko staršev in s tem omogoči njeno vrnitev v matično družino.

Upoštevanje potreb rejenca s strani socialne delavke

Prvi rejenec ni našel pravih besed, da bi izrazil svojo stisko, zato se je počutil zavrnjenega. Kar pa je izrazil, je bilo sprejeto z dovolj razumevanja.

Drugi rejenec je bil po srečanjih s socialno delavko razočaran. Pogovori niso potekali o njegovih potrebah. Razgovori so se mu tudi zdeli rutinski.

Pričakovanje tretje rejenke je bilo v celoti izpolnjeno po dogovoru.

Podpora socialne delavke

Prvi rejenec je čutil podporo socialne delavke v tem, da ima povezovalno vlogo. Kot podporo socialne delavke je razumel tudi urejanje odnosov med staršema. Pri pogovorih pa mu je dajala tudi dovolj vzpodbude.

Drugi rejenec je videl podporo socialne delavke v namestitvi v rejniško družino. Za pomoč matični družini ni vedel. Podporo rejniški družini pa je videl v njeni skrbi za urejanje stroškovnih potreb.

Tretja rejenka je videla podporo socialne delavke pri sodelovanju v urejanju eksistencialnih problemov. Podporo njej sami pa v tem, da so bili izpolnjeni vsi dogovori in da je v njej vedno našla sogovornika.

Vključenost ostalih strokovnjakov

Pri razreševanju stisk prvega rejenca je občasno sodeloval psiholog.

Drugi rejenec je v času rejništva potreboval zdravljenje v psihiatrični ustanovi. Pomoč je sprejel pozitivno, saj je v procesu zdravljenja sodelovala tudi rejnica in so s skupnimi močmi ugodno razrešili nekaj problemov.

Pri tretji rejenki ni bilo potrebe po vključevanju ostalih strokovnjakov.

Delo socialnih delavk, ki je bilo sprejeto s strani rejencev pozitivno

Prvi rejenec je občutil pri delu socialne delavke dovolj emocionalen odnos, da mu je z njim odpirala prostor za razgovor. Njeno delo je doživljal kot delo z osebno zavzetostjo. Velik pomen je čutil v njenem vodenju primera.

Drugi rejenec je pozitivno ocenil skrb socialne delavke za njegovo izobraževanje, predvsem pa to, da ga je namestila v rejniško družino in mu mladosti ni bilo potrebno preživljati v drugih ustanovah.

Tretja rejenka je pohvalila osebno zavzetost socialne delavke, izpolnjevanje dogovorov in upoštevanje pri razgovorih.

Prostor za nadgradnjo dela socialne delavke

Prvi rejenec misli, da bi lahko socialna delavka pripomogla k boljši razvidnosti njegovega položaja. Boljše bi se počutil tudi, če bi bil večkrat udeležen pri razgovorih.

Drugi rejenec je videl pomanjkljivost pri delu socialne delavke v tem, da se premalo upoštevajo njegove potrebe ter da je bilo njeno delo bolj usmerjeno k rejnici kot k njemu.

Tretja rejenka je bila z delom socialne delavke v celoti zadovoljna.

Vloga socialne delavke pri prehodih rejenca iz družine v družino

Prvi rejenec je v začetku razumel socialno delavko kot vzrok za njegovo nastanitev k rejnikom. Kasneje mu je pripomogla k razvidnosti položaja in k boljšemu razumevanju matične družine ter mu s tem olajšala bivanje v rejniški družini.

Drugi rejenec te vloge socialne delavke ni zaznal.

Tretja rejenka je občutila največ pomoči socialne delavke pri njeni nastanitvi v rejniško družino. Vseskozi ji je vlivala zaupanje.

Pomoč socialne delavke pri razvidnosti

Prvi rejenec meni, da mu je socialna delavka pripomogla k razvidnosti. Predvsem ko je bil nekoliko starejši.

Drugi rejenec meni, da te podpore z strani socialne delavke ni bilo dovolj. V pomoč mu je bila njena zagotovitev, da bodo zanj skrbeli do konca šolanja. S tem ga je razbremenila.

Tretji rejenki je socialna delavka pomagala k razvidnosti položaja tako z upoštevanjem kot tudi z razgovori. Pripisuje ji pomembno vlogo za njeno razumevanje položaja.

Ocena doživljanja dela CSD

Prvi rejenec meni, da je CSD opravil pomembno delo z njegovo nastanitvijo v rejniško družino in jim je za ves trud hvaležen.

Drugi rejenec z delom CSD ni bil zadovoljen. Najbolj moteče so se mu zdele grožnje, da bo moral oditi iz rejniške družine. Po razgovorih s socialno delavko je namesto rešitve problema nastal nov problem. Zaveda se, da je od takrat minilo veliko let in predvideva, da je danes delo socialnih služb podprto z več znanja.

Tretja rejenka na delo socialnih služb nima pripomb in upa, da imajo vsi podobne izkušnje.

4.5 Razprava

V raziskavo sem zajel tri bivše rejence, ki so del ali celotno otroštvo preživeli v rejniški družini. Stari so od osemintrideset do sedeminštirideset let. Torej, preteklo je že nekaj časa, odkar so stopil na svojo pot. Iz njihovih izjav sem želel izvedeti, kako so doživljali dinamske procese v matični in rejniški družini, kako so občutili prostor med dvema družinama in kako doživljali delo socialnih služb udeleženih v njihovih rejniških sistemih. Namenoma sem izbral bivše rejence, pri katerih je od njihovega rejniškega obdobja preteklo določeno število let. Tako je moč ugotoviti naslednje:

- je stroka pri načrtovanju dela v rejniškem sistemu dovolj upoštevala potrebe rejencev
- kje so tiste pomanjkljivosti v dinamiki družin, na katere moramo biti posebej pozorni

- katere razlike v dinamskih procesih med matično in rejniško družino nam pokažejo, kam se usmeriti pri delu z matično družino
- kaj moramo posebej upoštevati, da bo življenje med dvema družinama za rejenca sprejemljivo in mu olajšalo njegovo bivanje v rejniški družini
- ali omogoča sodobno socialno delo v rejništvu izid ugodnih rešitev za rejence tam, kjer so se v preteklosti pokazale pomanjkljivosti in ali upošteva tisto, kar se je izkazalo kot uspešno delo

Odgovori rejencev so pokazali, da je današnje socialno delo v rejništvu zasnovano tako, da upošteva potrebe rejencev in omogoča odpraviti pomanjkljivosti, ki so se v preteklosti izkazale za obremenjujoče v življenju rejencev. Odgovori ene rejenke so se v precejšni meri razlikovali od odgovorov drugih dveh rejencev. Ker je bil razplet problema nje in njene družine ugoden in se je delo vseh udeleženih izkazalo za uspešno, je iz razlike v odgovorih med njo in ostalima dvema rejencema moč ugotoviti, da delo v rejniškem sistemu danes ve, kje so bile razlike med uspešnim in nekoliko manj uspešnim delom in jih tudi upošteva.

Iz odgovorov se je razbralo, da je bila družinska dinamika v rejniških družinah ugodnejša za uspešen razvoj otroka kot v matičnih. V projektnih skupinah je zagotovljeno tudi delo z matično družino. S tem nudimo matični družini možnost za nadgradnjo v tistih delih družinske dinamike, ki niso omogočale uspešen razvoj otroka. Projektne skupine omogočajo tudi sodelovanje ostalih strokovnjakov, ki pripomorejo matični družini k njenemu razvoju. Centri za socialno delo so razviti tako kompleksno, da lahko nudijo celovito pomoč matičnim družinam in pripomorejo k čim prejšnji vrnitvi otroka.

Otroci v rejniških družinah so bili premalo seznanjeni z njihovim položajem. Danes, ko so tudi sami sodelujoči v procesu reševanja problema, je postalo njihovo mesto dosti bolj pregledno. V projektnih skupinah, kjer sodelujejo vsi udeleženi, se sprti seznanjajo z dogajanjem. Razvidnost jih razbremenjuje v njihovih stiskah negotovosti. Daje jim možnost zavedanja, kje so in kam sodijo.

V preteklosti se je dogajalo, da njihove potrebe niso bile dovolj opažene in upoštevane. Danes se je s principom dela etike udeležnosti to spremenilo. S tem, ko so sami udeleženi pri razreševanju problemov, se jim odpira možnost soustvarjanja definicije problema in vseskozi opozarjajo na svoje stiske. Dana jim je možnost izražanja svojih potreb, ki tako omogoča njihovo upoštevanje.

S tem ko rejence začnemo razumevati kot naše sodelavce, eksperte iz izkušenj, se krepi njihova moč. Iz odgovorov bivših rejencev se je dalo razbrati, da so se pogosto počutili

nemočne. S tem ko sami pripomorejo k razreševanju njihovih problemov, postane njihova vloga pomembnejša. Nekoliko se zmanjša njihova odvisnost od drugih in krepi njihova samozavest, ki je pogosto načeta.

Eden izmed rejencev je izjavil: "Saj so se trudili po svojih močeh in znanju, vendar tega ni bilo dovolj." Danes je zagotovljeno usposabljanje rejniških družin. S svojim znanjem dvignejo kvaliteto bivanja rejencem v njihovih družinah. Za strokovnost socialnih delavcev pa poskrbijo na Fakulteti za socialno delo. V procesu izobraževanja ponudijo dovolj znanja, ki ga le-ti lahko kasneje pri svojem delu uporabijo za uspešno delo v zadovoljstvo vseh udeleženi.

5 SKLEPI

V današnji praksi socialnega dela v rejniškem sistemu je moč zagotavljati kvalitetno in uspešno delo z zelenimi izidi. Pomanjkljivosti v socialnem delu v rejništvu, ki smo jih lahko razbrali iz odgovorov bivših rejencev nam kažejo, da se jih da preseči z upoštevanjem elementov socialnega dela, kot so:

- dogovor o sodelovanju
- instrumentalna definicija problema
- osebno vodenje

Pri ohranjanju takega delovnega odnosa se je za delo, ki prinaša ugodne izide potrebno opreti še na štiri pomembne koncepte v socialnem delu:

- perspektiva moči
- etika udeležnosti
- znanje za ravnanje
- ravnanje s sedanjostjo ali koncepti so-navzočnosti

Pomemben korak pri socialnem delu v rejništvu je uzakonitev projektnih skupin. Te omogočajo:

- da se pripravi konkretni načrt za izvajanje rejništva
- omogoča sodelovanje vseh udeleženi v rejniškem sistemu
- se sprejemajo dogovori o konkretnih nalogah posameznih članov
- se spremlja otrokov razvoj, vedenje in zdravje
- dobijo vsi udeleženi pomembne informacije glede posameznega rejništva
- po potrebi omogoča v njej sodelovanje še drugih pomembnih oseb za otroka
- konkretni načrti izvajanja rejništva se lahko po potrebi spreminjajo in prilagajajo

V pomoč pri preseganju težav, ki so se pokazale pri delu v rejniškem sistemu pa so tudi obvezno usposabljanje kandidatov za izvajanje rejniške dejavnosti in usposabljanje rejnikov, ter visoko in univerzitetno izobražene socialne delavke, ki skupaj z ostalimi udeleženci

rejniškega sistema, z svojim znanjem in usposobljenostjo nudijo rejencem pogoje za uspešen razvoj in človeku primerno življenje.

6 PREDLOGI

- Otroka moramo vključevati v delovni odnos že pri samem načrtovanju njegove namestitve v rejniško družino.
- V projektnih skupinah je potrebno vseskozi ohranjati odprt prostor za besede otroka.
- Otroku moramo skozi celoten postopek socialnega dela v rejništvu omogočiti razvidnost in preglednost.
- Pri pogovorih moramo skrbno izbirati besede in se zavedati, da ne dovolj primerno izbrane besede lahko močno omajajo otrokovo lastno samopodobo. Pazljivi moramo biti tudi, ko govorimo o njegovi matični družini, saj je njegova identifikacijska vez z njo globoka.
- Pogovori naj bodo vseskozi v smislu delovanja iz perspektive moči.
- Z empatičnim odnosom v sklopu delovnega odnosa moramo k otroku stopiti toliko nasproti, da mu omogočimo odkrito izražanje njegovih čustev in stisk
- Z usklajenim sodelovanjem vseh udeležениh v rejniškem sistemu se moramo izogniti situacijam, da bi do otroka prihajale različne informacije in s tem vnašale dodatno zmedo v njegov pojmovni svet.
- Posebej skrbno moramo sodelovati z matično družino. V projektni skupini je prostor tudi za ostale strokovnjake, ki lahko pripomorejo, da se v matični družini ustvarijo pogoji za vrnitev otroka. Delo z matično družino je delo za otroka.
- Rejnikom, sodelavcem socialne stroke je potrebno omogočiti poleg zakonsko določenih izobraževanj sprotno dograjevanje njihovega znanja. Socialne delavke so pri tem lahko v veliko pomoč pri prevajanju iz strokovnega jezika v vsakdanji vsem razumljiv jezik in obratno. Tako pripomorejo k uresničitvi koncepta znanje za ravnanje.

7 VIRI

- Banko, N. (1988). Otrokov svet je odraz sveta odraslih. *Rejniški glasnik*, posebna številka: 63-66.
- Čačinovič Vogrinčič, Gabi. (1991). *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Višja šola za socialne delavce.
- Čačinovič Vogrinčič, Gabi. (1998). *Psihologija družine: prispevek k razvidnosti družinske skupine*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Čačinovič Vogrinčič, Gabi. (1995). *Dopolnjene družine*: Rener, T. Potočnik, V. Kozmik, V. (ur) Družine-različne enakopravne. Ljubljana: Vitrum.
- Čačinovič Vogrinčič, Gabi. (2006). *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Čačinovič Vogrinčič, Gabi ; Kobal, Leonida; Mešl, Nina; Možina, Miran (2005). *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Geč-Korošec, Kraljič (1997). *Družinsko pravo*. 2. spremenjena in dopolnjena izdaja. Maribor: Univerza v Mariboru.
- Lukas, E. (1992). *Družina in smisel*. Celje: Mohorjeva družba.
- Milošević, V. (1988). Razvoj rejništva v Sloveniji. *Rejniški glasnik*, posebna številka, leto 2. Domžale: Center za socialno delo Domžale.
- Musek, J. (1995). *Ljubezen, družina, vrednote*. Ljubljana: Educy.
- Rozman, V. (1988). Uvod: *Rejniški glasnik*. Domžale: CSD Domžale.
- Satir, Virginija (1995). *Družina za naš čas* . Ljubljana: Cankarjeva založba.
- Stritih, B., Možina, M. (1995). Sistemski pogled na družino: Ramovš, J.(ur.), Družina. Ljubljana: Inštitut Trstenjaka za psihologijo, logoterapijo in antropohigieno.
- Skynner, Robin; Cleese, John (1993). *Družine in kako v njih preživeti*. Ljubljana: Tangram.
- Tomori, M. (1994). *Knjiga o družini*. Ljubljana: EWO.
- Zakon o socialnem varstvu. Ur. l. RS, št. 36/2004
- Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih. Ur. l. RS, št. 69/2004
- Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti. Ur. L. RS, št. 110/2002.

8 POVZETEK

V diplomski nalogi z naslovom Rejništvo skozi oči bivših rejencev sem se lotil teme z področja rejništva.

Rejništvo je posebna oblika družbenega varstva otrok, ki jim je potrebna oskrba in vzgoja pri osebah, ki niso njihovi starši, niti posvojitelji ali skrbniki. Rejništvo se izvaja z nego, vzgojo in oskrbovanjem v tuji družini.

V teoretičnem delu naloge sem predstavil:

- nastanek in razvoj rejništva
- pravno ureditev rejništva skozi zgodovino
- pravno ureditev rejništva v Sloveniji
- rejniško družino
- prostor med dvema družinama
- sodelovanje z matično družino
- sodelovanje z rejniško družino
- psihodinamske procese v družini
- socialno delo v rejniškem sistemu

V empiričnem delu me je zanimalo, kako so svoje rejniško obdobje doživljali bivši rejenci. Iz njihovih odgovorov sem poizkušal izvedeti:

- kako so doživljali svojo matično družino
- kako so doživljali rejniško družino
- kako so občutili prostor med dvema družinama
- kako so doživljali delo socialnih služb

Na podlagi rezultatov, ki sem jih dobil z intervjuji in njihovo kvalitativno obdelavo, me je zanimalo, če sodobno socialno delo upošteva njihove potrebe, se opira na dobro prakso in omogoča preseči pomanjkljivosti, ki so se pokazale v preteklosti..

Rezultati raziskave so pokazali, da je z upoštevanjem elementov socialnega dela in z uporabo konceptov v socialnem delu v individualnih projektnih skupinah, ob dobri usposobljenosti rejniških družin in kvalitetni izobrazbi socialnih delavk to mogoče.

Celoten sistem rejništva je grajen na dobri praksi, upoštevanju pomanjkljivosti iz preteklosti in omogoča ob zavzetem delu vseh udeležениh, tako vrnitev rejencev v matično družino, kot

tudi uspešno življenje v rejniških družinah v primerih, ko vrnitev v matično družino ni mogoča.

9. PRILOGE

9. 1 Vprašanja za intervju

9.1.1 Dinamika v matični družini

1. Kako ste videli svojo vlogo v matični družini in kako vlogo ostalih družinskih članov?
2. Kako ste doživljali svojo vlogo?
3. Kako ste videli moč in hierarhijo v družini?
4. Ali ste imeli občutek da si starša med seboj pomagata pri vzgoji otrok?
5. Ali ste imeli občutek, da se lahko dovolj pogovarjate?
6. O čem ste se največkrat pogovarjali?
7. Ali ste imeli občutek, da vas dovolj upoštevajo?
8. S kom v matični družini ste se največ pogovarjali?
9. Ali ste imeli občutek, da lahko dovolj odkrito izražate svoja čustva?
10. Ali ste imeli občutek, da so vaša čustva sprejeta z dovolj razumevanja?
11. Kako ste doživljali reakcije na svoja izražena čustva?
12. Kako pogosto je prihajalo do konfliktov v družini?
13. O čem ste se najpogosteje spri?
14. Kako ste reševali spore v družini?
15. Kaj se vam zdi še pomembnega povedati o doživljanju matične družine?

9.1.2 Dinamika v rejniški družini

1. Kako ste videli svojo vlogo v rejniški družini in kako vlogo ostalih članov te družine?
2. Kako ste doživljali svojo vlogo?
3. Kako ste videli moč in hierarhijo v rejniški družini?
4. Ali ste imeli občutek, da si rejnika med seboj pomagata pri vzgoji otrok?
5. Ali ste imeli občutek, da se lahko dovolj pogovarjate?
6. O čem ste se največkrat pogovarjali?
7. Ali ste imeli občutek, da vas dovolj upoštevajo?

8. S kom v rejniški družini ste se največ pogovarjali?
9. Ali ste imeli občutek, da lahko dovolj odkrito izražate svoja čustva?
10. Ali ste imeli občutek, da so vaša čustva sprejeta z dovolj razumevanja?
11. Kako ste doživljali reakcije na svoja izražena čustva?
12. Kako pogosto je prihajalo do konfliktov v rejniški družini?
13. O čem ste se najpogosteje sprli?
14. Kako ste reševali spore?
15. Kaj se vam zdi še pomembnega povedati o doživljanju rejniške družine?

9.1.3 Med dvema družinama

1. Kako ste občutili razpetost med dvema družinama?
2. Kako ste se z to razpetostjo soočali?
3. Na koga ste se pri reševanju te razpetosti največkrat obrnili?
4. Ste katero družino občutili kot »bolj svojo« ?
5. Kako ste videli vlogo rejniške družine pri vašem odraščanju?
6. Kako ste videli vlogo matične družine pri vašem odraščanju?
7. Kako ste se soočali z dvema družinama?
8. Vam je bil vaš položaj dovolj pregleden?
9. Kako ste doživljali prehode iz ene družine v drugo?
10. Kako ste videli sodelovanje družin med seboj?
11. Kako ste doživljali svojo vlogo v odnosu med družinama?
12. Kaj se vam zdi pomembno povedati o tej vaši posebni situaciji med družinama?

9.1.4 Vprašanja o socialnem delu v rejništvu

1. Kako ste videli vlogo CSD pri vašem odhodu v rejniško družino?
2. Kako so vas pripravili na odhod v rejniško družino?
3. Kako ste videli sodelovanje med CSD in matično družino?
4. Kako ste videli sodelovanje med CSD in rejniško družino?
5. Kako ste doživljali vaše medsebojno sodelovanje z CSD?
6. Kako ste doživljali sodelovanje med vsemi udeleženi v vašem rejniškem obdobju?

7. Kako ste doživljali vlogo socialne delavke?
8. Kakšna so bila vaša pričakovanja od socialne delavke.
9. Ste imeli občutek, da so vaše želje, potrebe in pričakovanja, dovolj upoštevana s strani socialne delavke?
10. Kako ste videli podporo socialne delavke vam, vaši matični družini in rejniški družini?
11. So bili še kateri drugi strokovnjaki vključeni v proces reševanja problemov?
12. Kaj ste občutili pri delu socialne delavke, kot tisto kar bi ocenili zelo pozitivno?
13. Ste imeli kdaj občutek, da bi lahko socialna delavka v tem vašem specifičnem položaju storila več ali drugače?
14. Kako ste videli vlogo socialne delavke pri prehodih iz ene v drugo družino?
15. Ali ste imeli občutek, da vam socialna delavka pomaga pri razumevanju vašega položaja?
16. Kaj se vam zdi še pomembnega povedati o vašem doživljanju dela CSD?

9.2 Odgovori prvega intervjuvanca

9.2.1 Odgovori o dinamiki v matični družini

1. Kako ste videli svojo vlogo v matični družini in kako vlogo ostalih družinskih članov?

Moja naloga je bila predvsem, da sem tiho in ne motim očeta, ki je spal. Če se je zbudil, sem bil jaz kriv za prepire. Paziti sem moral tudi, da se ne umažem in da vedno pospravim za seboj. Z bratom sva bila krivca za vse prepire v družini. Mami je poleg tega, da je hodila v službo, skrbela tudi za vse ostalo v družini, pospravljala, kuhala, prala. Oče pa je čas, ki ga ni preživel v gostilni, v glavnem prespal.

2. Kako ste doživljali svojo vlogo?

Mislil sem le na to, da se starša ne bosta prepirala. Ker sem bil za vse spore obtožen jaz, sem se trudil, da bi bil čim manj opazen. Pazil sem tudi na mlajšega brata, saj sem bil tudi za njegove napake obtožen jaz »češ, ti si starejši«.

3. Kako ste videli moč in hierarhijo v družini?

Očetova beseda je bila vedno zadnja. Njemu je bilo podrejeno vse v družini. Mami pa je bila tista, ki je bila odgovorna, da je bilo vse po njegovih željah. Po svoje pa je moč nad menoj

imel tudi brat. Vedno sem se bal, da bo kaj narobe storil in bom tudi jaz okregan. Mislim, da je to čutil in znal izkoriščati.

4. Ali ste imeli občutek, da si starša med seboj pomagata pri vzgoji otrok?

Oče se z vzgojo ni kaj dosti ukvarjal. Saj sem že rekel. Hotel je imeti le svoj mir. Kadar pa se je kaj vtaknil v vzgojo, je rad nasprotoval mami, da je le bilo po njegovem.

5. Ali ste imeli občutek, da se lahko dovolj pogovarjate?

Hotel bi se več pogovarjati. Oče tako in tako ni našel časa za mene, z bratom sva se pogovarjala skozi igro, pa kadar sem ga miril. Mami je bila pa prezaposlena. No, kadar ni bilo očeta doma, si je sem ter tja vzela čas, pa ne toliko, kot sem si želel. Zato sem se v domišljiji pogovarjal z očetom in mamo.

6. O čem ste se največkrat pogovarjali?

Kaj pa jaz vem. Z bratom o igri, ki sva se jo igrala. Mami mi je govorila o tem, kako je zgarana. O tem, koliko skrbi ima. Pa o tem, da moramo ubogati očeta, da ne bo jezen. Na moja radovedna vprašanja je bolj po redko odgovarjala. Oče pa mi, je kadar je bil ravno prave volje, pripovedoval o svojih nekdanih uspehih, v službi, na športnem področju pa tako naprej. Seveda sem ga z veseljem poslušal, bil je pravi junak v mojih očeh. Pa o krivicah, ki se mu nenehno dogajajo.

7. Ali ste imeli občutek, da vas dovolj upoštevajo?

Ah, kje pa. No, če sem bil lačen, to že. Tiste nujne stvari. Pa želje po kakšnih sladkarijah, to še. Drugače pa ne. Upoštevati je bilo potrebno starše in ne obratno.

8. S kom v matični družini ste se največ pogovarjali?

Še največ sem se pogovarjal z mlajšim bratom. On me je vsaj slišal. Starša pa sta bila obremenjena s svojimi skrbmi.

9. Ali ste imeli občutek, da lahko dovolj odkrito izražate svoja čustva?

Ne. Pa saj otrok ne zna toliko povedati. Vendar če sem se jokal, me je mami le poredko stisnila k sebi. Bolj se je jezila. Pa tudi kadar sem se smejal, nisem smel biti preglasen.

10. Ali ste imeli občutek, da so vaša čustva sprejeta z dovolj razumevanja?

O tem nisem toliko razmišljal. Vem pa, da sem bil pogosto žalosten, ko sem si želel, da bi me kdo stisnil k sebi. Otrok to potrebuje. Sploh pa starša nista razumela jeze. Jeziti se nisem smel, saj sem bil potem nehvaležen.

11. Kako ste doživljali reakcije na svoja izražena čustva?

Nikoli ni bilo prav. Najboljše je bilo, če sem bil tiho. Zato sem pogosto mislil, da me ne marajo. Saj zdaj gledam drugače na to. Takrat pa sem ponoči večkrat na skrivaj jokal.

12. Kako pogosto je prihajalo do konfliktov v družini?

Če je imel oče svoj mir, potem je bilo vse prav. Če pa smo ga motili, potem je bilo vse narobe. Polno enih obtoževanj. Mislim, da je bilo vse skupaj en sam velik konflikt. Ampak do sporov je prihajalo le, kadar oče ni bil zadovoljen, to pa je bilo kar pogosto.

13. O čem ste se najpogosteje sprli?

Največkrat zato, ker smo motili očeta. Potem pa je oče obtoževal mami še za vse ostalo. Mami pa je obtoževala naju z bratom. Predvsem mene. Tudi če oče ni bil zadovoljen s kosilom, sva bila na koncu kriva midva.

14. Kako ste reševali spore v družini?

Najprej je oče vpil na mamo, potem še na naju z bratom, nato je še mami vpila na naju z bratom. Smešno, ko sva z bratom včasih ostala sama, sem ga še sam ošteval. Nič pa se ni dalo lepo pogovoriti.

15. Kaj se vam še zdi pomembnega povedati o matični družini?

Da sem si želel drugačno. Kot otrok sem čutil, da nekaj ni prav. Pa nisem vedel, kaj. Saj še danes ne vem točno. Trudim pa se, da je v moji družini drugače. Otrok lahko pove, kaj mu ni prav, pa tudi brez vpitja poskušamo reševati probleme.

9.2.2 Odgovori o dinamiki v rejniški družini

1. Kako ste videli svojo vlogo v rejniški družini in kako vlogo ostalih članov?

Moja prva zadolžitev je bila šola. Ker smo imeli majhno kmetijo, sem imel tudi vedno kaj malega za postoriti. Predvsem z živalmi sem rad delal. Seveda so bile te naloge prilagojene starosti. Vedno pa je bila najprej šola. Tako je bilo tudi z mojim bratom in domačima otrokoma. Rejnica je skrbela za gospodinjstvo, rejnik pa za kmetijo. Smo pa tudi eden drugemu pomagali.

2. Kako ste doživljali svojo vlogo?

Ja, z njo sem bil kar zadovoljen. Učil se nisem preveč rad, vendar sta rejnika to zahtevala od mene. Veliko raje pa sem delal na kmetiji. To mi je bilo res v veselje.

3. Kako ste videli moč in hierarhijo v rejniški družini?

Glavno besedo sta imela rejnika. Ponavadi smo se pri kosilu ali večerji vse dogovorili. Upoštevali pa so tudi nas otroke, predvsem potem, ko smo bili že starejši. Rejnica je imela glavno besedo okrog gospodinjstva, rejnik pa o kmetiji.

4. Ali ste imeli občutek, da si rejnika med seboj pomagata pri vzgoji otrok?

Ja, kar je rekel eden od njiju, je držalo. Nista si nasprotovala. Seveda pa sta imela glavno besedo vsak na svojem področju.

5. Ali ste imeli občutek, da se lahko dovolj pogovarjate?

Za razliko od matične družine smo se tu lahko pogovarjali o vsem. Samo jaz sem bil bolj zaprt vase. Brat pa je bil dosti bolj zgovoren. Vendar sem imel pogovorov dovolj. Včasih še celo preveč, saj mi je bilo o kakšnih stvareh odveč govoriti.

6. O čem ste se največkrat pogovarjali?

Z domačim otrokom, ki je bil toliko star kot jaz in sva bila sošolca, sva se pogovarjala o šoli in igri, z rejnikom sva se pogovarjala o kmetiji, toliko je vedel, jaz pa sem bil radoveden, z rejnico pa o vsem po malem. Tudi z bratom sem se pogovarjal o vsem.

7. Ali ste imeli občutek, da vas dovolj upoštevajo?

Ja, predvsem ko sem bil starejši. Ko sem bil še mlajši in sem prišel v rejništvo, sem se še bal, kaj povedati. Ampak ko sem videl domača otroka, kako vse povesta, sem se tudi jaz navadil. Če so bile naše želje realne, so bile v glavnem izpolnjene. Le v začetku sem imel težave, ko se še nisem navadil in sem želel domov. Ta želja mi ni bila izpolnjena, vendar s časom tudi ni bila več tako močna.

8. S kom v rejniški družini ste se največ pogovarjali?

Morda z domačim otrokom, ki je bil mojih let. Drugače pa z vsemi.

9. Ali ste imeli občutek, da lahko dovolj odkrito izražate čustva?

Na začetku sem se bal, saj sem bil navajen od doma, da je bolje biti tiho. Sčasoma pa sem se navadil. Predvsem rejnici sem lahko marsikaj potožil. Ko pa sem bil starejši, sem več o čustvih govoril bratu in domačemu otroku. Saj veste, mladi fantje imajo povsem svoje težave, ki jih težko delijo z ženskami.

10. Ali ste imeli občutek, da so vaša čustva sprejeta z dovolj razumevanja?

Na začetku ne. Strah me je bilo predvsem povedati, da si želim domov. Kasneje pa ja. Predvsem rejnici sem se lahko zaupal. Pa tudi bratu in domačima otrokoma. Z rejnikom pa sva imela drugačne pogovore.

11. Kako ste doživljali reakcije na svoja izražena čustva?

Sprejeta so bila z dovolj razumevanja. To mi je dajalo pogum, da sem jih lahko večkrat izražal. Lahko bi jih še več, samo nekako nisem bil navajen, še od prej od doma. Zato sem vedno kaj prihranil zase. Lahko pa sem bil tako žalosten, kot vesel ali jezen.

12. Kako pogosto je prihajalo do konfliktov v rejniški družini?

Ne tako pogosto. Še največkrat smo se sprli otroci. Rejnika pa sta se sprla zelo poredko.

13. O čem ste se najpogosteje sprli?

Z rejnikom smo se največkrat kregali zaradi šole. Predvsem rejnica je bila tista, ki ni hotela popuščati. Otroci med seboj pa smo se prepirali zaradi igrač ali pravil igre, kdo bo prvi v

kopalnici in podobne malenkosti. Rejnika se vsaj pred nami nista prepirala med seboj. Samo včasih smo slutili, da sta sprta, ker sta bila takrat bolj tiha.

14. Kako ste reševali spore v rejniški družini?

Pa saj ni bilo toliko sporov. Če smo se otroci med seboj so nas ponavadi pustili, če le ni šlo predaleč. Ponavadi je bila meja takrat, ko je kdo zajokal. Takrat sta rejnika posegla v prepir po svoji presoji. Kadar so bili spori zaradi šole, pa je seveda obveljala rejnikova beseda. Tam ni bilo popuščanja. Popustila pa sta, kadar smo se prepirali zaradi kakšnih neizpolnjenih želja. Če smo želeli kdaj malo dalj posedeti pred televizorjem ali pa smo želeli kakšno novo igračo. Tu smo lahko tudi otroci dosegli svoje.

15. Kaj se vam še zdi pomembnega povedati o rejniški družini?

Z leti sem jo sprejel čisto za svojo. Nadomeščali so mi starše. Še zdaj, ko imam svojo družino imam z njimi pogostejše stike kot s svojima staršema. Pogosto sem želel, da bi bila moja matična družina takšna kot rejniška.

9.2.3 Med dvema družinama

1. Kako ste občutili razpetost med dvema družinama?

Najprej sem tako in tako za svojo družino imel samo svojo. Kasneje pa nisem prav točno vedel, kam sodim. Kadar sem rejniško družino občutil kot svojo, sem imel kar slabo vest. Počutil sem se, kot da bi s tem izdajal svoje starše. Seveda je z leti ta občutek zbledel. V puberteti sem včasih čutil nasprotno, da so starši mene izdali.

2. Kako ste se z to razpetostjo soočali?

V glavnem sam. O tem mi je bilo nerodno govoriti. Rejnica je večkrat rekla: zdaj smo mi tvoja družina. Jaz pa sem to težko sprejemal, sploh v začetku rejniškega obdobja. Seveda se je to sčasoma spremenilo. Nekaj časa pa res nisem vedel, kam spadam.

3. Na koga ste se pri reševanju te razpetosti največkrat obrnili?

Ko se je ta razpetost pojavila, sem dolgo premišljeval sam, kam sodim. Če sem se obrnil na rejnico, je rekla, da sem sedaj njihov. Če sem o tem govoril z materjo, je rekla, da sem njen,

socialna delavka pa je govorila, da sem v rejniški družini začasno. No, največkrat sem o tem govoril z rejnico, ki mi je bila tudi največkrat pri roki.

4. Ste katero družino občutili kot bolj svojo?

Ja. V začetku matično, kasneje pa vse bolj rejniško.

5. Kako ste videli vlogo rejniške družine pri vašem odraščanju v rejniški družini?

No, vse so mi nudili. Ni me bilo strah prepиров. Že takrat sem vedel, da sem pri njih varen. Skratka, dajali so mi vse. Včasih pa sem se lahko tudi h komu stisnil.

6. Kako ste videli vlogo matične družine pri vašem odraščanju v rejniški družini?

Vedel sem, da plačujejo nekaj denarja za mene. Razveselil sem se daril ob obiskih. V začetku sem se tudi razjokal, kadar je prišla mati na obisk in mi je bila tolažnica. Kasneje pa sem občutil, da je pomembnost moje družine vse manjša.

7. Kako ste se soočali z dvema družinama?

Bolj zadovoljen bi bil samo z eno. Ne glede na to, do katere družine sem čutil večjo pripadnost, sem mislil, da drugi povzročam krivico. Kar dolgo obdobje pa sem bil tudi razdvojen. Do staršev vedno nekaj čutiš. Rad pa sem imel tudi rejnike. Ne vem, kako bi to opisal. Vsak ti nekaj daje.

8. Vam je bil vaš položaj dovolj pregleden?

V začetku sploh nisem razumel, kaj se dogaja. Vsi so mi samo rekli, da bo v rejniški družini boljše. Jaz pa nisem vedel, kaj naj bi bilo boljše, saj sem imel starše rad in si do takrat niti predstavljati nisem znal, da bi lahko živel drugje. Kasneje so me begale predvsem različne razlage, kaj bo v bodočnosti. Nič nisem točno vedel. Šele po dolgih letih rejništva mi je postalo jasno, da se v svojo družino ne bom več vrnil. Takrat mi je bilo že vseeno.

9. Kako ste doživljali prehode iz ene družino v drugo?

Težko. Najtežje je bilo, ko so naju z bratom dali v rejništvo. Takrat je bilo veliko joka. Drugače sem pa z mislimi pogosto bežal nazaj k svojim. Tudi o prebegu sem razmišljal, čeprav sem bil še otrok. Pa še tudi kasneje, če sem kdaj čutil pomanjkanje ljubezni, sem si rad zamišljal, kako bi bilo pri svojih. Z leti sem malo pozabil, kako je bilo doma. Pa saj to je bilo kasneje, samo po sporih z rejniki. Ti pa so bili redki.

10. Kako ste videli sodelovanje družin med seboj?

Saj ga ni bilo veliko. Bolj ob obiskih, kasneje ko je oče nehal hoditi, le z materjo. Takrat tudi telefona še ni bilo. Drugače kakšnega prepira ni bilo nikdar. Dogovorili so se vsakič za naslednji obisk. Nekajkrat vem, da so se dobili tudi na centru. Takrat sem mislil, da kujejo kakšno zaroto proti nama z bratom. Otrok si zna marsikaj predstavljati. Drugače pa ne vem. Mati mi je večkrat naročila, naj ubogam rejnika, zato sem mislil, da se razumejo.

11. Kako ste doživljali svojo vlogo med družinama?

Ne vem točno, kaj mislite. Morda to, da sem najprej mislil, da moram biti priden, da se bom vrnil domov, kasneje pa, da moram biti priden, da bom ostal pri rejnikih. Ali pa morda to, da sem v mislih večkrat bežal v svojo družino. Drugače pa mislim, da je bila ta vloga enaka kot v drugih družinah. Otrok ima svojo vlogo, mislim povsod enako. Samo da sem jaz mislil, da moram biti za nekaj hvaležen, za kar drugim ni potrebno. To sem občutil kot krivico.

12. Kaj se vam zdi še pomembnega povedati o tej vaši posebni situaciji med družinama?

Verjetno je lažje živeti le z eno družino. Žal življenje včasih obrne drugače. Otrok določene stvari težko razume. Mislim, da bi dobro o tem se več pogovarjati z otrokom, da bi bolje razumel vse skupaj. Pa da bi mu vsi enako razlagali. Potem bi bolje vedel, pri čem je.

9.2.4 Odgovori na vprašanja o socialnem delu v rejništvu

1. Kako ste videli vlogo CSD pri vašem odhodu v rejniško družino?

Mislil sem, da so tam glavni krivci za odhod v rejniško družino. Takrat še nisem dovolj razumel dogajanja v družini. Nisem se zavedal, da naju z bratom hočejo zaščititi. Jeza na osebe iz CSD je bila kar dolgotrajna.

2. Kako so vas pripravili na odhod v rejniško družino?

Prvikrat sem slišal za to na CSD, kamor smo prišli skupaj z očetom in materjo. Ko je socialna delavka vprašala, če so nama povedali, je mati začela govoriti o tem. Svojih takratnih razmišljanj ne znam opisati. Vem, da sem jokal. In potem vsakokrat, ko so mi to doma omenili, do dneva, ko so naju starši z socialno delavko odpeljali k rejnikom, ki sva jih takrat videla prvič. Premalo sem vedel, kaj me čaka.

3. Kako ste videli sodelovanje med CSD in matično družino?

Iz pogovorov sem izvedel, da gre mati večkrat tja. O čem so se pogovarjali, pa ne vem. Vem, da so urejali neke finančne zadeve. Pa tudi o tem je bilo govora, saj tako sem razumel, da bi se z bratom vrnila. In da nekako ne pridejo skupaj.

4. Kako ste videli sodelovanje med CSD in rejniško družino?

Včasih je prišla socialna delavka k nam na obisk, včasih smo šli skupaj rejnica in midva z bratom na center, včasih pa tudi rejnica sama. Ker je rejnica zelo upoštevala, kar so ji rekli na centru, sem imel nekako občutek, da so tam glavni. Malo me je le begalo, ker je rejnica ponavadi rekla, da bom ostal pri njih, socialna delavka pa, da se bom morda vrnil k staršem. No, kasneje se je to spremenilo in sem vedel, da bom ostal pri rejnikih.

5. Kako ste doživljali sodelovanje med vsemi udeleženi v vašem rejniškem obdobju?

Včasih je prišla socialna delavka k nam, pa tudi midva z bratom in rejnica smo šli večkrat na center. Ta stik z njimi je trajal skozi vse rejniško obdobje. Mislim, da so kar zgledno sodelovali. Imel sem občutek, da se oboji trudijo za mene. Samo, da ne vejo, kaj potrebujem. Oče je prišel le nekajkrat na obisk. Pogostejši so bili obiski matere. Vem, da so se nekajkrat dobili tudi na centru. Kakšnih preprirov med materjo in rejniki ni bilo. Ni pa sploh bilo nekih večjih povezav, saj jaz jih nisem čutil.. Dve družini sta se mi zdeli kot dva svetova.

6. Kako ste doživljali vaše medsebojno sodelovanje z CSD?

Takrat sem videl bolj sebe kot druge. Tako sem imel občutek, da sem nekako izrinjen iz igre. Sicer si pa preveč teh stikov z centrom niti nisem želel. Nekako se je vseskozi vlekla neka zamera.

7. Kako ste doživljali vlogo socialne delavke?

Najprej kot krivko, da sem moral oditi od staršev. Z leti se je to seveda spremenilo. Lahko rečem, da je bila dovolj prijazna in mi je nekako dajala neke vrste vzpodbudo. Imel pa sem tudi občutek, da ohranja stik med vsemi.

8. Kakšna so bila vaša pričakovanja od socialne delavke?

Ah, otrok si želi topline od vsakogar. Včasih sem si želel, da bi vprašala kaj, kar nisem upal sam povedati. Pa da bi povedala materi, kar sem želel in ravno tako rejnikom. Seveda mojih misli ni mogla ugibati. Drugače pa nekih prevelikih pričakovanj nisem imel.

9. Ste imeli občutek, da so vaše želje potrebe in pričakovanja dovolj upoštevana s strani socialne delavke?

Včasih sem mislil, da bi morala uganiti moje želje. Saj poslušala me je. Nisem pa upal vsega vprašati ali povedati. Vsega mi seveda tudi ni mogla uresničiti. Jaz pa sem to razumel, kot da sem zavrnil. Drugače pa ne morem imeti nobenih posebnih pripomb.

10. Kako ste videli podporo s strani socialne delavke vam, vaši družini in rejniški družini?

Nekako sem imel občutek, da vse skupaj povezuje. Da skrbi za nekak red v naših odnosih. Rejnici je bilo zelo pomembno njeno mnenje. Jaz sem včasih dobil kakšne vzpodbudne besede, z matično družino pa so se dogovarjali glede financ, pa nekako sem čutil, da poskuša urejati tudi odnose med materjo in očetom.

11. So bili še kateri drugi strokovnjaki vključeni v proces reševanja problemov?

Jaz sem moral včasih iti k psihologu. Pa mislim, da sodišče, ko sta se starša ločevala. Saj se ne spomnim toliko, mislim, da se je vrtelo nekaj okrog mojega priimka. Drugače pa mislim, da ne. Vsaj, da bi vedel, ne.

12. Kaj ste občutili pri delu socialne delavke kot tisto, kar bi ocenili pozitivno?

Ja, na prvo mesto bi postavil nekako to toplino, ki sem jo čutil. Tako sem ji lahko malo več zaupal. Pa nekako sem imel občutek, da bi vse skupaj propadlo, če ne bi bilo nje. Ne vem, težko razložim. Mislil sem, da bedi nad vsemi. Pa nekak občutek, da ji ni vseeno, kaj se dogaja z menoj. To mi je kar dosti pomenilo. Neke vrste sigurnosti mi je dajala.

13. Ste imeli kdaj občutek, da bi lahko socialna delavka v tem vašem specifičnem položaju storila več ali drugače?

Ja, kadar sem izvedel, da je bila pri njej rejnica ali mati brez mene, sem mislil, da nekaj skrivajo pred menoj. To ni bil prijeten občutek. Drugače pa sem v začetku mislil, da bi se lahko vrnil k staršem, če bi ona tako hotela. Pripisoval sem ji veliko moč. Če sedaj razmislim za nazaj, mislim, da bi lahko poskrbela zato, da bi mi bile določene stvari bolj jasne. Drugače pa kakšnih posebnih pripomb nimam.

14. Kako ste videli vlogo socialne delavke pri prehodih iz ene v drugo družino?

Kot sem že dejal, v začetku sem jo videl kot krivko. Ko sem bil malo starejši, pa mi je vse postalo bolj jasno tudi z njeno pomočjo. Predvsem o moji matični družini mi je znala več

povedati kot rejnica. Ali pa rejnica ni želela. Morda je bilo malo begajoče to, ker je v začetku nekaj časa obljubljala, da se bom lahko vrnil domov.

15. Ali ste imeli občutek, da vam socialna delavka pomaga pri razumevanju vašega položaja?
Ko sem bil malo starejši, da. Saj v začetku pa sem bil morda premlad, da bi to razumel. Seveda pa ni znala odgovoriti na vsa moja vprašanja. Vendar mi je že z svojo prijaznostjo, dajala nekaj zaupanja. Brez nje bi mi bilo vsekakor težje.

16. Kaj se vam še zdi pomembnega povedati o delu CSD?

Ah, še dobro, da obstajajo. Če gledam za nazaj se mi zdi, da so opravili kar pomembno delo. Mogoče sem takrat to videl vse malo drugače. Vem pa, da je tudi še sedaj dosti rejencev. Kaj hočemo. Jaz sem jim lahko hvaležen.

9.3 Odgovori drugega intervjuvanca

9.3.1 Odgovori o dinamiki v matični družini

1. Kako ste videli svojo vlogo v matični družini in kako vlogo ostalih družinskih članov?

V svoji matični družini nisem nikdar živel. Zato tudi nisem čutil, da bi imel kakšno posebno vlogo. Počutil sem se bolj kot nekakšen nebodiga treba. Ko sem bil še majhen, je zame obstajala samo rejniška družina. Ko sem se začel zavedati, da imam nekje starše, pa sem dobil občutek, da z menoj nekaj ni prav, ker so se mi odpovedali. Morda sem nekaj pomenil pol sestri, ki je večkrat poskušala navezati stike z menoj.

2. Kako ste doživljali svojo vlogo?

Imel sem občutek, da sem odveč, da staršem nič ne pomenim. Tako človek že v mladosti izgubi občutek za samo vrednotenje. Ker v matični družini nisem imel vloge, tega vrednotenja dolgo nisem bil sposoben razviti.

3. Kako ste videli moč in hierarhijo v družini?

Ne morem odgovoriti, ker nisem živel v tej družini.

4. Ali ste imeli občutek, da si starša med seboj pomagata pri vzgoji otrok?

Pri moji vzgoji mati sploh ni sodelovala, oče pa je bil itak nepoznan.

5. Ali ste imeli občutek, da se lahko dovolj pogovarjate?

V življenju sem mater srečal trikrat. Pogovor razumljivo ni stekel.

6. O čem ste se največkrat pogovarjali?

Ne vem. Mislim, da mi je mati nekaj govorila, da me ima rada in podobno. Ampak ne spomnim se povsem točno. Ker sem jo srečal le trikrat in se potem nisva več videla, mislim, da sem vse skupaj potlačil.

7. Ali ste imeli občutek, da vas dovolj upoštevajo?

V bistvu niti ni bilo pravih priložnosti, da bi me upoštevali. Morda me je pol sestra, ki je kakšen mesec potem, ko je prišla iz zavoda, živela pri moji rejniški družini. Toda tudi tega se ne spomnim najbolje.

8. S kom v matični družini ste se največ pogovarjali?

S pol sestro. Toda tudi to je bilo v rejniški družini. V matični družini zame pogovorov ni bilo nikdar.

9. Ali ste imeli občutek, da lahko dovolj odkrito izražate svoja čustva?

Ne. Mislim, da je v meni ob tistih srečanjih vrelo od različnih čustev, ki so bila tudi zelo konfliktna, med seboj povsem nezdružljiva. Milijon stvari me je zanimalo, mati pa mi je bila preveč tuja, da bi jo lahko karkoli vprašal. Ravno tako pol sestra. Mati je imela takrat tudi nekega partnerja, ki mi je podaril uro. Nekaj let sem jo hranil kot svetinjo, kasneje pa sem jo zabilisal v smeti. Mislim, da sem tako najbolje pokazal svoja čustva. Pa še to le samemu sebi, saj je bila ta ura moja skrivnost.

10. Ali ste imeli občutek, da so vaša čustva sprejeta z dovolj razumevanja?

Ah, po tistih ubogih treh srečanjih z materjo se pa to res ni moglo zgoditi. Pa saj o njih niti nisem mogel govoriti. Kaj naj bi ji pa rekel?

11. Kako ste doživljali reakcije na svoja čustva?

Ker jih nisem izražal, tudi reakcij ni bilo. Mislim, da so bila ta srečanja za vse prav nelagodna. Meni pa so prinesla še eno veliko zmešnjavo v moj čustveni svet.

12. Kako pogosto je prihajalo do konfliktov v družini?

Ker nismo živeli skupaj, tudi do konfliktov ni prihajalo. Ta konflikt se je dogajal, vsaj pri meni, predvsem na miselni ravni. Pa tudi na čustveni. Pravzaprav, če prav pomislim je bil konflikt vseskozi navzoč.

13. O čem ste se najpogosteje sprli?

Sprli se nismo nikdar. Seveda ker je bila taka situaciji, da spor pravzaprav ni bil mogoč.

14. Kako ste reševali spore v družini?

Ker ni bilo sporov, se jih tudi reševati ni dalo. Tako je vsa jeza, žalost, vsa ta cela paleta raznovrstnih čustev in zamer za vselej ostala v meni. Breme, ki ga še vedno nosim z seboj.

15. Kaj se vam še zdi pomembnega povedati o matični družini?

Čeprav nisem nikdar živel v njej, sem jo celo življenje pogrešal. Ne v čisto ranem otroštvu. Vsekakor pa kasneje, ko sem začel spoznavati svet okrog sebe. Če smo se v šoli začeli pogovarjati o družini, sem zbežal iz razreda, da bi tako skrnil solze nesreče. Pa moram pri vsem tem povedati, da sem živel pri krasni rejniški družini, ki me je imela rada. Vendar je vez do bioloških staršev tako močna, da je ne more prav nič zamenjati. Vsaj pri meni je bilo tako.

9.3.2 Odgovori o dinamiki v rejniški družini

1. Kako ste videli svojo vlogo v rejniški družini in kako vlogo ostalih članov?

Ko sem bil še predšolski otrok, sem moral le igrače pospraviti za seboj. Kasneje, ko sem že hodil v šolo, pa se je temu pridružilo še učenje. Ko sem bil še malo starejši, sem včasih popazil tudi na mlajše rejence. Vsak večer sem moral tudi oditi po mleko k bližnjemu kmetu, čez dan pa v trgovino po kakšno malenkost. Mami je bila gospodinja, ati pa je hodil v službo, popoldan pa še malo mizaril za kakšen dodaten dinar. Njuni otroci so bili ravno tako že zaposleni, počasi pa so se poročili in odselili.

2. Kako ste doživljali svojo vlogo?

Bil sem čisto zadovoljen, če izpustimo posamezne trenutke, ko mi na primer ni dišalo zapustiti igre in oditi po mleko. Pa včasih me tudi učenje ni preveč mamilo. Z veseljem pa sem pazil mlajše rejence, saj sem se z njimi dobro razumel. To mi je tudi dajalo občutek odgovornosti in odraslosti. Tudi v trgovino sem šel rad, saj sem si tako vedno prislužil kakšno malenkost .

3. Kako ste videli moč in hierarhijo v družini?

Mami je upravljala z denarjem, kot tudi skrbela za vzgojo in gospodinjstvo. Ati pa je domov prinašal denar. Kot najmočnejšega v družini sem čutil atija, ker se je nanj za pomoč naslanjala tudi mami. Potem so bili na lestvici domači otroci, seveda zaradi starosti, potem jaz in na koncu mlajši rejenci, ki so k hiši prišli kasneje. Naj pa povem, da nista rejnika nikdar delala razlik med nami. Tako razvrstitev sem le nekako čutil, bolj zaradi starosti.

4. Ali ste imeli občutek, da si rejnika med seboj pomagata pri vzgoji otrok?

Vsekakor. Na primer, če se je mami jezila in to ni zaleglo, potem je ati samo vprašal, kaj je rekla mami in bilo je dovolj, da smo poslušali. Tudi njune odločitve se niso nikdar razlikovale. Seveda je v glavnem odločala mami, toda ati jo je vselej podprl. To smo otroci lahko čutili tudi brez besed.

5. Ali ste imeli občutek, da se lahko dovolj pogovarjate?

Pogovarjali smo se veliko vsi med seboj. Pogovori so bili zelo raznovrstni. Obstajala pa je tabu tema. To so bili moji starši. O tem se je spregovorilo redko. Drugače pa o svojih čustvih nisem govoril z nikomer. Vame pa tudi niso rinili. Nekako pa sem imel tudi občutek, da o mojih starših ne želijo govoriti z menoj. Saj mene je po svoje zanimalo, vendar sem se bal kazati čustva, ki bi ob takih pogovorih privrela na dan.

6. O čem ste se največkrat pogovarjali?

Ti pogovori so bili zares raznovrstni. Bil sem zelo radoveden otrok, marsikaj me je zanimalo in marsikaj sem izvedel. Ker smo bili dokaj velika družina, je vsakdo kaj, vedel. Seveda sem kdaj tudi slišal: "To boš pa izvedel, ko boš starejši." Vsekakor pa so mi ti pogovori odprli zanimanje za svet okoli mene.

7. Ali ste imeli občutek, da vas dovolj upoštevajo?

Mislim, da ja. Včasih sem celo čutil malo protekcije. Seveda se marsikatero želje ni dalo izpolniti. S tem mislim predvsem na želje po materialnih dobrinah. Vendar, kar je bilo v moči rejnikov sta mi rada ugodila.

8. S kom v rejniški družini ste se največ pogovarjali?

Z enim od domačih sinov. Bil je približno petnajst let starejši od mene in sem bil njegov ljubljencek. Ko se je poročil in odselil, sem k njegovi novi družini tudi hodil na počitnice. Z njim imam še sedaj odlične odnose. Navdušil me je za knjige in umetnost.

9. Ali ste imeli občutek, da lahko dovolj odkrito izražate svoja čustva?

Ko sem bil še majhen, ja. Ko pa sem enkrat izvedel, da to niso moji biološki starši, sem začutil postopoma neko blokado. Še težje pa mi je bilo po srečanju z biološko materjo. Takrat se mi je podrl svet. Približno istočasno pa je umrl moj rejnik in to sta bila dva udarca, ki sta me potisnila v čisto svoj čustveni svet. Nekako nisem imel besed, da bi znal vse to opisati in bal sem se, da me ne bi razumeli. Ostala čustva sem nekako lahko kazal, veselje pa tudi žalost, zaradi kakšnih manj pomembnih stvari ali dogodkov, toda te svoje najgloblje žalosti pa tudi jeze pa ne. To sem čuval zase.

10. Ali ste imeli občutek, da so vaša čustva sprejeta z dovolj razumevanja?

Mislim, da mojih najhujših čustev sploh niso razumeli. Menil sem, da tega ne bi mogel nihče razumeti. Položaj rejenca je malo nenavaden. Drugi nimajo te izkušnje.

11. Kako ste doživljali reakcije na svoja izražena čustva?

Večinoma so bila sprejeta tako, kot sem pričakoval. No, včasih je mami tudi malo zagodrnjala. Predvsem, kadar je mislila, da se neupravičeno jezim. Pa jok jo je zelo spravljaj ob živce. Predvsem, če je mislila, da je neupravičen. Vendar gledano v celoti so bila tista čustva, ki sem jih bil sposoben izraziti, sprejeta z razumevanjem, tako da sem te reakcije nekako znal pravilno predelati.

12. Kako pogosto je prihajalo do konfliktov v rejniški družini?

Ti konflikti niso bili pogosti. Predvsem pa niso bili ne vem kako veliki. Morda kasneje, ko sem bil že vajenec in sem hotel živeti kot odrasel človek, mami pa me je še vedno smatrala za

nedozorelega za povsem svobodno življenje. Drugače pa med rejnikoma teh konfliktov skoraj ni bilo. Bili pa so včasih med mamo in domačimi hčerami.

13. O čem ste se najpogosteje sprli?

Če ni bilo v šoli tako, kot je treba, je bila mami jezna, pa kdaj je potrebno oditi spat, predvsem bolj zaradi malenkosti. Z ostalimi rejenci pa bolj zaradi igrac in podobno. Z domačimi otroci pa sporov skoraj ni bilo. Ko sem bil že vajenec, pa so bili spori okrog prihodov in odhodov z doma zvečer. Tu je bila mami kar stroga.

14. Kako ste reševali spore v rejniški družini?

V glavnem je obveljala mamina beseda. Če ni zaleгла, je zagotovo obveljala beseda atija. O nekaterih stvareh se je dalo skleniti tudi kompromis. Kadar je bil prepir med rejenci, se je mami ponavadi potegnila za mlajšega. Seveda pa ni nikdar delala krivic. Ko sem bil starejši, pa so bili ti kompromisi vse redkejši in tudi spori močnejši. Takrat ponavadi nisem hotel jesti, dokler nisem dosegel svojega.

15. Kaj se vam še zdi pomembnega povedati o rejniški družini?

Da sem ji globoko hvaležen. Če ne bi bilo rejniških družin bi moral otroštvo preživeti v kakšnem zavodu. Mislim, da mi je rejniška družina nudila vse tisto, kar potrebuje otrok za uspešen razvoj. Lahko rečem, da so se rejniki trudili po svojih močeh in znanju. Tega tedaj seveda še ni bilo toliko kot danes. Predvsem znanja o čustvih otrok, ki nimajo ali ne živijo pri lastnih starših.

9.3.3 Med dvema družinama

1. Kako ste občutili razpetost med dvema družinama?

Včasih me je rejniška družina motila, saj sem želel imeti prave starše tako kot večina mojih vrstnikov. Tudi mnogo svojih težav sem pripisal temu, da ne živim pri starših. Razmišljati sem moral o dveh družinah.. Ker matične nisem poznal, je bilo še toliko težje. Predvsem ker se o tem nisem mogel z nikomer pogovoriti. Najhuje pa je bilo, ko sem se nekajkrat srečal z lastno materjo, ne da bi bil na to vsaj malo pripravljen. Tedaj se mi je zrušil svet, ki sem ga do takrat poznal.

2. Kako ste se z to razpetostjo soočali?

Tega problema nisem znal razrešiti. Enostavno sem mislil, da me ne bo nihče razumel, saj sem neprestano poslušal, kako mi je lepo in kako srečen moram biti. Zato sem se zapiral vase, na težave pa opozarjal z neprimernim vedenjem. To mi je nakopalo le dodatne težave, saj so to pripisovali nevzgojenosti in pokvarjenosti. Tako sem postajal le bolj uporniški.

3. Na koga ste se pri reševanju te razpetosti največkrat obrnili?

Na nikogar. In tudi nihče ni o tem govoril z menoj. Mislim, da se preprosto tega problema razen mene ni nihče zavedal.

4. Ste katero družino občutili kot bolj svojo?

Vsekakor rejniško, pri kateri sem tudi preživel celotno otroštvo.

5. Kako ste videli vlogo rejniške družine pri vašem odraščanju v rejniški družini?

Kot družino, ki mi nudi vse kar mi lahko. V njej sem odraščal od štirinajstega dne do polnoletnosti. Meni se je kot otroku zdelo samoumevno, da skrbijo zame. No nekateri sosede so me nenehno opozarjali, kako hvaležen moram biti. Meni pa se je zdelo krivično biti hvaležen za nekaj, kar je drugim otrokom dano in tega nisem razumel prav dobro.

6. Kako ste videli vlogo matične družine pri vašem odraščanju v rejniški družini?

Predvsem kot obremenjujočo. Razumel sem jih kot krivce, da moram živeti pri drugi družini. Kadar sem o materi med pogovorom med odraslimi ujel kaj negativnega, sem mislil, da to pripisujejo tudi meni. Predvsem pa mi je povzročilo veliko težav nekajkratno srečanje z materjo, mi vzbudilo nekaj upanja, potem pa krepko razočaralo, ko je ni bilo več.

7. Kako ste se soočali z dvema družinama?

Nič kaj prijetno ni bilo. Nekako sem se počutil izgubljenega. Matična družina mi je manjkala, samo da si tega takrat nisem priznal. Nikogar pa nisem imel, da bi se o tem lahko z njim pogovarjal. Da bi mi znal o tem kaj razložiti in povedati.

8. Vam je bil vaš položaj dovolj pregleden?

Ne. Vedel sem le to, da ne živim pri pravih starših. Čemu je tako, pa nisem vedel. Tudi moja prihodnost je bila za mene dolgo negotova, saj nisem vedel, da bom lahko po koncu rejništva

ostal pri rejniški družini. Zato me je pogosto skrbelo, ko sem bil mlajši, kako bom živel v prihodnosti.

9. Kako ste doživljali prehode iz ene družine v drugo?

Ti so bili zgolj v čustvenem svetu. Matična družina je obstajala zgolj kot iluzija, kamor sem se lahko umaknil v stiskah. Potem pa sem vedno znova pristal v realnosti. Včasih sem imel zaradi teh želja po matični družini slabo vest. Zato o tem nisem z nikomer govoril.

10. Kako ste videli sodelovanje družin med seboj?

Tega sodelovanja ni bilo.

11. Kako ste videli svojo vlogo med družinama?

Ker med družinama ni bilo stikov, tudi te vloge nisem čutil. Bil sem pač nekdo, ki je prišel takoj po rojstvu, namesto k biološkim staršem v drugo družino.

12. Kaj se vam zdi pomembno povedati o tej vaši posebni situaciji med družinama?

Da sem premalo vedel o vsem skupaj. Da mi je bila matična družina preveč tuja. Zato sem pogosto plaval v matično družino v domišljiji in so bile streznitve, kako naj rečem, zoprne.

9.3.4 Odgovori na vprašanja o socialnem delu v rejništvu

1. Kako ste videli vlogo CSD pri vašem odhodu v rejništvo?

Sem bil premajhen, da bi se tega sploh zavedal. Kasneje pa sem CSD čutil kot tisto ustanovo, ki mi je zagotovila odraščanje v nadomestni družini.

2. Kako so vas pripravili na odhod v rejniško družino?

Tudi za to sem bil še premlad.

3. Kako ste videli sodelovanje med CSD in matično družino?

Zato sodelovanje nisem nikdar vedel.

4. Kako ste videli sodelovanje med CSD in rejniško družino?

Tega sodelovanja ni bilo veliko. Morda je enkrat letno prišla socialna delavka na obisk v rejniško družino in sva z mami odšla enkrat na leto na center. No, kadar je šla, mi je že en mesec prej žugala, da me bo zatožila, če nisem bil priden.

5. Kako ste doživljali sodelovanje med vsemi udeleženi v vašem rejniškem obdobju?

Nikoli se ni zgodilo, da bi se dobili vsi skupaj. Zato o doživljanju kakšnega medsebojnega sodelovanja ne morem govoriti.

6. Kako ste doživljali vaše medsebojno sodelovanje z CSD?

Tega sodelovanja ni bilo veliko, morda enkrat, dvakrat letno. Pa še teh srečanj sem se bolj bal kot ne.

7. Kako ste doživljali vlogo socialne delavke?

V bistvu sem jo razumel kot nenehno grožnjo, saj so mi doma grozili z njo, pa tudi sama je večkrat pripomogla k temu z grožnjami, da bom moral oditi od rejniške družine, če ne bom ubogal.

8. Kakšna so bila vaša pričakovanja od socialne delavke?

Na tistem sem si želel, da bi me kdaj vprašala, kaj resnično potrebujem. Kako razmišljam in kaj čutim. Mislil sem, da bi se ona morala z menoj pogovoriti tisto, kar se nisem mogel z rejniki. Pa do tega ni nikdar prišlo. Skratka, pričakovanja so bila kar velika.

9. Ste imeli občutek da so vaše želje, potrebe in pričakovanja dovolj upoštevana s strani socialne delavke?

Ne. Vedno po najinem srečanju sem bil razočaran. Nikdar se nisva pogovarjala o tistem, kar bi jaz želel. Sicer pa so se mi zdeli ti pogovori tako in tako bolj rutinski. Včasih sem mislil celo, da so ta srečanja namenjena le temu, da se me ogleda.

10. Kako ste videli podporo socialne delavke vam, vaši matični in rejniški družini?

Podporo meni sem videl le v tem, da me je namestila k rejniški družini. Za podporo matični družini nisem vedel nič. Podporo socialne delavke rejniški družini pa sem videl v tem, da je poskrbela za stroške mojega bivanja pri njih in da me je poizkušala z grožnjami disciplinirati.

11. So bili še kateri drugi strokovnjaki vključeni v proces reševanja problemov?

Pri šestnajstih sem bi na zdravljenju v psihiatrični bolnici na mladostniškem oddelku. Pri tem zdravljenju je morala sodelovati tudi mami. Takrat sem prvič videl, kako se s skupnimi močmi dajo reševati problemi. Poleg tega so mi vlili veliko prepotrebne samozavesti.

12. Kaj ste občutili pri delu socialne delavke kot tisto, kar bi ocenili kot pozitivno?

To, da me je namestila v rejniško družino in mi ni bilo potrebno mladosti preživljati v kakšni ustanovi, manj primerni za uspešen razvoj otroka. Pa njeno poudarjanje o tem, da moram končati vsaj kakšno poklicno šolo. Pa tudi obljuba, da bodo skrbeli za mene, dokler se bom šolal.

13. Ste imeli kdaj občutek, da bi lahko socialna delavka v tem vašem specifičnem položaju storila več ali drugače?

Morda bi lahko bila malo bolj pozorna na tisto, kar je mučilo mene. Tako pa se mi je zdelo, da jo skrbi samo to, da ne bom rejnikom povzročal težav.

14. Kako ste videli vlogo socialne delavke pri prehodih iz ene družine v drugo?

Te njene vloge nisem opazil, saj se mi je to dogajalo le na miselni in čustveni ravni in o tem nisem z njo nikdar govoril.

15. Ali ste imeli občutek, da vam socialna delavka pomaga pri razumevanju vašega položaja?

Ne, mislim, da ne. S tem sem se v glavnem ubadal sam. Morda mi je bilo v pomoč le to, da je zagotovila, da bodo do konca šolanja skrbeli za me. S tem me je vsaj razbremenila osnovnega eksistencialnega problema.

16. Kaj se vam še zdi pomembnega povedati o vašem doživljanju dela CSD?

Vsekakor kot rejnik nisem doživljal delo CSD kot nekaj pozitivnega. Verjetno so k temu največ pripomogle grožnje, da bom moral oditi iz rejniške družine, če ne bom bolj priden. To mi je tedaj povzročalo precej preglavic. Namesto da bi bil po razgovoru z socialno delavko kakšen problem razrešen, sem imel le še eno hudo skrb več. Vendar je tega že dolgo nazaj in sem skoraj prepričan, da se danes dela drugače, saj je na voljo več znanja.

9.4 Odgovori tretjega intervjuvanca

9.4.1 Odgovori o dinamiki v matični družini

1. Kako ste videli svojo vlogo v matični družini in kako vlogo ostalih družinskih članov?

Morala sem se predvsem učiti in igrati. K igri so me pogosto vzpodbujali. Počasi pa so mi naročali tudi kakšna manjša opravila. Mati je hodila v službo in opravljala gospodinjska dela. Oči je ravno tako hodil v službo, pa tudi pomagal mami pri kuhanju in pospravljanju.

2. Kako ste doživljali svojo vlogo?

V njej sem bila zadovoljna. Včasih, ko so mi naložili kakšno manjše delo in sem ga uspešno opravila, pa sem bila tudi ponosna.

3. Kako ste videli moč in hierarhijo v družini?

Starša sta bila približno enakovredna, jaz pa sem bila podrejena. Seveda saj sta bila starša dva, jaz pa sama.

4. Ali ste imeli občutek, da si starša med seboj pomagata pri vzgoji otrok?

Oba dva sta skrbela za mene. Na oba sem se lahko zanesla. Tudi oči me je znal obleči in nahraniti. To sem potem, ko sem izvedela, da ni povsod tako znala zelo ceniti.

5. Ali ste imeli občutek, da se lahko dovolj pogovarjate?

Pogovarjali smo se neprestano. Kadar sta me imela dovolj, pa sta me zaposlila s kakšno knjigo ali igro. Nikdar pa nisem imela občutka, da bi bil pogovor nezaželen.

6. O čem ste se največkrat pogovarjali?

Kaj bomo počeli, kam bomo šli, kaj bo kdo naredil, kako je v šoli, v službi. Z mami sva se pogovarjali tudi bolj intimne stvari, primerne mojim letom in zanimanju.

7. Ali ste imeli občutek, da vas dovolj upoštevajo?

Bila sem mala princesa, ki sta ji starša služila. Imela sem občutek, da mi znata prisluhniti. Večini mojih želja in potreb sta prisluhnila.

8. S kom v družini ste se največ pogovarjali?

Pogovarjala sem se z obema staršema. Ko sem nekoliko odrasla, pa je bilo teh pogovorov nekoliko več z mami. Z njo sem se lahko pogovarjala tudi o bolj intimnih stvareh.

9. Ali ste imeli občutek, da lahko dovolj odkrito izražate svoja čustva?

Ja. Vedno sem imela občutek, da lahko povem tisto, kar mi leži na duši. Tudi ko sem bila v rejništvu, sem se staršema, ko sta prišla na obisk, zaupala.

10. Ali ste imeli občutek, da so vaša čustva sprejeta z dovolj razumevanja?

Če sem bila žalostna, so me potolažili, če sem bila vesela, so se veselili z menoj. Zato sem lahko svoja čustva kazala, saj sem imela vedno občutek, da bodo sprejeta.

11. Kako ste doživljali reakcije na svoja izražena čustva?

Povsem pozitivno. V večini primerov so bila sprejeta tako, kot sem pričakovala. Pustimo malenkosti. Kadar pa se starša nista odzvala tako, kot sem pričakovala, pa sem znala tudi to sprejeti, saj sem vedela, da me imata rada.

12. Kako pogosto je prihajalo do konfliktov v družini?

Konflikti niso bili pogosti. Redko kdaj smo se sprli. Še to bolj za malenkosti.

13. O čem ste se najpogosteje sprli?

Večjih sporov tako in tako ni bilo. Bolj zaradi malenkosti. Kako bomo preživljali naš skupni čas. Pa pri kosilu. Mami je vedno želela, da se vse poje. Kasneje, pa kdaj zaradi šole. Ne toliko zaradi ocen, bolj zato, ker sem bila klepetava.

14. Kako ste reševali spore v družini?

Največkrat z pogovori. Vedno se je dalo pogovoriti. Le redkokdaj sta oči ali mami povzdignila glas. Če se je to zgodilo, sem takoj vedela, da se gre zares. Sem pa znala kdaj s kakšno solzico doseči svoje.

15. Kaj se vam še zdi pomembnega povedati o matični družini?

Mislím, da smo bili kar spodobna družina. Če sedaj gledam za nazaj, ne bi dosti spreminjala. Morda bi le želela sestrico. Skratka, podobno družino, kot je bila moja matična, gradim tudi s svojim partnerjem. Verjetno zato, ker so mi nanjo ostali lepi spomini. Za kakšen dan bi se še vedno vrnila v njo.

9.4.2 Odgovori o dinamiki v rejniški družini

1. Kako ste videli svojo vlogo v rejniški družini?

Moja vloga v rejniški družini je bila podobna tisti doma. Na prvem mestu je bilo pisanje nalog in učenje. Prav posebne vloge se mi je zdelo, da nimam.

2. Kako ste doživljali svojo vlogo?

Imela sem občutek, da je malo manj pomembna kot v matični družini. V matični družini sem imela občutek, da je moje mesto bolj enakopravno. V rejniški družini sem se bolj počutila kot gost.

3. Kako ste videli hierarhijo in moč v rejniški družini?

Največ moči in na prvem mestu se mi je zdel rejnik. Na drugem mestu je bila po mojem videnju rejnica, potem domači otroci in na koncu te lestvice jaz.

4. Ali ste imeli občutek, da si rejnika med seboj pomagata pri vzgoji otrok?

Ta občutek mi je dajalo njuno strinjanje glede vseh pomembnejših stvari.

5. Ali ste imeli občutek, da se lahko dovolj pogovarjate?

Pogovarjali smo se kar dosti. Seveda nisem bila tako zgovorna, kot v matični družini. Vseeno pa je bilo teh pogovorov kar dovolj.

6. O čem ste se največkrat pogovarjali?

Z rejnico o šoli, pa tudi kdaj o starših ali o meni. Z rejnikom bolj malo, je bil bolj zadržan za pogovore tudi z domačimi otroci. Z ostalimi otroki pa predvsem o igri, šoli, pa tudi kje bomo kakšno lumparijo ušpičili.

7. Ali ste imeli občutek, da vas dovolj upoštevajo?

Lahko rečem, da so me kar dovolj upoštevali. Vseeno pa me je spremljal občutek, da me lastni starši bolj. Morda se mi je tako samo zdelo.

8. S kom v rejniški družini ste se največ pogovarjali?

Največ sem se v rejniški družini pogovarjala z domačimi otroci. Z njimi sem tudi največ časa preživela skupaj. Sem se pa tudi z rejnico kar dosti. Tak zgovoren otrok sem bila.

9. Ste imeli občutek, da lahko dovolj odkrito izražate čustva?

Nobenih prevelikih zadržkov nisem imela. Morda sem jih malo skrivala pred rejnikom. Pri domačih otrocih pa nisem imela nobenih zadržkov. Tudi rejnici sem upala pokazati svoja čustva.

10. Ali ste imeli občutek, da so vaša čustva sprejeta z dovolj razumevanja?

Gotovo. Drugače bi jih verjetno bolj skrivala. Otroci so itak kar dovolj dojemljivi za sočustvovanje. Včasih še kar preveč. Rejnica pa je tudi vzpostavila že dovolj zgodaj topel odnos z menoj, tako da sem še kar znala povedati tisto, kar mi leži na duši in so me tudi kar dovolj razumeli.

11. Kako ste doživljali reakcije na svoja čustva?

Njihove reakcije so bile čisto zadovoljive, zato so mi dajale dovolj poguma, da jih kažem še naprej. Znali so sočustvovati z menoj. Vedela pa sem, da tudi razumejo mojo željo po karseda hitrejši vrnitvi domov.

12. Kako pogosto je prihajalo do sporov v rejniški družini?

Prepiri niso bili pogosti. Še največ jih je bilo med nami otroci. Vendar smo se ponavadi hitro pobotali. Sem ter tja je tudi rejnik malo zarobantil nad rejnico, če je mislil, da smo otroci preveč razposajeni.

13. O čem ste se najpogosteje sprli?

Jaz sem rada hvalila svoje starše, domači pa niso hoteli zaostajati v mnenju o svojih. Tako smo se včasih sprli o tem, kdo ima boljše starše. Včasih smo se sprli tudi zaradi različnih mnenj o čisto banalnih stvareh. Z rejnico pa je bil največkrat prepir, kadar se umazala obleko, posebno če je bilo to pred prihodom staršev na obisk. Meni se pa obleka ni zdela tako

pomembna. Rejnika med seboj pa sta se prepirala o tem, koliko smo lahko otroci živahni. Vse skupaj pa ni bilo nikdar nič hujšega.

14. Kako ste reševali spore v rejniški družini?

Odvisno od vrste spora. Če so bili to taki bolj majhni, kako bi rekla, nepomembni spori, potem je rejnica povzdignila glas. Če pa je bil prepir tak, da je bil kdo od nas otrok prizadet, potem smo se pa pogovorili.

15. Kaj se vam še zdi pomembnega povedati o rejniški družini?

Mislim, da je bila dobra rešitev za tisti čas, ko nisem mogla živeti pri starših. Včasih ni bilo najlažje živeti od doma. Imam pa verjetno neko tako izkušnjo, kot malokdo. Menim, da mi je to dalo sposobnost prilagajanja. Pa tudi morda, da je moj pogled na stvari malce drugačen od večine, bolj razumevajoč. Za to mi je gotovo pripomoglo življenje v rejniški družini.

9.4.3 Med dvema družinama

1. Kako ste občutili razpetost med dvema družinama?

Te razpetosti med družinama nisem občutila. V rejništvu sem bila kratek čas in starši so me redno obiskovali. Zato je bila moja edina prava družina vedno le matična.

2. Kako ste se z to razpetostjo soočali?

Za to ni bilo nobene potrebe.

3. Na koga ste se pri reševanju te razpetosti največkrat obrnili?

Tudi zato ni bilo nobenih posebnih potreb.

4. Ste katero družino občutili kot bolj svojo?

Vseskozi je bila moja prava družina le matična. Rejniško družino nisem smatrala za svojo. Bila mi je le nekakšno začasno zavetišče.

5. Kako ste videli vlogo rejniške družine pri vašem odraščanju v rejništvu?

Nudili so mi večino tistega, kar mi starši trenutno niso mogli. Razumela sem jih nekako kot ljudi, ki pomagajo naši družini. Tako so mi tudi razložili. Bila sem dovolj star, da sem lahko razumela.

6. Kako ste videli vlogo matične družine pri vašem odraščanju v rejništvu?

Razumela sem jo kot edino pravo družino. V rejništvu nisem bila tako zelo dolgo, da bi se lahko kaj spremenilo.

7. Kako ste se soočali z dvema družinama?

Za to ni bilo ne vem kakšnih potreb. Rejniško družino sem vseskozi razumela kot začasno in ni bila nikdar prav moja.

8. Vam je bil vaš položaj dovolj pregleden?

Ja. O tem smo se pogovarjali tako s starši, kot tudi z rejnico in socialno delavko. Jasno mi je bilo, da je to le začasna rešitev, da se bom vrnila k staršem.

9. Kako ste doživljali prehode iz ene v drugo družino?

Spomnim se, da sem se jokala, ko sta me starša prvič pustila pri rejnikih. Vendar sta me starša že drugi dan obiskala in ko sta odšla, nisem več jokala, saj sem se otresla najhujšega strahu, da sem jih izgubila. Veliko manj težav je bilo, ko sem se vrnila nazaj v matično družino, čeprav je bilo to že tretje okolje. Vendar sem imela ob sebi starše in vse je bilo lažje.

10. Kako ste videli sodelovanje družin med seboj?

Družini sta se med seboj razumeli. Moje starše so kljub pogostim obiskom lepo sprejeli in so se tudi veliko pogovarjali o meni in z menoj. Nikdar nisem iz ene družine slišala kaj slabega o drugi. Spoštovanje do rejniške družine je ostalo za vedno.

11. Kako ste doživljali svojo vlogo med družinama?

Počutila sem se kot osrednja figura. Bila sem center teh odnosov. Ta vloga mi je ustrezala.

12. Kaj se vam zdi še pomembno povedati o tej vaši posebni situaciji med družinama?

Nič posebnega. Nisem se počutila toliko med dvema družinama, da bi bilo to omembe vredno. Zaradi rednih stikov s starši in kratkotrajnega rejništva sem vedno pripadala le eni družini. Matični.

9.4.4 Odgovori na vprašanja o socialnem delu v rejništvu

1. Kako ste videli vlogo CSD pri vašem odhodu v rejniško družino?

Tam sem jih videla kot tiste ljudi, ki bodo poskrbeli za to, da bom nekaj časa živela pri nekih dobrih ljudeh in ki bojo skrbeli, da ne bo nič narobe. Tako sta mi razložila starša, preden sem jih prvič videla. Z socialno delavko in starši smo šli tudi skupaj na prvi obisk, k rejniški družini.

2. Kako so vas pripravili na odhod v rejniško družino?

Najprej sta mi to skupaj povedala starša. Potem smo se vsi skupaj, torej moja in rejniška družina in socialna delavka dobili na CSD. Naslednji korak je bil obisk rejniške družine skupaj s socialno delavko in starši. Še enkrat smo šli na obisk samo starši in jaz. Potem pa so me pustili pri rejniški družini, vendar so starši prišli že naslednji dan na obisk. Vseskozi pa sta mi starša o tem veliko govorila in mi razlagala, zakaj in za koliko časa.

3. Kako ste videli sodelovanje med CSD in matično družino?

Tako kot so mi razložili starši. Da nam pomagajo. Pa tudi sama sem v pogovorih začutila, kot da so nekakšni naši zavezniki. Vedela sem, da pomagajo iskati staršema stanovanje. Kmalu po prenehanju mojega rejniškega obdobja, pa se mi zdi, da se je tudi naše sodelovanje prekinilo.

4. Kako ste videli sodelovanje med CSD in rejniško družino?

Kot zgledno. Nekako so se med seboj ujemali in razumeli.

5. Kako ste doživljali vaše medsebojno sodelovanje z CSD?

Všeč mi je bilo, ker so bili dovolj jasni, da sem nekako razumela, za kaj se gre. Spomnim se pa tudi, kako se je socialna delavka veselila z menoj, ko je bilo vse urejeno za vrnitev v matično družino.

6. Kako ste doživljali sodelovanje med vsemi udeleženi v vašem rejniškem obdobju?

Pri večjih korakih so bili vedno vsi prisotni. Če so vsi skupaj in so si nekako enotni, te nekoliko manj skrbi, da bo kaj narobe.

7. Kako ste doživljali vlogo socialne delavke?

Razumela sem jo kot tisto, ki nekako bedi nad vsem. Imela sem jo tudi za zaveznico, saj sem ji verjela, da bo poskrbela za mojo vrnitev k staršem. Všeč pa mi je tudi bilo, ker sem mislila, da se z menoj pogovarja kot z odraslim. Po pogovorih z njo sem se počutila pomembno.

8. Kakšna so bila vaša pričakovanja od socialne delavke?

Vseskozi samo eno. Da pomaga priti staršem do stanovanja in se vrnem k njima .

9. Ste imeli občutek, da so vaše želje potrebe in pričakovanja dovolj upoštevana s strani socialne delavke?

Saj sem že povedala, pričakovanje je bilo vseskozi samo eno in izpolnjeno tako, kot je bilo dogovorjeno.

10. Kako ste videli podporo socialne delavke vam, vaši matični družini in rejniški družini?

Podporo za starše sem videla v tem, da jima pomaga urejati, da prideta čim prej do stanovanja. Podporo meni v pogovorih in uresničenih obljubah. In nekakšnem vedenju nad vsem. Kako pomaga rejniški družini, pa takrat nisem opazila.

11. So bili še kateri drugi strokovnjaki vključeni v proces reševanja problemov?

Ne, če izvzamem nekaj razgovorov pri šolski psihologinji, ki pa mislim da so bili zgolj rutinski in smo jih imeli vsi otroci.

12. Kaj ste občutili pri delu socialne delavke kot tisto, kar bi ocenili zelo pozitivno?

To, da se je vedno držala dogovorjenega. Tako sem ji lahko vedno verjela. Pa da se je z menoj tako resno pogovarjala. Ko sem to pripovedovala drugim otrokom, so mi kar zavidali in niso povsem verjeli. Tudi neke vrste zavzetost sem čutila.

13. Ste imeli kdaj občutek, da bi lahko socialna delavka v tem vašem specifičnem položaju storila več ali drugače?

Nikdar. Imela sem jo celo rada.

14. Kako ste videli vlogo socialne delavke pri prehodih iz ene v drugo družino?

Kot nekoga ki skrbi, da bo vse tako, kot mora biti. Vlivala mi je zaupanje. Malo več pomoči je bilo potrebno, ko sem šla k rejnikom. Ko sem se vračala s staršem, pa se je bolj veselila skupaj z menoj.

15. Ali ste imeli občutek, da vam socialna delavka pomaga pri razumevanju vašega položaja?

S svojo odkritostjo vsekakor. Pa tudi s pogovori, v katerih me je jemala dovolj resno. O njej lahko rečem samo vse naj naj. Dozdeva se mi, da sem jo že takrat cenila. Odigrala je zelo pomembno vlogo.

16. Kaj se vam še zdi pomembnega povedati o vašem doživljanju dela CSD?

V glavnem sem že povedala. Njihovo skrb sem doživljala kot pozitivno. Morda sem imela tudi kaj sreče, upam pa, da imajo vsi podobne izkušnje.

9.5 Vsebinske kode prvega intervjuvanca

9.5.1 Vsebinske kode prvega intervjuvanca o dinamiki v matični družini

ŠT.	IZJAVE	POJMI
1	da sem tiho in ne motim očeta, sem bil kriv za prepire, pospravljaj za seboj, kriv za prepire v družini, mami je pospravljala, gospodinjala, skrbela za vse, oče je zahajal v gostilno, spal	Otrok v vlogi krivca Odsoten oče Mati prezaposlena
2	mislil na to, da se starša ne bosta prepirala, bil obtožen za spore, pazil na brata	Zamenjane vloge Otrok v vlogi krivca
3	očetova beseda je bila zadnja, njemu je bilo vse podrejeno, mami je skrbela za očetove želje, moč nad menoj je imel tudi brat	Močna hierarhija Avtoritarna družina
4	oče se z vzgojo ni ukvarjal, rad je nasprotoval mami	Odsotna koalicija staršev
5	hotel bi se več pogovarjati, oče ni našel časa za pogovor, mami je bila prezaposlena	Pomanjkanje komunikacije

6	Z bratom o igri, mami mi je govorila o utrujenosti in skrbih, oče o svojih uspehih in krivicah, ki se mu dogajajo	Komunikacija obrnjena v starše
7	ne, le o nujnih stvareh, upoštevati je bilo treba starše	Premalo upoštevan otrok
8	z mlajšim bratom, starša sta bila obremenjena s svojimi skrbmi	Komunikacija v družini ne poteka v vse smeri
9	ne, mami me je poredko stisnila k sebi, se je jezila, nisem se smel glasno smeati	Čustvena prikrajšanost Zatajevanje čustev
10	nisem se smel jeziti	Prepovedan čustva
11	nikoli ni bilo prav, najbolje da sem bil tiho, zato sem mislil, da me ne marajo	Čustva sprejet z premalo razumevanja
12	polno enih obtoževanj, en sam konflikt, pogosto	Pogosti konflikti
13	ker smo motili očeta, oče je obtoževal mati za vse ostalo, mami je potem obtoževala naju z bratom	Pripisovanje vzroka za konflikt otrokom
14	Oče je vpil na mami in naju z bratom, mami je vpila na naju z bratom, jaz sem ošteval brata, nič se ni dalo pogovoriti	Nesposobnost razreševanja konfliktov
15	želel sem si drugačno družino, čutil sem, da nekaj ni prav, še danes ne vem, kaj	Nezadovoljstvo z družino Premalo pregledna družina

9.4.2 Vsebinske kode prvega intervjuvanca o dinamiki v rejniški družini

ŠT.	IZJAVE	POJMI
1	moja zadolžitev je bilo učenje, kaj malega postoriti na kmetiji, enako je bilo za brata in domače otroke, rejnica je skrbela za gospodinjstvo, rejnik za kmetijo, pomagali smo eden drugemu	Običajne vloge
2	z njo sem bil zadovoljen, učil se nisem rad, delo na kmetiji mi je bilo v zadovoljstvo	Zadovoljen z svojo vlogo
3	glavno besedo sta imela rejnika, ponavadi smo se vse dogovorili, upoštevali so tudi nas otroke	Demokratska hierarhija

4	ja, nista si nasprotovala, vsak je imel besedo na svojem področju	Vzpostavljena koalicija
5	tu smo se lahko pogovarjali o vsem, jaz sem bil bolj zaprt vase, pogovorov sem imel dovolj,	Odprt prostor za pogovor Delna zadržanost rejenca
6	z domačim otrokom o šoli in igri, z rejnikom o kmetiji, z rejnico o vsem, z bratom o vsem	Komunikacija poteka med vsemi člani družine
7	ja, naše realne želje so bile v glavnem izpolnjene	Zadovoljivo upoštevanje otrok
8	z domačim otrokom istih let kot jaz, z vsemi	Vsestranska komunikacija Malo ojačana z domačim otrokom
9	na začetku sem se bal, sčasoma sem se navadil, rejnici sem se lahko marsikaj potožil	Na začetku zadržanost, kasneje sposobnost izražanja čustev
10	na začetku ne, kasneje ja, rejnici sem se lahko zaupal, tudi bratu in domačima otrokoma	Na začetku občutek ne sprejemanja čustev, kasneje je ta občutek dober
11	sprejeta so bila z dovolj razumevanja, lahko sem bil žalosten vesel ali jezen	Odprt prostor za čustva, delna zadržanost
12	ne pogosto	Redki konflikti v družini
13	z rejnikoma smo se kregali zaradi šole, otroci med seboj smo se prepirali zaradi igre in malenkosti, rejnika se nista prepirala med seboj	Konflikti so majhni. Do njih pride zaradi malenkosti
14	pri majhnih prepirih so nas otroke pustili, ko je kdo zajokal, so v prepir posegli rejniki, v sporih zaradi šole obveljala rejnikova beseda, pri prepirih zaradi kakšnih želja sta rejnika popustila	Sposobnost reševanja konfliktov
15	z leti sem jo sprejel za svojo, nadomeščali so mi starše, še zdaj imam z rejniki pogoste stike, želel sem, da bi bila matična družina takšna kot rejniška	Ponotranjenje rejniške družine, večje zadovoljstvo kot z matično

9.4.3 Vsebinske kode odgovorov na temo med dvema družinama prvega intervjuvanca

ŠT.	IZJAVE	POJMI
1	nisem prav točno vedel, kam sodim, ko sem rejniško družino občutil kot svojo sem imel slabo vest, sem mislil da izdajam starše, kasneje obratno	Občutek krivde zaradi pripadnosti eni ali drugi družini Premalo pregleden položaj
2	v glavnem sam, o tem mi je bilo nerodno govoriti, nekaj časa nisem vedel, kam spadam, da sem del rejniške družine sem težko sprejemal, sčasoma se je to spremenilo	Težave z sprejemanjem nove družine Ni dovolj pomoči pri soočanju z razpetostjo
3	na rejnico, ki je rekla, da sem njihov, na mater, ki je rekla, da sem njen, na socialno delavko, ki je rekla, da sem v rejništvu začasno	Nasprotujoče si informacije Poizkus iskanja pomoči pri vseh udeleženi
4	v začetku matično, kasneje rejniško	Pripadnost družini se zamenja
5	vse so mi nudili, ni me bilo strah preprirov, vedel sem da sem varen, lahko sem se h komu stisnil	Občutek varnosti Ni strahu pred prepri Čustvena potešitev
6	vedel sem, da nekaj plačujejo zame, razveselil sem se daril, mati mi je bila na začetku tolažnica, kasneje sem občutil, da je pomembnost družine vse manjša	Vloga oskrbovanja V začetku emocionalna opora Vloga družine se zmanjša
7	bolj zadovoljen bi bil z eno, mislil sem, da povzročam krivico, dolg sem bil razdvojen,	Razdvojenost med družinama Občutek krivde
8	v začetku nisem razumel, kaj se dogaja, begale so me različne razlage, nič nisem točno vedel	Premalo razvidnosti Ne dovolj pregleden položaj Različne informacije
9	težko, bilo je veliko joka, z mislimi pogosto bežal nazaj k svojim, razmišljal sem o prebegu, če sem čutil pomanjkanje ljubezni, sem si zamišljal, kako bi	Težave z prehodi. Miselni prebegi iz ene družine v drugo

	bilo pri svojih	
10	ni ga bilo veliko, bolj ob obiskih, kasneje le z materjo, preprirov ni bilo, dogovori o obiskih, nekajkrat so se dobili na centru, mislil sem, da kujejo zaroto, mislil sem, da se razumejo	Pomanjkljivo sodelovanje družin
11	najprej sem mislil, da moram biti priden, da se bom vrnil domov, kasneje da moram biti priden, da bom ostal pri rejnikih, mislil sem, da moram biti hvaležen za nekaj, kar drugim ni treba, to se občutil kot krivico	Nelagodno občutenje lastne vloge Med družinama
12	verjetno je lažje živeti z eno družino, otrok določene stvari težko razume, dobro bi se bilo z otrokom več pogovarjati, da bi vse bolje razumel, da bi mu vsi enako razlagali, da bi bolje vedel, pri čem je	Premalo razvidnosti Neusklajene informacije

9.5.4 Vsebinske kode prvega intervjuvanca o socialnem delu v rejništvu

ŠT.	IZJAVE	POJMI
1	imel sem jih za glavne krivce za odhod v rejniško družino, nisem dovolj razumel dogajanja v družini, nisem vedel da naju hočejo zaščititi, jeza na osebe CSD je bila dolgotrajna	Pripisovanje vloge krivca CSD.
2	prvikrat sem slišal za to na CSD, ko mi je mati to povedala pred socialno delavko, ko so naju odpeljali v rejništvo, sem rejnike prvič videl, premalo so naju pripravili na to	Pomanjkljiva priprava na odhod v rejništvo
3	vedel sem, da gre mati večkrat tja, vem, da so urejali neke finančne zadeve, pogovarjali so se o tem, da bi se z bratom vrnila domov, nekako niso prišli skupaj, ne vem, o čem so se pogovarjali	Premalo informiranosti o sodelovanju CSD in matične družine
4	včasih je prišla socialna delavka na obisk, skupaj z rejnico smo šli na center, včasih je šla rejnica sama na center, rejnica je upoštevala, kar so ji rekli na centru, mislil sem, da so glavni,	Vodilna vloga CSD

5	mislim, da so zgledno sodelovali, imel sem občutek, da se oboji trudijo za mene, da ne vejo, kaj potrebujem, oče je prišel le nekajkrat na obisk, nekajkrat so se dobili na centru, nisem čutil nekih večjih povezav, dve družini sem čutil kot dva svetova	Premalo posluha za potrebe rejenca Ni dovolj sodelovanja
6	Videl sem bolj sebe kot druge, imel sem občutek, da sem izrinjen iz igre, preveč stikov s centrom si nisem želel, vlekla se je neka zamera	Občutek izrinjenosti Pomanjkanje želje po sodelovanju Zamera do CSD
7	najprej kot krivko, z leti se je to spremenilo, bila je dovolj prijazna, dajala mi je neke vrste vzpodbudo, imel sem občutek, da ohranja stik med vsemi	Pripisovanje krivde Povezovalna vloga
8	želel sem toplino, želel sem, da bi vprašala kaj, kar ne upam povedati, da bi povedala staršem in rejnikom moje želje, prevelikih pričakovanj nisem imel	Potreba po komunikaciji Potreba po čustveni zadovoljitvi
9	poslušala me je, nisem upal vsega povedati, vsega mi ni mogla uresničiti, to sem razumel, kot da sem zavrnen, drugače ne morem imeti nobenih pripomb	Občutek zavrnenosti
10	imel sem občutek, da vse skupaj povezuje, skrbi za red v odnosih, rejnici je bilo njeno mnenje pomembno, jaz sem dobil vzpodbudne besede, poskušala je urejati odnose med materjo in očetom	Povezovalna vloga Urejanje odnosov v matični družini Svetovanje rejnici
11	včasih sem moral iti k psihologu, sodišče, ko sta se starša ločevala	Sodelovanje psihologa in sodišča
12	Toplino, ki sem jo čutil, imel sem občutek, da bi brez nje vse propadlo, mislil sem, da bedi nad vsemi, občutek, da ji ni vseeno, kaj se dogaja z menoj, neke vrste sigurnost mi je dajala	Emocionalen in empatčen odnos. Zagotavljanje varnosti Pregled nad situacijo
13	Ja, ker sem mislil, da nekaj skrivajo pred menoj, to ni bil prijeten občutek, mislil sem, da bi se lahko vrnil domov, če bi ona to hotela, mislim, da bi lahko poskrbela za to, da bi	Premalo preglednosti in udeležnosti rejenca

	mi bile določene stvari bolj jasne, posebnih pripomb nimam	
14	z njeno pomočjo mi je postalo vse bolj jasno, o moji matični družini mi je znala več povedati kot rejnica, v začetku je bilo begajoče to, da je obljubljala, da se bom lahko vrnil domov	Razjasnevanje situacije Informiranje o matični družini
15	Ko sem bil starejši, da, z prijaznostjo mi je dajala zaupanje, brez nje bi mi bilo težje	Pomoč pri razumevanju položaja
16	Dobro, da obstajajo, zdi se mi, da so opravili pomembno delo, jaz sem jim hvaležen	Opravljanje pomembnega dela Hvaležnost za trud

9.5 Vsebinske kode drugega intervjuvanca

9.5.1 Vsebinske kode drugega intervjuvanca o dinamiki v matični družini

ŠT.	IZJAVE	POJMI
1	nisem čutil, da bi imel kakšno vlogo, kot nekakšen nebodiga treba, da z menoj nekaj ni prav, ker so se mi starši odpovedali	Ni vidne vloge
2	imel sem občutek, da sem odveč, da staršem nič ne pomenim, izgubil občutek za samo vrednotenje	Zaradi odsotnosti vloge izguba samo vrednotenja
3		/
4	pri moji vzgoji mati ni sodelovala, oče je bil nepoznan	Ni koalicije staršev
5	mater sem srečal samo trikrat, pogovor razumljivo ni stekel	Pomanjkanje komunikacije
6	ne vem, ne spomnim se točno	Potlačitev razgovorov
7	ni bilo pravih priložnosti, da bi me upoštevali, morda me je pol sestra, se ne spomnim točno	Nezmožnost za upoštevanje želja
8	S pol sestro, v matični družini ni bilo nikdar pogovorov	Odsotnost pogovorov z

		matično družino
9	ne, mati mi je bila preveč tuja, da bi jo karkoli vprašal,	Prevelika odtujenost za izražanje čustev
10	to se ni moglo zgoditi	Ni možnosti za izražanje čustev
11	ker jih nisem izražal, tudi reakcij ni bilo, srečanja so bila prav nelagodna, prinesla so zmešnjavo v moj čustveni svet	
12	do konfliktov ni prihajalo, konflikt pri meni se je dogajal samo na miselni ravni, pa tudi na čustveni	Ni prostora za razreševanje konfliktov Razreševanje konflikta na osebni ravni
13	sprli se nismo nikdar, situacija je bila taka, da spor ni bil mogoč	Ni prostora za razreševanje konfliktov
14	ker ni bilo sporov, se jih tudi reševati ni dalo, vsa paleta raznovrstnih čustev je za vselej ostala v meni	Nabiranje čustev zaradi nezmožnosti reševanja konfliktov
15	celo življenje sem pogrešal matično družino, ko smo se v šoli pogovarjali o družini, sem zbežal ven jokat, biološka vez do staršev je bila tako močna, da je ni moglo nič zamenjati	Občutek močne prikrajšanosti

9.5.2 Vsebinske kode drugega intervjuvanca o dinamiki v rejniški družini

ŠT.	IZJAVE	POJMI
1	pospravljati igrače za seboj, učiti se, paziti na mlajše rejence, hoditi po mleko, v trgovino, mami je gospodinjala, ati je hodil v službo in še popoldan dodatno kaj služil, domači otroci so bili tudi že v službi	Običajne vloge
2	bil sem zadovoljen, z veseljem sem pazil mlajše rejence, to mi je dajalo občutek odgovornosti in odraslosti	Zadovoljen z vlogo
3	kot najmočnejšega v družini sem čutil atija, potem domači	Demokratska hierarhija

	otroci, jaz in na koncu mlajši otroci, rejnika nista delala razlik, to sem občutil zaradi razlike v letih	
4	vsekakor, njune odločitve se niso razlikovale, v glavnem je odločala mami, ati pa jo je podprl	Vzpostavljena koalicija
5	pogovarjali smo se veliko, vsi med seboj, pogovori so bili raznovrstni, tabu tema so bili moji starši, o svojih čustvih nisem govoril z nikomer, bal sem se svojih čustev, ki bi privrela na dan	Odprt prostor za komunikacijo Delna zadržanost rejenca
6	pogovori so bili raznovrstni, bil sem radoveden otrok, marsikaj sem izvedel, včasih je bil odgovor, to boš izvedel ko boš starejši, pogovori so mi odprli zanimanje za svet okoli mene	Raznolika komunikacija
7	mislim da ja, včasih sem čutil malo protekcije, kar je bilo v moči rejnikov, sta mi ugodila	Zadovoljivo upoštevanje
8	z enim od domačih sinov	Najboljša komunikacija z domačim sinom
9	ko sem bil majhen, ja, ko sem izvedel, da ne živim pri starših, sem začutil nekakšno blokado, po srečanju z biološko materjo je bilo še težje, nisem imel besed, da bi znal to opisati, bal sem se, da me ne bi razumeli, najgloblja čustva sem čuval zase	Ni bilo besed za opisovanje čustev Strah pred ne razumevanjem
10	mislim, da mojih najhujših čustev sploh niso razumeli, menil sem, da tega ne bi mogel nihče razumeti	Najgloblja čustva niso razumljena
11	večinoma so bila sprejeta, kot sem pričakoval, mami je včasih malo zagodrnjala, jok jo je spravljal ob živce, v celoti gledano so bila čustva, ki sem jih izrazil, sprejeta z razumevanjem	Dovolj prostora za izražanje čustev
12	konflikti niso bili pogosti, niso bili veliki, med rejnikoma konfliktov skoraj ni bilo, z rejnico sva se prepirala glede stopnje moje svobode	Sposobnost reševanja konfliktov. Kasneje delno motena
13	zaradi šole, bolj zaradi malenkosti, z ostalimi rejenci zaradi igrač, ko sem bil že vajenec, zaradi prihodov in odhodov z doma zvečer, tu je bila mami stroga	V začetku manjši spori Kasneje hujši spori

14	v glavnem je obveljala mamina beseda, če ni zaleglo, je obveljala atijeva, dalo se je sklepati kompromise, ko sem bil starejši, je bilo kompromisov manj, da bi dosegel svoje, nisem jedel	Sposobnost sklepanja kompromisov. Kasneje meje niso premakljive
15	da sem ji hvaležen, če ne bi bilo rejniških družin, bi otroštvo preživel v zavodu, da so mi nudili vse, kar otrok potrebuje za uspešen razvoj, da so se trudili po svojih močeh in znanju, tedaj še ni bilo toliko znanja o čustvih otrok, ki ne živijo pri starših	Hvaležnost Pogoji za uspešen razvoj Trud po močeh in znanju Premalo znanja

9.5.3 Vsebinske kode odgovorov na temo med dvema družinama drugega intervjuvanca

ŠT.	IZJAVE	POJMI
1	včasih me je rejniška družina motila, želel sem imeti prave starše, težave sem pripisoval temu, da ne živim pri starših, razmišljati sem moral o dveh družinah, najhuje je bilo, ko sem se nekajkrat srečal s pravo materjo	Ni dovolj prostora za pogovor Slabo pripravljeno srečanje rejenca in matere
2	tega problema nisem znal razrešiti, mislil sem, da me ne bo nihče razumel, zapiral sem se vase, na težave sem opozarjal z neprimernim vedenjem, postajal sem bolj uporniški	Nezmožnost razreševanja razpetosti Zatajevanje čustev Reševanje problema z uporništvom
3	na nikogar, tega problema se razen mene ni nihče zavedal	Ni pomoči pri reševanju razpetosti
4	vsekakor rejniško	Občutenje rejniške družine za svojo
5	kot družino, ki mi nudi vse, kar mi lahko,	Rejniška družina prevzame običajno vlogo
6	predvsem kot obremenjujočo, razumel sem jih kot krivce, da moram živeti v drugi družini, kadar sem slišal kaj negativnega o materi, sem mislil, da tudi meni to	Matična družina je v breme Pripisovanje lastnosti matere Ne dovolj dobro pripravljeno

	pripisujejo, srečanje z materjo mi je vlilo upanje in nato razočaralo	srečanje rejenca in matere
7	ni bilo prijetno, počutil sem se izgubljenega, matična družina mi je manjkala a si tega nisem priznal, z nikomer se nisem mogel o tem pogovarjati,	Občutek izgubljenosti Nepriznavanje odsotnosti matične družine Ni dovolj pogovora
8	ne, vedel sem le da ne živim pri pravih starših, čemu je tako nisem vedel, moja prihodnost je bila negotova, pogosto me je skrbelo, kako bo v prihodnje	Premalo razvidnosti Negotova prihodnost
9	ti so bili zgolj v čustvenem svetu, matična družina je obstajala zgolj v iluzijah, kamor sem se umikal v stiski, vedno znova sem pristajal v realnosti, zaradi želja po matični družini sem imel slabo vest	Težko soočanje Samoobtoževanje
10	tega sodelovanja ni bilo	Pomanjkljivo sodelovanje med družinama
11	ker med družinama ni bilo stikov, te vloge nisem čutil	Neopazna vloga med družinama
12	premalo sem vedel o vsem skupaj, matična družina mi je bila tuja, v matično družino sem plaval v domišljiji, streznitve so bile zoprne	Premalo razvidnosti Odtujenost od matične družine Težko soočanje z realnostjo

9.5.4 Vsebinske kode drugega intervjuvanca o socialnem delu v rejništvu

ŠT.	IZJAVE	POJMI
1	sem bil premajhen, da bi se zavedal, kasneje sem CSD občutil kot ustanovo, ki mi je omogočila odraščanje v nadomestni družini	Vloga CSD v namestitvi v rejniško družino
2	tudi zato sem bil premlad	Se ne spomni
3	za to sodelovanje nisem nikdar vedel	sodelovanja med CSD in matično družino ni moč

		zaznati
4	tega sodelovanja ni bilo veliko, enkrat na leto je prišla socialna delavka na obisk, enkrat na leto sva z mami odšla na center	Skromno sodelovanje med CSD in rejniško družino
5	nikoli se ni zgodilo, da bi se dobili vsi skupaj, o doživljanju medsebojnega sodelovanja ne morem govoriti	Ni sodelovanja med vsemi udeleženi
6	tega sodelovanja ni bilo veliko, teh srečanj sem se bal	Pomanjkljivo sodelovanje med CSD in rejencev
7	razumel sem jo kot grožnjo, z njo so mi doma grozili, k temu je tudi sama pripomogla z grožnjami, da bom moral oditi iz rejniške družine, če ne bom ubogal	Socialna delavka kot grožnja
8	želel sem si, da bi me vprašala, kaj resnično potrebujem, kako razmišljam, kaj čutim, mislil sem, da bi se ona morala z menoj pogovoriti tisto, kar se nisem mogel z rejniki, pričakovanja so bila velika	Potreba po komunikaciji Velika neuresničena pričakovanja
9	ne, po najinih srečanjih sem bil razočaran, nisva se pogovarjala o tistem, kar sem želel, pogovori so bili rutinski, mislil sem, da so srečanja namenjena temu, da se me ogleda	Premalo upoštevanja rejenca s strani socialne delavke
10	podporo sem videl v tem, da me je namestila v rejniško družino, za podporo matični družini nisem vedel, podporo rejniški družini sem videl v tem, da je poskrbela za stroške mojega bivanja pri njih, v tem, da me je poskušala disciplinirati, pri vzgoji z grožnjami	Podpora rejencu v namestitvi Pomanjkljivo delo z matično družino Podpora rejniški družini je materialna
11	pri šestnajstih sem bil na zdravljenju v psihiatrični bolnici, pri zdravljenju je sodelovala tudi mami, takrat sem prvič videl, kako se s skupnimi močmi rešujejo problemi, vlili so mi veliko prepotrebne samozavesti	Sodelovanje strokovnjakov iz psihiatrične ustanove. Uspešno sodelovanje udeleženi v problemu
12	da me je namestila v rejniško družino, njeno poudarjanje da moram končati vsaj poklicno šolo, obljuba, da bodo skrbeli za mene, dokler se ne izšolam	Namestitev v rejniško družino Podpora pri izobraževanju rejenca Zagotavljanje varnosti

13	lahko bi bila bolj pozorna na tisto, kar je mučilo mene, zdelo se mi je, da jo skrbi, samo da ne bom povzročal rejnikom težav	Premalo uvidevnosti Skrb poudarjena na rejnike
14	te njene vloge nisem opazil, o tem nisem z njo nikdar govoril	Nezadostna pomoč pri prehodih med družinama
15	mislim da ne, s tem sem se ubadal sam, v pomoč mi je bilo to, da je zagotovila skrb zame do konca šolanja, s tem me je razbremenila osnovnega eksistencialnega problema	Ni dovolj pomoči za razvidnost
16	kot rejnik nisem doživljal dela CSD kot nekaj pozitivnega, k temu so največ pripomogle grožnje, da bom moral oditi iz rejniške družine, namesto da bi bil po razgovoru s socialno delavko, kakšen problem razrešen sem imel še eno skrb več, prepričan sem, da se danes dela drugače, saj je na voljo več znanja	Nezadovoljstvo z delom CSD Obremenjujoče grožnje Namesto rešitve problema nastane nov problem Premalo znanja

9.6 Vsebinske kode tretjega intervjuvanca

9.6.1 Vsebinske kode tretjega intervjuvanca o dinamiki v matični družini

ŠT.	IZJAVE	POJMI
1	morala sem se učiti in igrati, naročali so mi, kakšna manjša opravila, mati je hodila v službo in gospodinjala, oči je hodil v službo in pomagal pri gospodinjstvu	Običajne vloge v družin
2	v njej sem bila zadovoljna, po uspešno opravljenem delu sem bila tudi ponosna	Zadovoljstvo v svoji vlogi
3	starša sta bila enakovredna, jaz pa podrejena, bila sta dva jaz pa sama	Demokratska hierarhija
4	oba sta skrbela za mene, na oba sem se zanesla, to sem znala ceniti	Vzpostavljena koalicija staršev
5	pogovarjali smo se neprestano, nikdar nisem imela občutka, da je pogovor nezaželen	Dovolj prostora za odkrit pogovor
6	kaj bomo počeli, kam bomo šli, kaj bo kdo naredil, kako je	Raznovrstni pogovori

	v šoli, kako je v službi, z mami sva se pogovarjali tudi intimne stvari	Odprt prostor za izražanje čustev
7	imela sem občutek, da mi znata prisluhniti, večini mojih želja in potreb sta prisluhnila	Zadovoljivo upoštevanje potreb otroka
8	pogovarjala sem se z obema staršema, ko sem odrasla, je bilo nekoliko več pogovorov z mami	Komunikacija potekala v vse smeri
9	ja, vedno sem imela občutek, da lahko povem tisto, kar mi leži na duši, tudi ko sem bila v rejništvu, sem se staršema zaupala	Odprt prostor za izražanje čustev
10	če sem bila žalostna, so me potolažili, če sem bila vesela, so se veselili z menoj, svoja čustva sem lahko kazala, občutek sem imela, da bodo sprejeta	Dobra sposobnost za doživljanje čustev otroka
11	povsem pozitivno, tako kot sem pričakovala, kadar se starša nista odzvala po pričakovanjih, sem znala to sprejeti, saj sem vedela, da me imata rada	Reakcije na čustva sprejeta pozitivno
12	konflikti niso bili pogosti, redkokdaj smo se sprli, sprli smo se bolj za malenkosti	Redki konflikti
13	večjih sporov ni bilo, sprli smo se bolj zaradi malenkosti, kasneje kdaj zaradi moje klepetavosti v šoli	Konflikti niso obremenjujoči
14	s pogovori, vedno se je dalo pogovoriti,	Reševanje konfliktov z pogovori
15	mislim da smo bili spodobna družina, ne bi dosti spreminjala, morda bi želela sestrice, podobno družino gradim z partnerjem, na njo so mi ostali lepi spomini	Pozitivna podoba matične družine

9.6.2 Vsebinske kode tretjega intervjuvanca o dinamiki v rejniški družini

ŠT.	IZJAVE	POJMI
1	vloga v rejniški družini je bila podobna tisti doma, na prvem mestu je bilo pisanje nalog in učenje	Običajne vloge v družini
2	imela sem občutek, da je malo manj pomembna kot v matični družini, v matični družini sem imela občutek, da je	Občutek enakovrednosti v rejniški družini nekoliko

	moje mesto bolj enakopravno, v rejniški družini sem se počutila kot gost	manjši kot v matični
3	največ moči je imel rejnik, potem rejnica potem domači otroci na koncu jaz	patriarhalna hierarhija
4	ta občutek mi je dajalo njuno strinjanje glede vseh pomembnejših stvari	Vzpostavljena koalicija staršev
5	pogovarjali smo se kar dosti, teh pogovorov je bilo dovolj	Odprt prostor za komunikacijo
6	z rejnico o šoli starših ali meni, z rejnikom bolj malo, z ostalimi otroki o igri šoli pa, kje bomo kako lumparijo ušpičili	Raznovrstnost pogovorov
7	lahko rečem, da so me dovolj upoštevali, spremljal me je občutek, da me lastni starši bolj, morda se mi je tako samo zdelo	Matični družini pripisan nekoliko večji občutek za upoštevanje potreb otroka
8	največ sem se pogovarjala z domačimi otroci, tudi z rejnico kar dosti	Najbolj pogosta komunikacija z domačimi otroci. Odsotnost rejnika v pogovorih
9	nobenh prevelikih zadržkov nisem imela, morda sem jih malo skrivala pred rejnikom, rejnici sem upala pokazati svoja čustva, pri domačih otrocih nisem imela nobenih zadržkov	Odprt prostor za izražanje čustev
10	gotovo, drugače bi jih skrivala, rejnica je vzpostavila dovolj topel odnos, da sem znala povedati, kar mi leži na duši, so me dovolj razumeli	Z emotivnim odnosom vzpostavljen prostor za pogovor
11	reakcije so bile čisto zadovoljive, dajale so mi dovolj poguma, da jih kažem naprej, vedela sem, da razumejo mojo željo po vrnitvi domov	Pozitivne reakcije na izražena čustva
12	prepiri niso bili pogosti, največ jih je bilo med otroci, sem ter tja je rejnik zarobantil nad rejnico	redki konflikti Konflikti predvsem med otroci
13	včasih sem se z domačimi otroci sprla o tem, kdo ima boljše starše, včasih smo se sprli zaradi različnih mnenj o	Med otroci prepiri glede pomembnosti staršev

	banalnih stvareh, z rejnico sem se sprla, kadar sem umazala obleko, rejnika sta se prepirala o tem, koliko smo lahko otroci živahni, vse skupaj ni bilo nič hujšega	Med rejnikoma prepiri o otrocih Konflikti niso močni
14	če so bili spori nepomembni, je rejnica povzdignila glas, če je bil prepir tak, da je bil kdo od otrok prizadet, smo se pogovorili	Rejnica rešuje manjše spore z avtoriteto Sposobnost reševanja konfliktov z pogovori
15	dobra rešitev za čas, ki ga nisem mogla preživeti pri starših, ni bilo najlažje živeti od doma, imam izkušnjo kot malokdo, izkušnja mi je dala sposobnost prilagajanja, moj pogled je bolj razumevajoč, za to mi je pripomoglo življenje v rejništvu	Dobra rešitev trenutne situacije Pozitivna izkušnja

9.6.3 Vsebinske kode odgovorov na temo med dvema družinama tretjega intervjuvanca

ŠT.	IZJAVE	POJMI
1	te razpetosti nisem občutila, v rejništvu sem bila kratek čas, starši so me redno obiskovali, moja edina prava družina je bila matična	Ni občutka razpetosti
2	za to ni bilo potrebe	Ni potrebe za soočanje
3	tudi za to ni bilo nobenih potreb	Ni potrebe za iskanje pomoči
4	vseskozi je bila moja prava družina matična, rejniško družino nisem čutila za svojo, bila mi je le nekakšno zavetišče	Ni zaznati težav pri razumevanju vlog družin
5	nudili so mi tisto, kar mi starši začasno niso mogli, razumela sem jih kot ljudi, ki pomagajo naši družini, tako so mi tudi razložili	Začasna pomoč družini ki se je znašla v stiski
6	razumela sem jo kot edino pravo družino, v rejništvu nisem bila tako dolgo, da bi se kaj spremenilo	Brez odtujenosti do matične družine

7	za to ni bilo potreb, rejniško družino sem razumela kot začasno, ni bila nikdar prav moja	Sprejetje rejniške družine koz začasna pomoč Ni težav z prehodi iz družine v družino
8	ja, o tem smo se pogovarjali s starši, rejnico, socialno delavko, jasno mi je bilo, da je to začasna rešitev	Pregleden razviden položaj rejenke
9	ko sta me starša prvič pustila pri rejnikih, sem jokala, ko sta me starša drugi dan obiskala, sem se otresla strahu, da sem jih izgubila, manj težav je bilo pri vrnitvi v matično družino, ob sebi sem imela starše in je bilo lažje	Opazna pomoč pri nastanitvi k rejnikom Brez težav pri vrnitvi v matično družino
10	družini sta se med seboj razumeli, veliko so se pogovarjali o meni in z menoj, nikdar nisem slišala kaj slabega iz ene družine o drugi	Sodelovanje družin med seboj
11	kot osrednja figura, bila sem center teh odnosov, ta vloga mi je ustrezala	Pomembna upoštevana vloga
12	nič posebnega, nisem se počutila med dvema družinama, zaradi rednih stikov z staršema in kratkotrajnega rejništva sem vedno pripadala le matični družini	S pomočjo dobrega sodelovanja družin ni bilo razpetosti

9.6.4 Vsebinske kode tretjega intervjuvanca o socialnem delu v rejništvu

ŠT.	IZJAVE	POJMI
1	videla sem jih kot ljudi, ki bodo poskrbeli, da bom začasno živela pri ljudeh, ki bodo skrbeli, da ne bo nič narobe, tako so mi razložili starši	Vloga CSD kot občutena kot pomoč
2	najprej sta mi to povedala starša, vsi skupaj smo se dobili na CSD, obisk rejniške družine s starši in socialno delavko, še en obisk rejnikov s starši, potem so me pustili pri rejniški družini, naslednji dan so me starši obiskali, vseskozi sta mi starša govorila zakaj in za koliko časa	Dobro pripravljena nastanitev v rejniško družino z sodelovanjem vseh udeležениh
3	kot so mi razložili starši, da nam pomagajo, v pogovorih sem začutila, da so nekakšni zavezniki	Vloga CSD kot pomoč Kot zavezništvo z družino

4	kot zgledno, med seboj so se ujemali in razumeli	Zgledno sodelovanje z razumevanjem potreb
5	všeč mi je bilo, ker so bili dovolj jasni, da sem razumela za kaj gre, spomnim se, kako se je socialna delavka veselila z menoj	Dobro sodelovanje poudarek na preglednosti položaja Zadovoljstvo z empatičnim odnosom
6	pri večjih korakih so bili vsi prisotni, če so vsi skupaj in so si enotni te manj skrbi, da bo kaj narobe	Z sodelovanjem vseh udeleženi zagotavljanje varnosti
7	razumela sem jo kot tisto, ki bedi nad vsemi, imela sem jo za zaveznico, všeč mi je bilo, da se z menoj pogovarja kot z odraslim	Osebno vodenje Upoštevanje rejenca Dodajanje samozavesti
8	da pomaga priti staršem do stanovanja in se vrnem k njima	Pričakovanje eksistencialne ureditve problema staršev in z njo povezana vrnitev matični družini
9	pričakovanje je bilo eno samo in izpolnjeno tako kot je bilo dogovorjeno	Ugodna rešitev problema
10	za starše v tem, da prideta čim prej do stanovanja, podporo meni v pogovorih in uresničenih obljubah, kako pomaga rejniški družini nisem opazila	Pomoč staršem v rešitvi eksistencialnega problema Podpora rejenki z pogovori Želeni izid rešitve problema
11	nekaj razgovorov pri šolski psihologinji, ki so jih imeli vsi otroci	Ni sodelovanja drugih strokovnjakov povezanih z rejništvom
12	To, da se je držala dogovorjenega, da se je z menoj resno pogovarjala, neke vrste zavzetost sem čutila	Izpolnjeni dogovori Zaupanje Osebno vodenje
13	nikdar, imela sem jo rada	Socialna delavka je povsem zadovoljila pričakovanja
14	kot nekoga, ki skrbi, da bo vse v redu, vlivala mi je zaupanje	Osebno vodenje Zagotavljanje varnosti
15		

16	njihovo skrb sem doživljala kot pozitivno, upam da imajo vsi podobne izkušnje	Pozitivno sprejeto delo CSD Brez pripomb
----	---	---

9.7 Ureditev vsebinskih kod

	Vloge v družini¹³	
Otrok v vlogi krivca ¹⁴ Odsoten oče Mati prezaposlena	Ni vidne vloge	Običajne vloge v družin
	Vloge v družini	
Zamenjane vloge Otrok v vlogi krivca	Zaradi odsotnosti vloge izguba samo vrednotenja	Zadovoljstvo v svoji vlogi
	Moč in hierarhija v družin	
Močna hierarhija Avtoritarna družina	/	Demokratska hierarhija
	Koalicija staršev	
Odsotna koalicija staršev	Ni koalicije staršev	Vzpostavljena koalicija staršev
	Komunikacija v družini	
Pomanjkanje komunikacije	Pomanjkanje komunikacije	Dovolj prostora za odkrit pogovor
	Komunikacija v družini	
Komunikacija obrnjena v starše	Potlačitev razgovorov	Raznovrstni pogovori Odprt prostor za izražanje čustev
	Upoštevanje potreb otroka v družini	

¹³ Odebeljeni tisk pomeni kategorije

¹⁴ Ne odebeljeni tisk pomeni pojme

Premalo upoštevan otrok	Nezmožnost za upoštevanje želja	Zadovoljivo upoštevanje potreb otroka
	Komunikacija v družini	
Komunikacija v družini ne poteka v vse smeri	Odsotnost pogovorov z matično družino	Komunikacija potekala v vse smeri
	Čustva v družini	
Čustvena prikrajšanost Zatajevanje čustev	Prevelika odtujenost za izražanje čustev	Odprt prostor za izražanje čustev
	Čustva v družini	
Prepovedan čustva	Ni možnosti za izražanje čustev	Dobra sposobnost za doživljanje čustev otroka
	Čustva v družini	
Čustva sprejet z premalo razumevanja		Reakcije na čustva sprejeta pozitivno
	Konflikti v družini	
Pogosti konflikti	Ni prostora za razreševanje konfliktov Razreševanje konflikta na osebni ravni	Redki konflikti
	Konflikti v družini	
Pripisovanje vzroka za konflikt otrokom	Ni prostora za razreševanje konfliktov	Konflikti niso obremenjujoči
	Konflikti v družini	
Nesposobnost razreševanja konfliktov	Nabiranje čustev zaradi nezmožnosti reševanja konfliktov	Reševanje konfliktov z pogovori
	Ocena doživljanja matične družine	
Nezadovoljstvo z družino Premalo pregledna družina	Občutek močne prikrajšanosti	Pozitivna podoba matične družine

	Vloge v rejniški družini	
Običajne vloge	Običajne vloge	Običajne vloge v družini
	Vloge v rejniški družini	
Zadovoljen z svojo vlogo	Zadovoljen z vlogo	Občutek enakovrednosti v rejniški družini nekoliko manjši kot v matični
	Moč in hierarhija v rejniški družini	
Demokratska hierarhija	Demokratska hierarhija	patriarhalna hierarhija
	Koalicija staršev v rejniški družini	
Vzpostavljena koalicija	Vzpostavljena koalicija	Vzpostavljena koalicija staršev
	Komunikacija v rejniški družini	
Odprt prostor za pogovor Delna zadržanost rejenca	Odprt prostor za komunikacijo Delna zadržanost rejenca	Odprt prostor za komunikacijo
	Komunikacija v rejniški družini	
Komunikacija poteka med vsemi člani družine	Raznolika komunikacija	Raznovrstnost pogovorov
	Upoštevanje potreb otroka v rejniški družini	
Zadovoljivo upoštevanje otrok	Zadovoljivo upoštevanje	Matični družini pripisan nekoliko večji občutek za upoštevanje potreb otroka
	Komunikacija v rejniški družini	

Vsestranska komunikacija Malo ojačana z domačim otrokom	Najboljša komunikacija z domačim sinom	Najbolj pogosta komunikacija z domačimi otroci. Odsotnost rejnika v pogovorih
	Čustva v rejniški družini	
Na začetku zadržanost, kasneje sposobnost izražanja čustev	Ni bilo besed za opisovanje čustev Strah pred ne razumevanjem	Odprt prostor za izražanje čustev
	Čustva v rejniški družini	
Na začetku občutek ne sprejemanja čustev, kasneje je ta občutek dober	Najgloblja čustva niso razumljena	Z emotivnim odnosom vzpostavljen prostor za pogovor
	Čustva v rejniški družini	
Odprt prostor za čustva, delna zadržanost	Dovolj prostora za izražanje čustev	Pozitivne reakcije na izražena čustva
	Konflikti v rejniški družini	
Redki konflikti v družini	Sposobnost reševanja konfliktov. Kasneje delno motena	redki konflikti Konflikti predvsem med otroci
	Konflikti v rejniški družini	
Konflikti so majhni. Do njih pride zaradi malenkosti	V začetku manjši spori Kasneje hujši spori	Med otroci prepiri glede pomembnosti staršev Med rejnikoma prepiri o otrocih Konflikti niso močni
	Konflikti v rejniški družini	
Sposobnost reševanja konfliktov	Sposobnost sklepanja kompromisov. Kasneje meje niso premakljive	Rejnica rešuje manjše spore z avtoriteto Sposobnost reševanja konfliktov z pogovori
	Ocena rejniške družine	

Ponotranjenje rejniške družine, večje zadovoljstvo kot z matično	Hvaležnost Pogoji za uspešen razvoj Trud po močeh in znanju Premalo znanja	Dobra rešitev trenutne situacije Pozitivna izkušnja
--	---	--

	Občutenje razpetosti med družinam	
Občutek krivde zaradi pripadnosti eni ali drugi družini Premalo pregleden položaj	Ni dovolj prostora za pogovor Slabo pripravljeno srečanje rejenca in matere	Ni občutka razpetosti
	Soočanje razpetosti med družinama	
Težave z sprejemanjem nove družine Ni dovolj pomoči pri soočanju z razpetostjo	Nezmožnost razreševanja razpetosti Zatajevanje čustev Reševanje problema z uporništvom	Ni potrebe za soočanje
	Reševanje razpetosti med družinama	
Nasprotujoče si informacije Poizkus iskanja pomoči pri vseh udeležениh	Ni pomoči pri reševanju razpetosti	Ni potrebe za iskanje pomoči
	Pripadnost družini	
Pripadnost družini se zamenja	Občutenje rejniške družine za svojo	Ni zaznati težav pri razumevanju vlog družin
	Vloga rejniške družine	
Občutek varnosti Ni strahu pred prepiri Čustvena potešenost	Rejniška družina prevzame običajno vlogo	Začasna pomoč družini ki se je znašla v stiski
	Vloga matične družine	

Vloga oskrbovanja V začetku emocionalna opora Vloga družine se zmanjša	Matična družina je v breme Pripisovanje lastnosti matere Ne dovolj dobro pripravljeno srečanje rejenca in matere	Brez odtujenosti do matične družine
	Razvidnost situacije med družinama	
Razdvojenost med družinama Občutek krivde	Občutek izgubljenosti Nepriznavanje odsotnosti matične družine Ni dovolj pogovora	Sprejetje rejniške družine koz začasna pomoč Ni težav z prehodi iz družine v družino
	Prehodi iz družine v družino	
Premalo razvidnosti Ne dovolj pregleden položaj Različne informacije	Premalo razvidnosti Negotova prihodnost	Pregleden razviden položaj rejenke
	Prehodi iz družine v družino	
Težave z prehodi. Miselni prebegi iz ene družine v drugo	Težko soočanje Samoobtoževanje	Opazna pomoč pri nastanitvi k rejnikom Brez težav pri vrnitvi v matično družino
	Sodelovanje družin	
Pomanjkljivo sodelovanje družin	Pomanjkljivo sodelovanje med družinama	Sodelovanje družin med seboj
	Vloga med družinama	
Nelagodno občutenje lastne vloge med družinama	Neopazna vloga med družinama	Pomembna upoštevana vloga
	Ocena situacije med družinama	
Premalo razvidnosti Neusklajene informacije	Premalo razvidnosti Odtujenost od matične družine	S pomočjo dobrega sodelovanja družin ni bilo razpetosti

	Težko soočanje z realnostjo	
--	-----------------------------	--

	Vloga CSD pri nastanitvi v rejniško družino	
Pripisovanje vloge krivca CSD.	Vloga CSD v namestitvi v rejniško družino	Vloga CSD občutena kot pomoč
	Priprave na nastanitev v rejniško družino	
Pomanjkljiva priprava na odhod v rejništvo	Se ne spomni	Dobro pripravljena nastanitev v rejniško družino z sodelovanjem vseh udeležениh
	Sodelovanje med CSD in matično družino	
Premalo informiranosti o sodelovanju CSD in matične družine	sodelovanja med CSD in matično družino ni moč zaznati	Vloga CSD kot pomoč Kot zavezništvo z družino
	Sodelovanje med CSD rejniško družino	
Vodilna vloga CSD	Skromno sodelovanje med CSD in rejniško družino	Zgledno sodelovanje z razumevanjem potreb
	Sodelovanje vseh udeležениh v rejniškem sistemu	
Premalo posluha za potrebe rejenca Ni dovolj sodelovanja	Ni sodelovanja med vsemi udeležениmi	Dobro sodelovanje poudarek na preglednosti položaja Zadovoljstvo z empatičnim odnosom
	Sodelovanje rejenca z CSD	
Občutek izrinjenosti Pomanjkanje želje po sodelovanju	Pomanjkljivo sodelovanje med CSD in rejncem	Z sodelovanjem vseh udeležениh zagotavljanje varnosti

Zamera do CSD		
	Vloga socialne delavke	
Pripisovanje krivde Povezovalna vloga	Socialna delavka kot grožnja	Osebno vodenje Upoštevanje rejenja Dodajanje samozavesti
	Pričakovanja rejenja od socialne delavke	
Potreba po komunikaciji Potreba po čustveni zadovoljitvi	Potreba po komunikaciji Velika neuresničena pričakovanja	Pričakovanje eksistencialne ureditve problema staršev in z njo povezana vrnitev matični družini
	Upoštevanje potreb rejenja	
Občutek zavrženosti	Premalo upoštevanja rejenja s strani socialne delavke	Ugodna rešitev problema
	Podpora socialne delavke	
Povezovalna vloga Urejanje odnosov v matični družini Svetovanje rejnici	Podpora rejencu v namestitvi Pomanjkljivo delo z matično družino Podpora rejniški družini je materialna	Pomoč staršem v rešitvi eksistencialnega problema Podpora rejenki z pogovori Želeni izid rešitve problema
	Vključenost ostalih strokovnjakov	
Sodelovanje psihologa in sodišča	Sodelovanje strokovnjakov iz psihiatrične ustanove. Uspešno sodelovanje udeleženi v problemu	Ni sodelovanja drugih strokovnjakov povezanih z rejništvom
	Pozitivno sprejeto delo socialne delavke	
Emocionalen in empatčen odnos. Zagotavljanje varnosti	Namestitev v rejniško družino Podpora pri izobraževanju	Izpolnjeni dogovori Zaupanje Osebno vodenje

Pregled nad situacijo	rejenca Zagotavljanje varnosti	
	Prostor za nadgradnjo dela socialne delavke	
Premalo preglednosti in udeležnosti rejenca	Premalo uvidevnosti Skrb poudarjena na rejnike	Socialna delavka je povsem zadovoljila pričakovanja
	Vloga socialne delavke pri prehodih rejenca med družinama	
Razjasnevanje situacije Informiranje o matični družini	Nezadostna pomoč pri prehodih med družinama	Osebno vodenje Zagotavljanje varnosti
	Pomoč socialne delavke pri razvidnosti	
Pomoč pri razumevanju položaja	Ni dovolj pomoči za razvidnost	Pomoč z odkritostjo in upoštevanjem
	Ocena doživljanja dela CSD	
Opravljanje pomembnega dela Hvaležnost za trud	Nezadovoljstvo z delom CSD Obremenjujoče grožnje Namesto rešitve problema nastane nov problem Premalo znanja	Pozitivno sprejeto delo CSD Brez pripomb

